

Дарија Ковачевић Божиновска
Биљана Спасовска

СРПСКИ ЈЕЗИК

ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК

ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ДЕВЕТОГОДИШЊЕГ
ОБРАЗОВАЊА

Српски језик за четврти разред основног деветгодишњег образовања

Автори:

Дарија Ковачевић Божиновска
Биљана Спасовска

Рецезенти:

Трајче Стамески
Милица Маринковић
Валентина Петровска

Илустратори:

Дарија Ковачевић Божиновска
Биљана Спасовска

Лектор:

Милена Момировић

Стручна редакција:

Гордана Јовић-Стојковска

Уредник:

Гордана Јовић-Стојковска

Издавач:

Министарство образовања и науке Републике Северне Македоније
Ул. "Св. Кирил и Методиј" бр. 54, 1000 Скопље

Графичко и техничко уређивање:

Леон Џинго, Евгенија Павлова – АРС СТУДИО

Место и година издања: Скопље, 2022. Година

Одлуком за одобравање уџбеника за предмет Српски за II разред бр. 26-1489/1 од 28.10.2022 год. донесене од Националне комисије за уџбенике.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.163.41(075.2)

КОВАЧЕВИЋ Божиновска, Дарија

Српски језик за четврти разред основног деветгодишњег образовања [Електронски извор] / [аутори Дарија Ковачевић Божиновска, Биљана Спасовска ; илустратори Дарија Ковачевић Божиновска Биљана Спасовска]. - Скопље : Министарство образовања и науке Републике Северне Македоније, 2022

Начин на пристапување (URL):

https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Srpski_jazik_4_to.pdf. - Текст во PDF формат, содржи 185 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 15.11.2022

ISBN 978-608-273-150-6

1. Спасовска, Биљана [автор] [илустратор]

COBISS.MK-ID 58630149

ДРАГА ДЕВОЈЧИЦЕ! ДРАГИ ДЕЧАЧЕ!

Ово је твоја читанка.
У њој те чека једна чудесна река.
Њени су таласи од песама и прича.
Њене су капи од светлуцавих речи.
Довољно је да окренеш страницу књиге
и заплочићеш низ ту реку.
Упознаћеш један посебан свет,
свет који ствара људска машта.
Не оклевај, постани и ти део фантазије!

Аутори

САДРЖИНА

1

ДРАГА ДЕВОЈЧИЦЕ! ДРАГИ ДЕЧАЧЕ!	3
ПОЗИВНИЦА	8
НАЈЛЕРША ЛАДА	10
ДОМОВИНА	
СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ	12
ПИСАЊЕ ЧЕСТИТКЕ	14
ЗИМА	15
ЦИЦИЈА	17
ЉУБАВНА ПЕСМА	20
И ЈА ЧИТАМ НОВИНЕ	21
ЗВУЧНО ОБАВЕШТАВАЊЕ АУТОБУСКА СТАНИЦА	23
ХЛЕБ	24
МАЧАК ОТИШАО У ХАЈДУКЕ	25
ПРЕПРИЧАВАЊЕ НА ОСНОВУ САМОСТАЛНО НАПРАВЉЕНОГ ПЛАНА	27
SVETU SE NE MOŽE UGODITI	28
СВЕТИ САВА	30
КАКО КОМУНИЦИРАМО	32
ПРЉАВА УЧИОНИЦА	33
ДАН ПЛАНЕТЕ ЗЕМЉЕ	35
НА ПИЈАЦИ	37
ПИСМО	39
SPORAZUMEVANJE E-PORUKAMA	41
ЧИТАЊЕ ПОДАТАКА СА ДИЈАГРАМА	43
МОСТОВИ	44
НАРОДНИ И НОРМИРАНИ (СТАНДАРДНИ) КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК	46
ПОДЕЛА РЕЧИ НА СЛОГОВЕ	49
РОД ИМЕНИЦА	51
БРОЈ ИМЕНИЦА	54
ОПИСНИ ПРИДЕВИ	56
ЛИЧНЕ ЗАМЕНИЦЕ	58
ГЛАГОЛИ	60
ВРЕМЕ КАДА СЕ РАДЊА ВРШИ	62
ЛИЦЕ И БРОЈ ГЛАГОЛА	64
ПОТВРДНИ И ОДРИЧНИ ОБЛИК ГЛАГОЛА	67
РЕЧЕНИЦЕ	69
ОБАВЕШТАЈНЕ РЕЧЕНИЦЕ	70
УПИТНЕ РЕЧЕНИЦЕ	71
УЗВИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ	73
ЗАПОВЕДНЕ РЕЧЕНИЦЕ	75
ОСНОВНИ РЕЧЕНИЧНИ ЧЛАНОВИ	76

ПРАВОПИСНИ ЗНАЦИ ТАЧКА, ЗАПЕТА, УЗВИЧНИК, ДВЕ ТАЧКЕ, НАВОДНИЦИ, ИНТЕРПУНКЦИЈСКИ ЗНАЦИ.....	78
СЕПТЕМБАР.....	82
ПЕГАЗ (ОДЛОМАК).....	84
БЕЛИ КОЊ.....	86
ЛАВ И ЛИСИЦА	88
ПРВИ ПУТ У ЦИРКУСУ	89
КАДА НА СВЕТ ДОЂЕШ БЕЛИ.....	91
РАPIРНАТИ ВRODOVI.....	92
РИБАРЧЕТА САН.....	93
ПРИЧА О РАКУ КРОЈАЧУ	94
УТОРАК ВЕЋЕ МА ШТА МИ РЕЋЕ	97
СНЕГ ПАДА	98
РЕКА РЕЧИ	99
ПАРЧЕ КРАЉА	101
ПЕСМА О ЦВЕТУ	102
СИВИ	103
ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ.....	106
СВЕТИ САВА И СЕЉАК КОЈИ ЈЕ ТРАЖИО СРЕЋУ	109
ХРИСТОВ САН.....	111
ОХОЛИЦА.....	112
ИДЕ САНАК НИЗ УЛИЦУ	114
БЛАГОСЛОВ	115
ЗАГОНЕТКЕ.....	116
СЕСТРЕ БЕЗ БРАТА.....	117
ВУК И ЈАГЊЕ	118
ЛИЈИН ОГЛАС	119
ЈАЗАВЧЕВ ОГЛАС	120
ЛАВ И БИК.....	121
КАД САМ БИО СТАР ЧОВЕК	122
ЖЕНИДБА ВРАПЦА ПОДУНАВЦА	124
ЧЕМУ СЛУЖИ СРЦЕ	125
ДЕВОЈЧИЦА С КОЛИЦИМА	127
ЛАВ И ЧОВЕК	129
БИО ЈЕДНОМ ЈЕДАН ЛАВ.....	131
ГЛАВНИ ЈУНАК.....	132
КАД ПОРАСТЕМ БИЋУ ДИВ.....	133
НЕМОЈ ОВО НИКОМ РЕЋИ	134
ЗБИРКА МАРАКА	136
ИЛЕВА МАЈКА	138
САМОЋА	141
ШТА ЈЕ НАЈВЕЋЕ	143
НАЈСКУПОЦЕНИЈЕ.....	144
USAMLJENI SLON	145
ВРАПЧИЋ	148

2

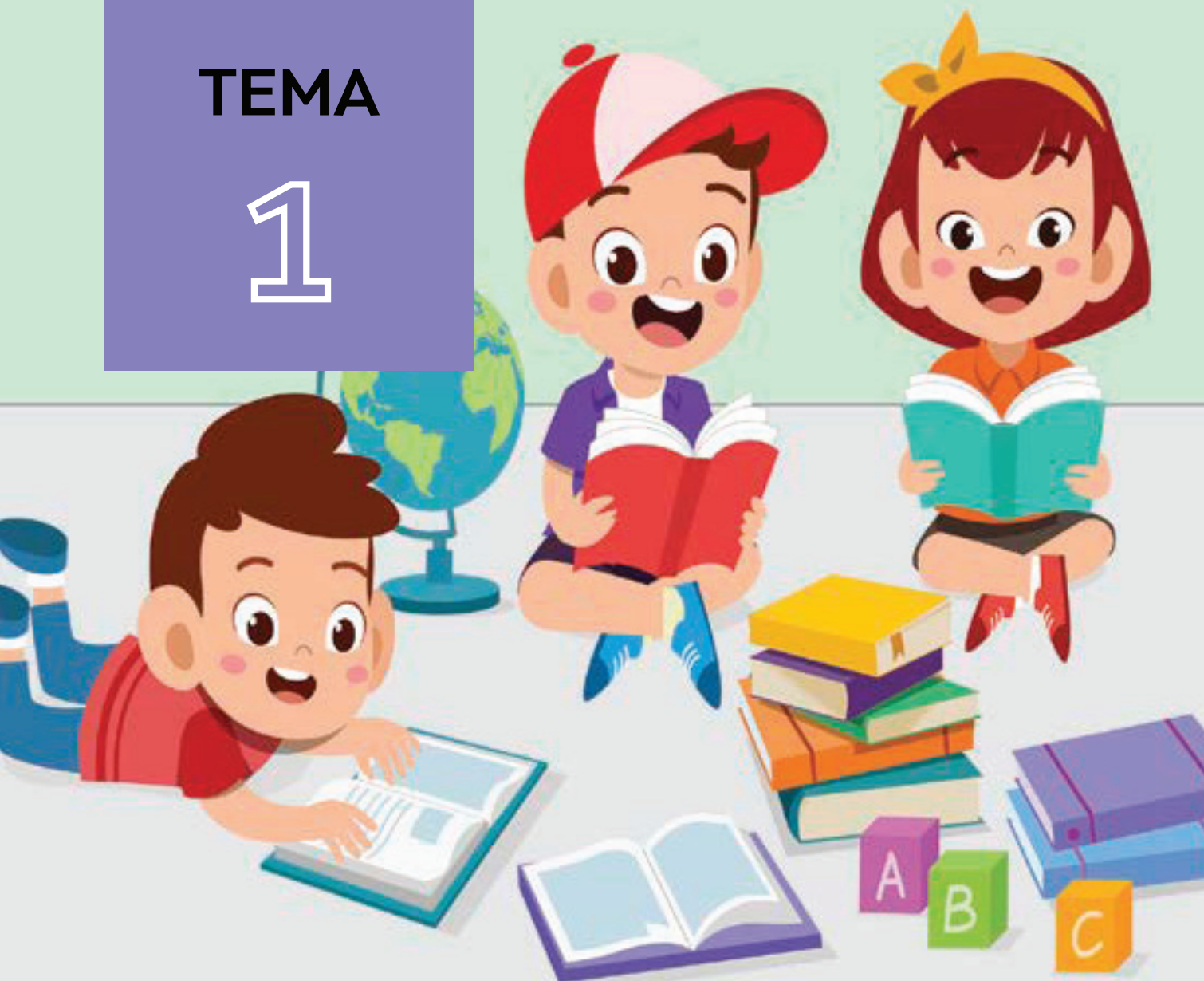
ПРОЛЕЋНИЦА	150
ВЕТАР И СУНЦЕ.....	151
А ЗАШТО ОН ВЕЖБА.....	153
ЗАЉУБЉЕНЕ ЦИПЕЛЕ	156
МОЈ ДЕЋАК	160
СВИТАЦ ТРАЖИ ПРИЈАТЕЉА	162
ДА ВЕРУЈЕМО У ЧУДА	164
ЉУТИТО МЕЧЕ	165
КАКВЕ ЈЕ БОЈЕ ПОТОК	167
ПРИЧА О ДОБРОЈ РОДИ.....	168
ВАШ СУ МИ МУДРИ МАМА I ТАТА	170
ШТА ЈЕ ОТАЦ	171
ЛЕД СЕ ТОПИ.....	172
ПУТ НА МАРС	174
КОСМИЧКА ПРИЧА	174
ЈА САМ ТВОЈ КОМПЈУТЕР	177
БЛИЖИ СЕ ЛЕТО	178

3

МАЛА РИЗНИЦА ПОЈМОВА	179
----------------------------	-----

ТЕМА

1

**ЈЕЗИК И
КОМУНИКАЦИЈА**

ПОЗИВНИЦА

- Када сте задњи пут добили неку позивницу?
- Поводом чега сте позвани?
- Да ли сте некада добили позивницу за креативну радионицу?
- Ево како би могла да изгледа.

ДРАГИ УЧЕНИЦИ И УЧЕНИЦЕ,

Позивамо вас да се придружите својим друговима и другарицама на креативну радионицу коју ће наш разред организовати поводом новогодишњих празника. Радионица ће се одржати 25.12.2021 године у 08:00 часова у просторијама школе „Свети Кирил и Методиј“ у селу Кучевишту. Својим присуством и својим идејама ћете обогатити овај догађај.

Радујемо се вашем доласку!

Позивају вас ученици 4б разреда са својом учитељицом.

РАЗГОВАРАМО

- Коме је намењен текст?
- Ко позива на догађај?
- Шта ће се одржати?
- Када ће се одржати?
- Где ће се одржати?

Позивница је кратки обавештајни текст којим се позива на неки важан догађај.

Пише се у три дела: уводне речи, садржај (ко, шта, где, када) и крај, поздрав и потпис. Текст мора бити граматички исправан.

ЗАДАЦИ

Направите, естетски уредите и напишите позивницу за ваш рођендан. Позивница мора да има све податке. Потрудите се да додате и занимљиве информације.

NAJLEPŠA LAĐA

Došla je lađa izdaleka. Kakva lađa? Koga čeka?

Najlepša lađa na svetu!

Hajdemo brzo, na nas čeka!

U nepoznatu zemlju kreće,
nespremne primiti neće.

Zato se umij i presvuci

Dok na nas čeka lađa u luci,

Najlepša lađa u luci,

Najlepša lađa na svetu,

Modra i zlatna, bela joj jedra
skidaju zvezde sa neba vedra.

Sad će krenuti! Brže na lađu!

Evo već plovi, plovi, plovi

U daleku zemlju gde su snovi...

Grigor Vitez

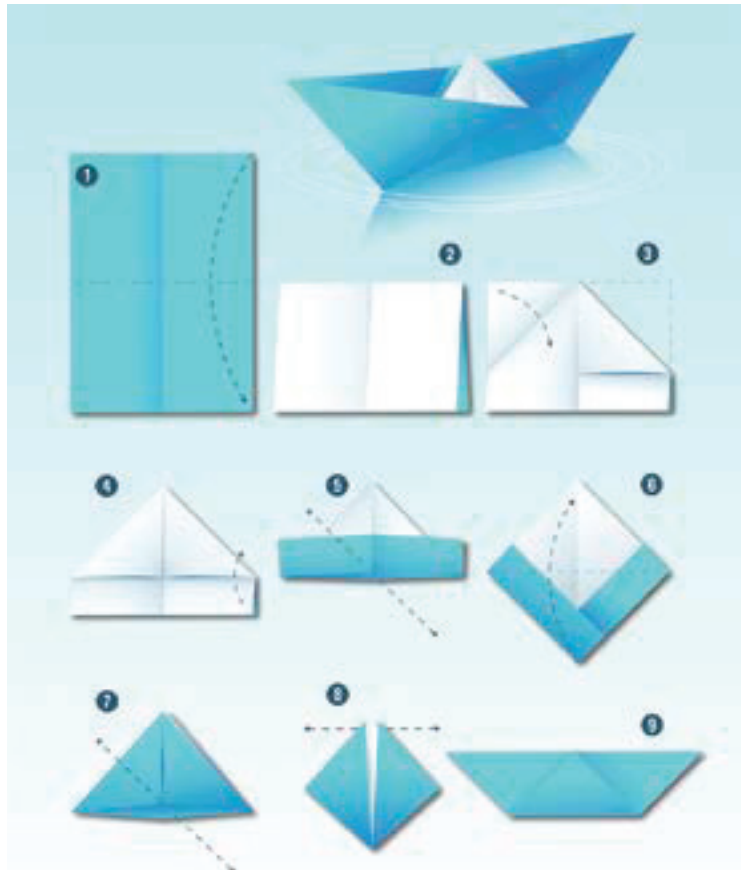

RAZGOVARAMO

- Kakva je ta lađa?
- Gde odlazi? Imate li vi vaše snove koje bi želeli da vam se ostvare?
- U čemu vam može pomoći škola da bi se ostvarili vaši snovi?
- Može li škola biti lađa za put u snove?
- Šta mislite, hoće li na tom putu do željenih snova biti i bura, oluja, poteškoća?
- Šta vam je potrebno da ih savladate?

STVARAMO

- Origami tehnikom napravite jednu lađu, ili čamac od papira.
- Flomasterima napišite na njemu sve reči koje vas podsećaju na školu.
- Zatim dajte svom drugu ili drugarici i čitajte napisane reči.

ZADACI

- Podelite među sobom stihove. Prvi učenik ima loptu.
- Kada završi svoj stih, baci loptu drugu koji je na red za recitovanje.
- Naučite napamet svoj stih i spremno sačekajte da vam dodaju loptu.

ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ

Домовина се брани реком
и рибом у води
и високом танком смреком
што расте у слободи!

Домовина се брани цветом
и пчелом на цвету
маком и сунцокретом
и птицом у лету.

Домовина се брани књигом
и песмом о небу
сестрином сузом, мајчином бригом
и оним брашном у хлебу.

Домовина се брани лепотом
и чашћу и знањем
домовина се брани животом
и лепим васпитањем.

Љубивоје Ршумовић

РАЗГОВАРАМО

- Чиме се све брани домовина?
- Како се зове место у коме сте рођени?
- Одакле су ваши родитељи?
- Где су рођени ваше баке и деке?

Место где нам је дом, назива се домовина. Наша домовина је Република Северна Македонија. Треба да знамо да је порекло наших родитеља, наших бака и дека из Републике Србије и других територија где живи српско становништво. Такође треба да познајемо и поштујемо порекло својих предака како би знали и значење и вредности своје садашње домовине Републике Северне Македоније.

- Направите репортажу о својој земљи.
- Издвојите неколико најзанимљивијих места и опишите их.
- Текст допуните фотографијама, разгледницама и цртежима које ћете набавити користећи различите медије: илустроване енциклопедије за децу, књиге, уџбенике, интернет.

ПИСАЊЕ ЧЕСТИТКЕ

ЗАШТО ПИШЕМО ЧЕСТИТКЕ?

- Честитке пишемо за празнике: божићне, новогодишње, ускршње, бајрамске...
- Можемо да честитамо рођендан, имендан, рођендан, рођење детета, годишњицу...
- Честитка мора да буде читка, разумљива и кратка.
- Садржај честитке (разгледнице):
 1. Коме пишете (насловљавање).
 2. Порука (кратка, јасна, осећајна).
 3. Поздрав и потпис на крају поруке .

Сада ви напишите честитку другарима, рођацима, пријатељима. Да пробудимо вашу креативност, отворите линк и погледајте неколико идеја.

Запамтите, ваша идеја је најлепша.

Сва је природа обукла бело:
Питоме долине и горди брег;
и једна грлица мала
у свом гнезду задрхтала.
Пао је први снег.

И дивље звери погнуте главе
полазе у свој спремљени збег,
а земља уморно дрема.
Нигде сада живота нема,
јер паде први снег.

Шумица што се дизала гордо
и небо хтела достићи пре –
спуштених стоји сада глава;
а снег ко застор заборава
пао је преко ње.

Гласови звона далеко брује
и одјек тихо одбија брег
и као небеске тице,
крупне, свилене пахуљице
падају. Веје снег.

Душан Васиљев

РАЗГОВАРАМО

- Зашто је песник назвао ову песму „Зима“?
- Које годишње доба се описује у песми?
- Које речи указују да се ради о зими?
- Којим чулима можете осетити, доживети речи у овој песми?

РАЗМИШЉАМО

Ово је описна, дескриптивна песма у којој песник описује природу и појаве у њој.

ЗАДАЦИ

- Покушајте сами да обрадите песму, користећи технику „Скелет“:
 1. Једна реченица (о чему се говори у песми).
 2. Фраза из песме.
 3. Једна реч.
 4. Симбол, цртеж, скица.
 5. Боја – да представи осећај који се буди када се чита песма.
 6. чита песма.
 7. Једна од најбољих ствари у песми.

СТВАРАМО

- Научите песму напамет. Пазите на осећања и расположења о којима смо говорили.
- Прилагодите јачину, висину и боју гласа.
- Илустрирајте лирске слике из сваке строфе.
- Испричајте свој доживљај на снегу користећи придеве и именице.
- Док један прича, остали нека записују именице и придеве.

ЦИЦИЈА

Иван је седео сам на клупи у парку. Посматрао је своје другове како играју фудбал. У руци је држао пуно сличица са познатим фудбалерима. Чим су га деца угледала, пришла су му и замолила да се размењују, али Иван није хтео.

- То су моје сличице! Тата ми их је купио и не дам вам! - Рекао им је.

Следећег дана у парку, Иван је јео бомбоне. Тара и Теодора су се играле лоптом која је одлетела до клупе на којој је Иван седео. Тара му је пришла како би узела своју лопту и обратила му се:

- Хоћеш ли ми дати две бомбоне за мене и Теодору?

- Нећу ти дати! Бомбоне ми је купила моја мама. - Одговорио је.

Данима је седео тако сам, а другари су почели да га зову „циција“ и нису више желели да се друже са њим.

Једнога дана када је кренуо кући, Иван замишљен није видео шахту која је била отворена. Упаде у њу и у страху поче да дозива своје другове. Неколико пута је дозивао у помоћ, када га је Василије чуо. Пратили су његов глас и видели га како стоји на дну шахте. Иван је плакао. Другови су га охрабривали, тешили, говорили му да не брине, да ће му помоћи, али Иван није престајао да плаче јер га је нога много болела. Тада су Тео, Мујо и Стефан почели да смишљају како да му помогну. Затим се Теодор досетио:

- Можемо да скинемо сви мајице и вежемо како би их спустили доле и помогнемо му да изађе.

Сви су се сложили са Теовим предлогом. Без размишљања су скинули своје мале мајице везавши их једну за другу. Срећни, успели су да их добаце до Ивана, када су почели полако да га извлаче. Док су они помагали свом другу, Тара и Теодора су отишле по Тарину маму која је била докторка. Таман кад су Ивану помогли да изађе из шахте, стигле су њихове другарице са Тарином мамом. Сања, педијатар их је похвалила на храбрости коју су показали, а затим се обратила Ивану:

- немој да се плашиш, све ће бити у реду. Само си угануо ногу. Имаш много добре другаре. Захваљујући њима, нога ти није много отекала јер су ти брзо помогли да изађеш.

Затим је замолила Тару да јој из „прве помоћи“ извади спреј да би попрскала Иванову ногу како би бол престао. Теодору је замолила да узме завој и помогне јој да га превеје. Видевши колико су му сви несебично помогли, Иван се постидео својих поступака. Испричао је мами колико је био себичан, када му је рекла:

- Мислим да си научио колико ти другари значе. Да није било њих, ко зна колико дуго би био у тој шахти. Купићемо пуно слаткиша, грицкалица и сокова и послужићеш своје друштво у парку.

Иван је понео и све сличице. Окупио је своје другаре и рекао:

- Хвала вам пуно што сте ми помогли. Схватио сам колико сам у ствари срећан што имам тако добре, храбре, поштене и одане пријатеље. Стидим се што нисам знао то да ценим. Извините што сам био прави себичњак и што нисам хтео ништа да делим са вама.

Када су видели колико му је жао, прихватили су његово извињење и послужили се слаткишима. Сличицама су се дечаци највише обрадовали, а Иван је уживао посматрајући их колико су срећни. Научио је колико другарство значи као и то да никада више не буде циција.

Таијана Милошевић

РЕЧНИК

- **ШАХТА** – рупа за канализацију, подземна рупа за инсталације
- **ПЕДИЈАТАР** - дечји лекар

- Имаш ли ти твог педијатра?
- Где се ти лечиш?

РАЗГОВАРАМО

- Ко се помиње у овом тексту?
- Како и зашто су деца назвала Ивана?
- Шта се десило Ивану?
- Како су другари помогли Ивану?
- Шта је Иван на крају рекао?
- Запишите ту његову реченицу у свеску.

ЗАДАЦИ

- Попуните табелу, користећи дебатну технику у вези кључног питања из датог текста.
- Образложите зашто тако мислите.

ЗА	ПРОТИВ	УЗДРЖАНИ

ЉУБАВНА ПЕСМА

Био једном један маслачак.
и био на небу бели облачак.

Облачак горе, маслачак доле.
Гледећи се, почеше да се воле.

Дођоше врућине летње, жежене,
и маслачак поче да вене.

Облачак притрчи брзо у помоћ:
Киша је лила све до у поноћ.

И кад год је било потребе,
облачак даваше све од себе.

Од благородне топле кише,
маслачак растао све више, више,

Ишао све даље од овог света,
надрастао је сва дрвета,

И једног је дана маслачак
нежно дотакао бели облачак.

Милован Данојлић

РАЗГОВАРАМО

- У овој песми ликови су маслачак и облачак.
- Како облак помаже маслачку?
- Како маслачак узвраћа облачку?
- Како је маслачак дотакао облачак?
- По чему знаш да је ово песма а не прозни текст?

ЗАДАЦИ

- Илуструјте строфу која вам је најдража.
- Замислите да сте ви маслачак. Опишите како летите до облака.

И ЈА ЧИТАМ НОВИНЕ

Новине имају натписе о разним темама да би се информисали о томе шта се јуче или данас дешавало код нас и у свету. Људи користе информације да би организовали свој живот.

Таква врста информације је и временска прогноза.

РАЗГОВАРАМО

- Купују ли се у вашој кући новине?
- Да ли су то дневне новине?
- Јесте ли пролистали дневне новине?
- Новине имају чланке о разним темама како би ми били информисани о томе шта се јуче и данас дешавало код нас и у свету. Људи користе информације како би организовали свој живот.
- Таква врста информације је о временској прогнози.
- Како је време данас?
- Знате ли какво ће време бити сутра?

ЗАДАЦИ

- На основу података из табеле о временским условима за наредна три дана, напишите коју врсту одеће и обуће треба да носите.

1. Први дан _____

2. Други дан _____

3. Трећи дан _____

СТВАРАМО

- Јесте ли некада пожелели да будете новинар и да информишете о неком школском догађају? Ево неколико правила:
Новински чланак се састоји од следећих делова:
НАСЛОВ: треба да буде кратак и јасан;
ГЛАВА: уводна реченица која кратко и прецизно описује шта се налази у тексту;
АУТОРИ: ко је написао чланак;
ТЕКСТ: сам чланак;
ПОДНАСЛОВИ: помажу читаоцима да се упознају са садржином;
СЛИКА: илустрација везана за тему текста са кратким објашњењем испод ње.

ЗВУЧНО ОБАВЕШТАВАЊЕ АУТОБУСКА СТАНИЦА

РАЗГОВАРАМО

- Где се дају овакве информације?
- Шта сте дознали из слушане информације?
- Где се још могу чути овакве врсте информација?

ЗАДАЦИ

- Прибележите податке из информације које сте чули.
- Понављајте информације као да сте ви онај који информише.
- Можете их и изменити по вашој жељи.

ХЛЕБ

ХЛЕБ

Много људи треба да се труди пре него што хлеб замириши и заруди.

Који људи?
Орач, ратар, сејач, жетелац,
комбајнер, млинар, пекар, продавац.

Како се труде?
Ору, дрљају, сеју, жању, врху,
мељу, месе и пеку, продају.

Владимир Андрић

РЕЧНИК

- **РАТАР** – човек који обрађује земљу
- **ЖЕТЕЛАЦ** – човек који жање зрело жито
- **ДРЉАТИ** – поступак којим се обрађује земља
- **ВРШИТИ** – поступак којим се одвајају зрна пшенице са класа

РАЗГОВАРАМО

- Шта је хлеб?
- Шта је потребно да се умеси хлеб?
- Која занимања људи се помињу у тексту?
- Шта ради млинар, а шта пекар?

ЗАДАЦИ

- На основу гледаног линка, издвоји податке који су ти потребни за припрему хлеба.
- Напиши рецепт за твоје омиљено јело.

МАЧАК ОТИШАО У ХАЈДУКЕ

Бруји весео воденички точак, глас му путује у сунчаним пољима и губи се у старој буковој шуми, пуној тишине и влажних сенки. У воденици дрема млинар Триша, стар и доброћудан чичица. Покрај њега седи његов дебели мачак, и он такође дрема.

- Деда, Тришо!- јави се мачак поспан и лен. - Деда Тришо, чујеш улови ми једног миша.

- Миша! Каквог миша, рођени?- зачуди се деда.

- Никад нисам ловио мишеве. А, хвала богу, има их доста у нашој воденици, још ће ти и бркове одгрести како увек спаваш... Нећу, лови сам!

- Онда ми испеци погачу.

- Нећу ни то.

- Нећеш! Онда, брате идем ја у хајдуке. Овако се више не да живети. Мрзи ме да за мишевима јурим. А хајдуци, чујем, само дембелишу у шумској хладовини.

- Хм! Не бих рекао. Хајдук мора бити спреман стићи и утећи, а ти? ... Уосталом, можда ће те хајдуци опаметити, па ћеш бити вреднији.

- И баш нећеш да ми печеш погачу?

- Нећу; ко би ленштину увек хранио. Иди па лови.

- Добро, деда Тришо, онда збогом. Праштај со и хлеб који заједно поједосмо, ја одох у гору зелену. И немој много да тугујеш за мном.

Оде мачак на врата, а старац оставши сам, почеша се по брашњавој коси и обори главу.

А мачак пређе уским брвном преко потока, провуче се кроз шуштав зрео кукуруз и запути се у пуст сумрачни буквик.

- Пази, одкуд овај хајдук?

- зачуди се један кос и журно одлете испод тиха зелена свода.

- Охо-хо, већ се на првом кораку види ко је прави хајдук - обрадова се мачак и охоло подиже брк. - Идем да потражимо какву хајдучку дружину, можда им је потребан харамбаша.

У голу камењару, пуном јазбина, мачак набаса на дебела пругаста јазавца. Лешкарио је пред улазом у своју јаму, сунчао се и по свој прилици смишљао некакав лоповлук.

- Дobar дан, шарени шумски становниче, не знаш ли можда где се овде налазе хајдуци? Ступио бих у њихову службу.

- Хајдуци? Па где ће бити хајдуци, ако не овде-ускликну весели јазо. - Баш си дошао на право место. Ми јазавци највећи смо хајдуци под небеском капом. Грде нас људи на два дана хода околу, зову нас и разбојницима, штеточинама и лоповима. Како видиш, ми смо врло знаменит и чувен народ. Чувенији смо од мудре лисице, а и медведу смо славу помрачили.

- Гле, гле, од срца се радујем. Ваљда ћете и мене примити у своје јуначко друштво?

Бранко Ћојић

РАЗГОВАРАМО

- Текст ове приче није комплетан.
- Остатак текста послушајте пажљиво како би одговорили на питања.
- Шта нам писац најављује описом на почетку приче?
- Због чега је деда Тришин мачак, донео одлуку да оде у хајдуке?
- Шта је мачак доживљавао међу јазавцима?
- Шта је мачак учинио када је схватио да је у опасности?
- Зашто је деда примио одбеглог мачка?

РАЗМИШЉАМО

- Тема приче је главни предмет о којем се говори, пише и приповеда у књижевном делу.
- Шта је тема ове приче?

РЕЧНИК

- **ВОДЕНИЧАР** - (млинар) особа која помоћу воденице или млина на воду меље зрна житарица
- **ХАЈДУЦИ** - људи који су живели у шумама, помагали су сиротињи, а током времена су постали разбојничке дружине
- **ХАРАМБАША** - вођа хајдука
- **ЈАТАК** - особа која крије хајдуке и помаже им.

- Да ли те је некада неко назвао харамбашом?
- Како би се ти понашао у улози харамбаше?

ПРЕПРИЧАВАЊЕ НА ОСНОВУ САМОСТАЛНО НАПРАВЉЕНОГ ПЛАНА

МАЧАК ОТИШАО У ХАЈДУКЕ

Слушањем приче „Мачак отишао у хајдуке“ и разговором, можемо направити план на основу кога га можемо и препричати. Ми почињемо, а ви наставите:

УВОД: *Деда Триша и његов мачак сложено живе у воденици.*

ПОЧЕТАК РАДЊЕ: *Мачак незадовољан животоном код деда Трише решава да бежи у хајдуке.*

РАЗВОЈ РАДЊЕ: _____

ГЛАВНИ ДЕО РАДЊЕ: _____

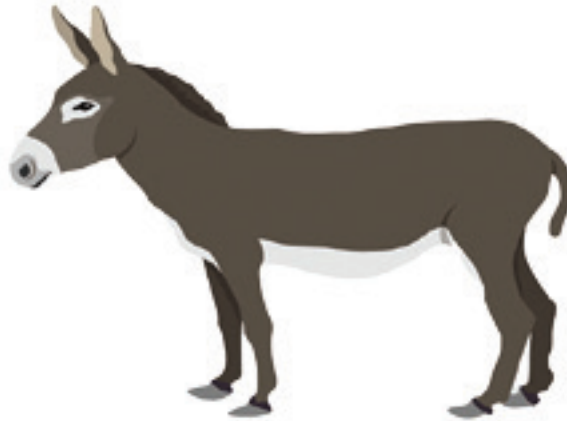
РАСПЛЕТ (КРАЈ РАДЊЕ): _____

СТВАРАМО

- Разликујте оно што је важно у причи од оног што је споредно.
- Док препричавате пратите основну мисао.
- Будите јасни и лепо препричавајте.

SVETU SE NE MOŽE UGODITI

Jedan čovek išao iz grada kući, jahao na magarcu, a njegov sin, momčić od petnaestak godina, išao pored njega pešice. Susretne ih jedan čovek, pa reče:

– To nije pravo, brate, da ti jašeš, a dete da ide pešice. Tvoje su noge jače od njegovih.

Onda otac sjaše s magaraca, a posadi sina na njega. Malo dalje, sretne ih drugi čovek, pa reče:

– To nije lepo, momče, da ti jašeš, a otac ti ide pešice. Tvoje su noge mlađe.

Onda uzjašu obojica i pođu tako malo, ali ih sretne treći čovek pa reče:

– Kakva je to budalaština, dva matora magarca na jednoj slaboj životinji! Pravo bi bilo da čovek uzme batinu pa da vas obojicu šćera.

Onda sjašu obojica i pođu pešice, otac s jedne strane, sin s druge, i magarac u sredini. Sretne ih četvrti čovek, pa reče:

– A što ste vi čudna tri drugara! Zar nije dosta da dvojica idu pešice? Ne bi li bilo lakše da jedan od vas jaše?

Onda otac reče sinu:

– Mi smo obojica svakojako jahali na magarcu, sad valja da magarac jaše na nama; pa onda obale magarca na zemlju, te mu jedan sveže prednje noge, a drugi stražnje, pa ga onda uzmu na kolac među se i tako ga ponesu.

A kad su se ljudi koji su ih sretali i stizali, stanu sad još većma smejati i čuditi, onda otac, ujedanput, bacivši magarca na zemlju i počevši ga driješiti poviče:

– Ta onaj je svaki luđi, od ovog magarca, koji hoće svemu svetu da ugoditi. Ja ću s mojim magarcem da činim kako sam i najprije po mojoj volji činio; a ljudi neka govore šta im drago!

Pa onda uzjaše na magarca i krene prema svojoj kući, a sin pored njega pešice, i tako otiđu kući.

Šaljiva narodna priča

RAZGOVARAMO

- Šta vam se dopalo u ovoj priči?
- O kakvim događajima govori narodni pripovedač: tužnim, šaljivim, dosadnim, uzbudljivim?
- Kakvi su likovi u priči: lakomisleni, maštoviti, povodljivi, lukavi?
- Da li su pravilno postupali? Šta ste naučili iz ove priče?

REČNIK

- **VAROŠ** – manje naseljeno mesto
- **DRIJEŠITI (DREŠITI)** – odvezati

RAZMIŠLJAMO

Narodni govor kojim se koriste narodni pripovedači je bogat rečima koje se ne koriste u književnim tekstovima: šćera, otiđu, njegovije, većma... To su zastarele reči ili arhaizmi.

ZADATAK

- Pokušajte da rečenice koje sami izaberete, promenite u književni govor tako što ćete zastarelim rečima pronaći tačnu zamenu. Sa dekom i bakom razgovarajte i zapišite zastarele reči koje oni koriste u svakodnevnom životu.

СВЕТИ САВА

Збор зборила господа ришћанска
Код бијеле цркве Грачанице:
„Боже мили, чуда великога!
седам кула гроша и дуката?“
Ту се деси Немањићу Саво,
па говори господи ришћанској:
„Ој бога вам, господо ришћанска,
не говор’те о мом родитељу,
не говор’те, не гријеш’те душе!
Није бабо расковао благо
на наџаке ни на буздоване,
ни на сабље, ни на бојна копља,
ни добријем коњима на ратове;
већ је бабо потрошио благо
на три славна српска манастира:
Једну бабо саградио цркву:
Б’леј Вилиндар на сред Горе Свете,
красну славну себе задужбину,
вјечну кућу на ономе св’јету,
да се њему поје литурђија
оног св’јета као и овога;
Другу бабо саградио цркву:

Студеницу на Влаху Староме,
красну славну мајци задужбину,
својој мајци царици Јелени,
вјечну кућу на ономе св’јету,
Да с’и њојзи поје литурђија
оног св’јет, као и овога;
Трећу бабо саградио цркву:
Миљешевку на Херцеговини,
красну славну Сави задужбину,
вјечну кућу на ономе св’јету,
да с’и на њему поје литурђија
оног св’јета као и овог“.
У глас викну господа ришћанска:
„Просто да си, Немањићу Саво!
Проста душа твојих родитеља!
Проста душа, а честито т’јело!
Што носили – свијетло вам било!
Што родили – све вам свијетло било!“
И што рече господа ришћанска
на састанку код бијеле цркве,
што год рекли, код бога се стекло!

РАЗГОВАРАМО

- Кома је посвећена песма? На почетку песме је постављено питање:
- „Куд се ћеде цар – Немање благо?“ – Ко на то питање даје одговор?
- Наведи најзначајније цркве и манастире и чије су то задужбине?
- Где се налази Хиландар?

РЕЧНИК

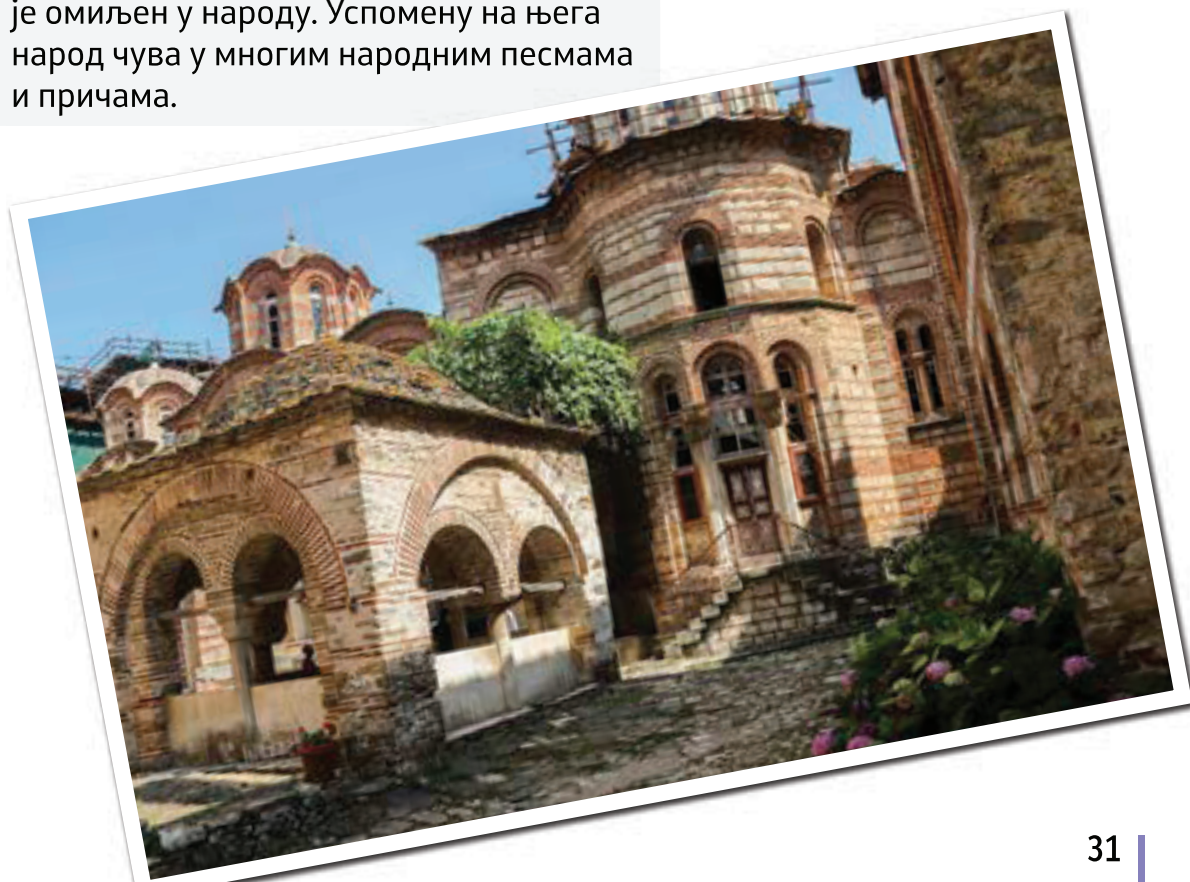
- **ГРОШ** – стари новац
- **ЗАДУЖБИНА** – грађевина које су градили виђенији људи
- **БАБО** – отац
- **ЛИТУРЂИЈА** – црквена служба

РАЗМИШЉАМО

- Народне песме су настале некада давно у народу. Кажемо народна, зато што није познато име аутора.
- Познато ти је име Свети Сава. Његово прво име је Растко Немањић и најмлађи син Стевана Немање, оснивач средњовековне српске државе. Свети Сава је оснивач српске цркве и први српски писац и просветитељ. Веома је омиљен у народу. Успомену на њега народ чува у многим народним песмама и причама.

- Да ли си некада присуствовао некој литургији?
- Пронађи на инернету познате задужбине на територији наше земље.

КАКО КОМУНИЦИРАМО

РАЗГОВАРАМО

- Шта видите на илустрацијама?
- На првој мајка позива Бобана да устане. Разумели смо јер смо прочитали текст.
- На другој видимо да Бобан није устао и поред тога што није говорио, разумели смо да не жели да устане. Како су се споразумели мајка и Бобан?
- Говором и гестикулацијом, односно говором тела.

ЗАДАТАК

- Играјте игру у пару или већем друштву. Шапнеш свом другу/другарици једну реч и онда он/она треба гестикулацијом и мимиком да објасни значење те речи. Не сме да проговори. Ко погоди, следећи је за пантомиму.

ПАНТОМИМА - је представа у којој човек глуми тако што мисли и осећања преноси гестовима и мимикама, без говора.

РАЗМИШЉАМО

- Људи су се увек споразумевали разним начинима: знацима, звуком, мимиком, посматрањем.
- Људи се данас могу споразумевати усмено и писмено.

ПРЉАВА УЧИОНИЦА

Учитељица је ушла у учионицу и одмах се намрштила, и поред тога што смо сви седели мирно на својим местима.

- Хм! Ружан приказ! – рече тужно учитељица.

Ми се једни с другим зачуђено погледасмо.

- Веома ружан приказ! – потврди учитељица и још нас тужније погледа.

- Али, зашто говорите тако учитељице? – Рашо се први усуди да пита.

- Погледајте само учионицу. Колико је прљава! А јуче сте сви до једнога учествовали у акцији „Желимо чист град“! Како ћете очистити град, када вам је тешко да одржавате чисту вашу учионицу?

Сви смо се постидели и сагнули главе. Али, шта смо видели: остаци од наоштрене оловке, љуске сунцокрета, разбацану хартију...

Стварно ружна слика.

Љиљана Ефџимов

РАЗГОВАРАМО

- Зашто је учитељица била тужна?
- Због чега су се ученици застидели?
- Шта ученици могу урадити да би поправили ову ситуацију?
- Да ли хигијена зависи само од заједничког колективног чишћења учионице?
- Зашто сваки ученик треба пазити на хигијену своје учионице?

ЗАДАТАК

- Правила постоје како би се поштовала. Али, када сами пишете правила, онда је одговорније и лакше да се поштују.
- Па, да почнемо а ви наставите:
 - Увек покушавај и када не успеш
 - Сарађуј
 - Буди одговоран/на
 - Дај све од себе
 - Поштуј остале
 - Среди неред око тебе, са стола и пода
 - Донеси омиљено цвеће и негуј га
 - Наставите...
- Изаберите по вама три најважнија правила и илустрирајте их.

ДАН ПЛАНЕТЕ ЗЕМЉЕ

Некада су били кућице и вртови, кола и коњи, бродови и висока једра. Пролазиле су године. Кућице и вртови постали су небодери и фабрике, кола и коњи аутомобили, а дрвени бродови танкери. Из године у годину било их је све више. У небо су се почели дизати чудни облаци. Непровидна магла пуна дима из аутомобила и фабричких димњака, прекрила је градове. Био је то смог. Због њега је Земљин фини омотач, на неким местима, почео пуцати.

Опрости ми земљице! – рекло је Сунце.

Тамо где нема твог финог омотача, моји ће зраци лако проћи и постаће опасније. Бринем се за људе, биљке и животиње.

Разумем те, Сунце! Али, шта могу учинити? Тужна сам.

Људи више нису пажљиви према мени. Почела сам кашљати и све теже дисати. Не знам како макнути тамне, штетне облаци. Погледај реке! Мутне су и прљаве. Погледај потоке! У њима је смеће! Послушај птице! Јављају да не желе слетети на стене уз море јер су испрљане нафтом.

Сунцу је било жао пријатељице Земље. А и није желело никоме да нашкоди. И досетило се! Пецнуло је својим зрацима једног мудрог господина, становника Земље.

Хеј, пробуди се! – узвикнуло је. Земља ће се јако разболети! Ви људи, треба да јој помогнете!

Господин је то озбиљно схватио. Позвао је многе људе и врло гласно и дуго говорио. На крају је рекао:

Земља је наш дом. А дом требамо чувати. Ми смо јој нашкодили, ми ћемо јој и помоћи!

Тако је и било. Забринути људи одлучили су да ће се више бринути о њезиној чистоћи и здрављу. Како би јој показали да су одлучни у томе, 22. април прогласили су Даном планете Земље. На тај дан смишљају начине како да јој што више помогну, иако још увек кашљуца. Земља се од тада осећа боље.

Соња Ивић

РАЗГОВАРАМО

- Ко су главни ликови у овом тексту?
- Људи нису били пажљиви према Земљи или према Сунцу?
- О чему се говори у овој причи?
- Како су људи одлучили да помогну Земљи?

РЕЧНИК

- **НЕБОДЕРИ** – високе зграде
- **СМОГ** - загађени ваздух, састављен од дима и магле.

- Шта мислиш како смог утиче на наше здравље?
- Зашто се високе зграде називају небодери?

ДА СЕ ПОДСЕТИМО!

Дан планете Земље обележава се 22. априла како би се јачала свест људи према природној околини. Различитим догађајима и акцијама настоји се да се скрене пажња људима на опасност која прети животу на Земљи због пораста глобалног загађења, и подстакнути их да се освесте о проблему загађења околине. Бринимо се за Мајку Земљу како би она могла да се брине за нас као што је то радила хиљадама година.

ЗАДАЦИ

- Организујте ЕКО ДАН. Прво се поделите у групе. Свака група нека креира моделе или модне детаље од хартије, најлона у боји, пластичних флаша, поклопаца и лименки.
- Креирајте оригиналне моделе. Окачите позивницу на улазу школе за све наставнике, ученике и родитеље. За модну ревију средите простор испред школе, столице за родитеље и спремите и тачке са важним еко порукама.

НА ПИЈАЦИ

У лето би се Машо и његова браћа дизали рано и ишли да беру боровнице. Много би их набрали. Стављали су их у велику пластичну врећу, па у ранац.

Машо би то натоварио на леђа. Попео се у аутобус и отишао у град, на пијаци.

Тамо би истресао своје воће на тезгу и продавао.

– Боровница, слатка бобица, навали народе – викао би Машо.

Боровнице су скупе и Машо би зарадио доста новца.

Тога дана на тезги му је остало још мало сочних шумских плодића, а имао је пун џеп новаца. Извадио је новчанице и почео их бројати. Бројао је, бројао... и бројао. Један мали дечак испустио је своју руку из мамине и кренуо по пијаци. Мама то није ни приметила, јер је причала са једном својом познаницом. По пијаци не иду аутомобили па се није плашила да ће јој дете нешто газити.

Дечак је пришао Машиној тезги. Шаком је грабио бобице и стављао их у уста....

Машо је, по ко зна који пут, бројао зараду, па ништа није видео.

Наједном се чуо глас: – Где ми је дете?

Машо се трже. Плави дечак сав замазан стајао је пред његовом тезгом.

– Свака ти част, момчино – рече Машо. Дечак га погледа.

– Нека си се ти најео. Превише сам се забројао. Заслужио си, вала, и коју пару.

И Машо даде дечаку зецкаве новце. Малишан их стави у џеп.

Дотрча дечакова мајка.

– Шта је било? – упита она.

– Ништа – насмеја се Машо.

Мајка је одвела синчића на

чесму да га умије.

Око њих су прскале

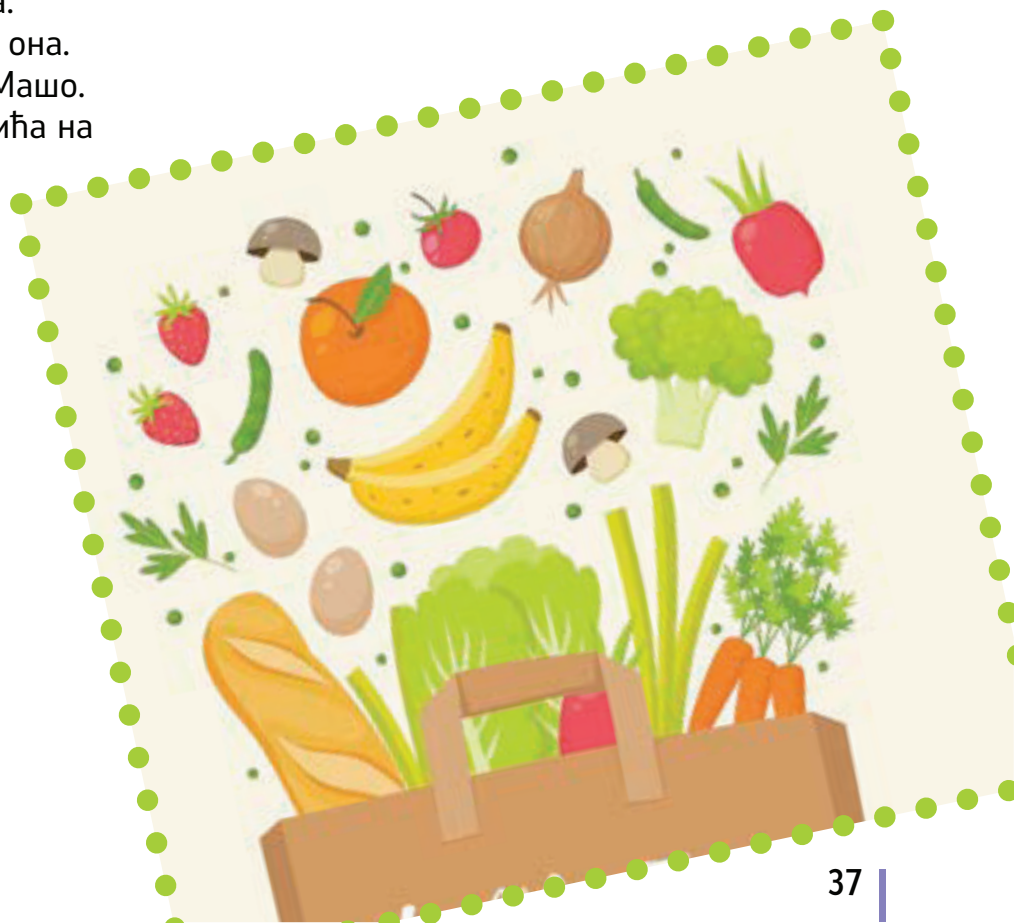
водене капљице. На

сунцу су блистале

као бисери.

Пијаца се шаренила од

воћа, поврћа и људи.

РАЗГОВАРАМО

- О коме се говори у овој причи? Ко су ликови?
- Где и када се догодило ово што је испричано?
- О чему прича говори?
- Како би ти поступио/ла да си на Машином месту? Зашто?

СТВАРАМО

- Замислимо да смо на пијаци. Један ученик или ученица продаје, други купује.
- Не заборавите на културну комуникацију. Починемо: Добар дан!...

ЗАДАЦИ

- Направите менталну мапу. Појам за обраду је „пијаца“. Технику можете урадити и на школском компјутеру. Користите исту боју за појмове који су повезани одговором.
 1. **Наслов**
 2. **Име аутора/рице**
 3. **Ликови**
 4. **Догађаји**
 5. **Време радње**
 6. **Место радње**
 7. **Тезга**
- Од сваког појма наставите даље са појмовима који су повезани са првим. Можете користити и одговарајуће слике са интернета.

ПИСМО

Бојан и Матео су пријатељи. Упознали су се на камповању током летњег распуста. Ове године неће бити камповања. Зато је Бојан решио да позове Матеа у госте. Написао је писмо према упутству које је добио у школи.

Драги Матео!

Позивам те да овог летњег распуста будеш мој гост у Скопљу.

Већ сам испланирао како да се проведемо. Показаћу ти сва важна места мога града, Скопско кале, чаршију, трг, зоолошки врт. Ићи ћемо сваког дана да пливамо у олимпијски базен. Упознаћу те са својим друштвом и можемо заједно играти кошарку и фудбал.

Договорићемо се када будеш дошао.

До тада ти шаљем поздраве.

Твој Бојан

Писање писма има правила и ред. Препознајте делове писма према боји:

- 1 Ословљавање
- 2 Уводни део
- 3 Главни део
- 4 Крај
- 5 Поздрав и потпис

Писање одговора на писмо је исто тако према редоследу.

Драги Бојане!

Радујем се твом позиву.

Причао сам са родитељима и они су ми дозволили. Већ се радујем свим планираним шетњама и активностима. Ове године нисам имао баш спортске активности и стварно се радујем нашем дружењу. Већ сам почео паковати ранац. Ако ти нешто треба одавде, слободно ми пиши.

Једва чекам да се видимо.

Шаљем ти много поздрава.

Твој Маџео

СТВАРАМО

Сада сте ви на реду. Сетите се својих пријатеља и другова и напишите писмо неком од њих у вези дружења или заједничких планираних активности. Само запазите редослед.

SPORAZUMEVANJE E-PORUKAMA

ET DRUGARI

Darija: Zorane, molim te pomoz mi!

Zoran: Svakako Darija, čemu žurba?

Darija: Radim na projektu sa Aleksandrom. Ona je bolesna i ne može da dođe. A moram da joj pošaljem slike da završi projekat. Ne mogu sa mog laptopa.

Zoran: Nije problem, poslaćemo sa mog laptopa. Samo mi reci koji je njen e-mail.

Darija: Paaa, mislim da je sara.mk.hotmail.com.

Zoran: Darija, zaboravila si @!

Darija: Et, et, eto šta sam pogrešila. A mislila sam da mi ne radi laptop!

Zoran: Eto moja @ drugarice! Samo je jedan @, a toliko važan!

Darija: Hvala ti moj @ druže!

RAZGOVARAMO

- Ko učestvuje u ovom razgovoru?
- O čemu su oni pričali?
- Zašto Darija nije mogla da pošalje e-mail?
- Da li se vama dešava ovaj problem zbog nepažnje?

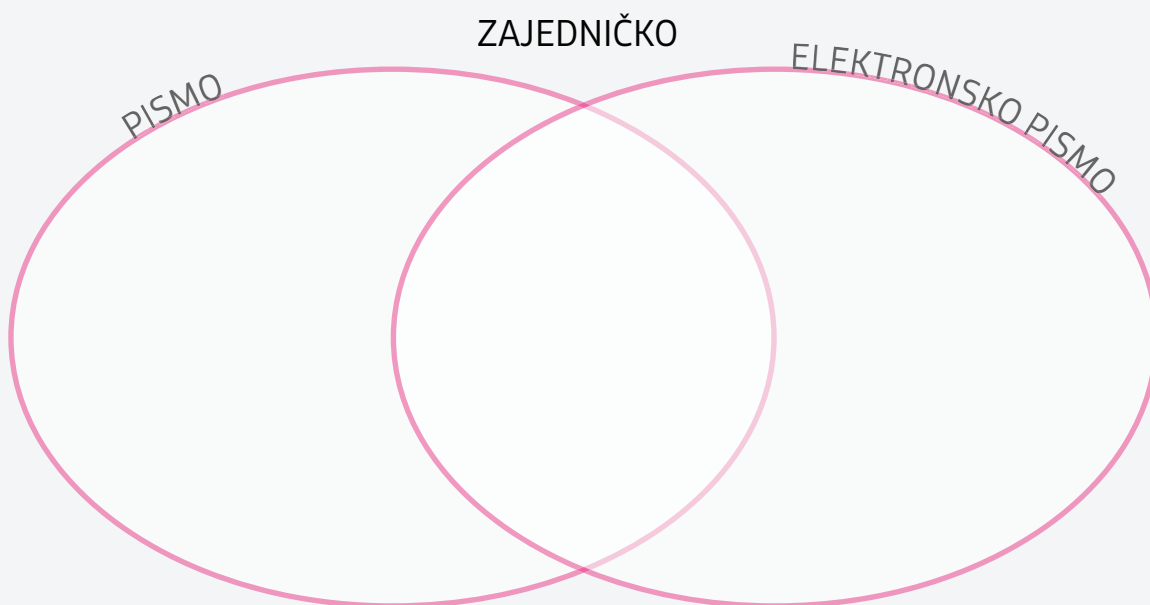
ZADACI

- Uporedite kako se piše pismo i elektronsko pismo - mejl;
- Istaknite dobre i loše strane oba načina pisanja.

ZADACI

- Uporedite pisanje pisma i elektronskog pisma. Istaknite dobre i loše strane oba načina pisanja. Naravno, i šta im je zajedničko. Poslužite se Venovim dijagramom.

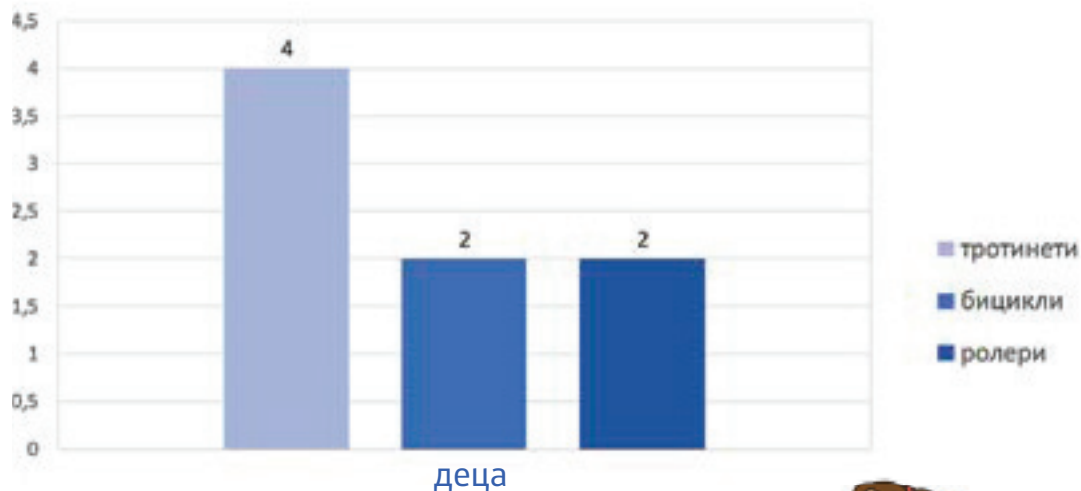

Zbog opasnosti od zloupotrebe vaših podataka i korišćenje neistinitih informacija, morate istraživati i otkrivati načine zaštite za bezbedan internet. U svetu se svakog 08. februara obeležava Dan sigurnog interneta. Važno je znati pravila ponašanja na socijalnim mrežama, u komunikaciji i istraživanju podataka. Uvek tražite pomoć roditelja, recite roditeljima ako imate neprilika u komunikaciji, ne dajte svoje lične podatke i koristite internet za edukaciju.

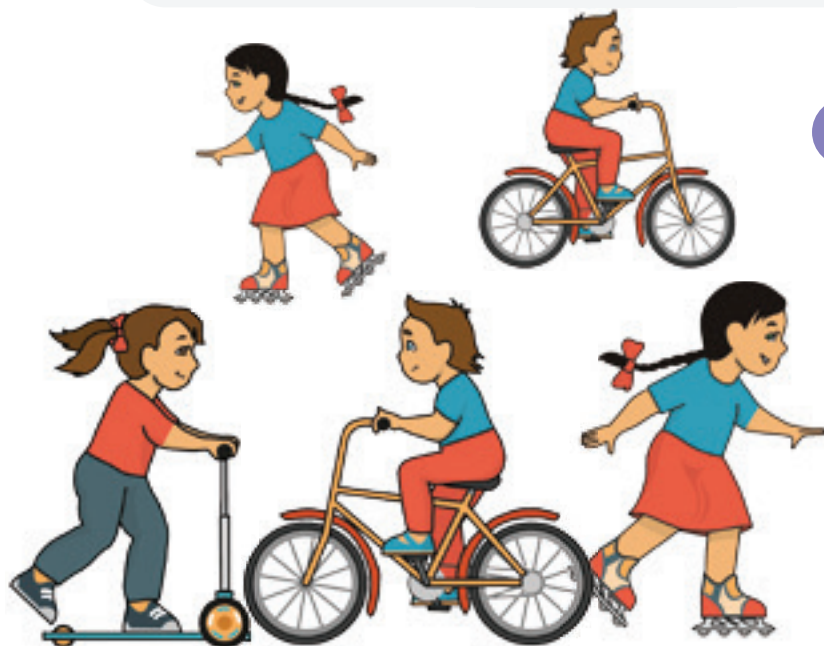

ЧИТАЊЕ ПОДАТАКА СА ДИЈАГРАМА

Недеља је дан за одмор. Деца су изашла у парк. Погледајте информације на дијаграму о томе чиме се они возе.

Дијаграми нам служе да на сликовити начин представимо неке податке као информације.

РАЗГОВАРАМО

- Колико је укупно деце у парку?
- Колико деце возе ролере?
- Колико деце возе тротинет?
- Колико деце возе бицикл?
- Да ли више деце возе ролере или тротинет?

МОСТОВИ

Од свега што човек у животном нагону подиже и гради, ништа није у мојим очима боље и вредније од мостова. Они су важнији од кућа, светији од храмова. Свачији и према сваком једнаки, корисни, подигнути увек смислено, на месту на ком се укрштава највећи број људских потреба, истрајнији су од других грађевина и не служе ничим што је тајно или зло.

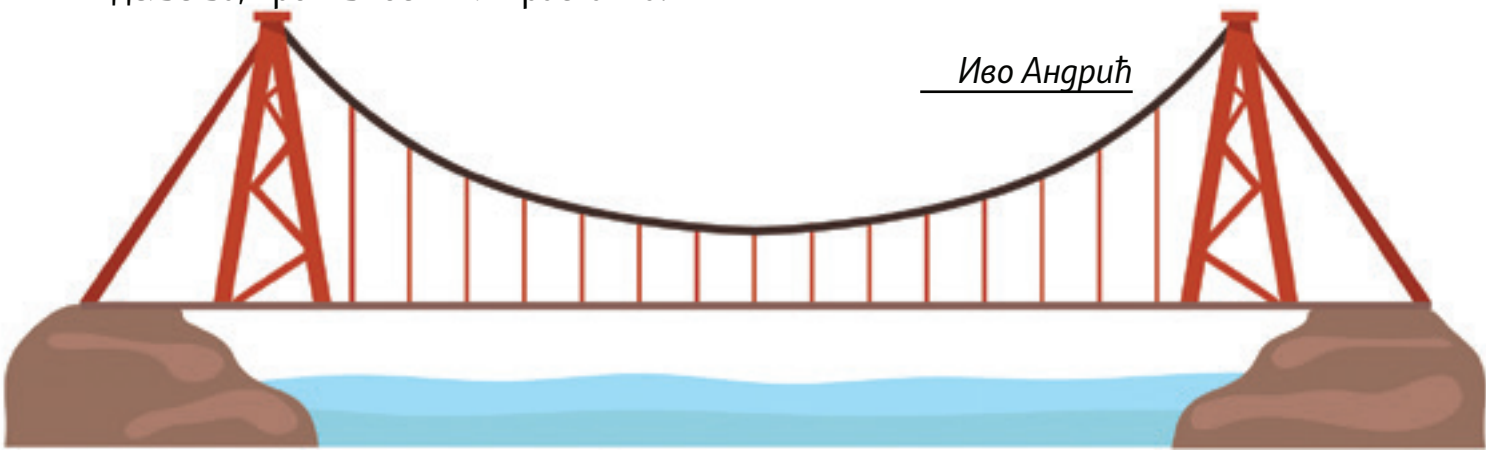
Велики камени мостови, сведоци исчезлих епоха кад се другачије живело, мислило и градило, сиви или зарудели од ветра или кише, често окрзани на оштро резаним ћошковима, а у њиховим саставцима и неприметним пукотинама расте танка трава или се птице гнезде. Танки железни мостови, затегнути од једне обале део друге као жица, што дрхте и звуче од сваког воза који пројури; они као да још чекају свој последњи облик и своје савршенство, а лепота њихових линија откриће се посебно у очима наших унука. Дрвени мостови на уласку у босанске варошице чије изгледане греде поигравају и звече под копитама сеоских коња као дашчице ксилофона.

И, најпосле, они сасвим мали мостићи у планинама, у ствари једно једино овеће дрво или два брвна прикована једно уз друго, пребачено преко неког горског потока који би без њих био непролаан, По два пута у години горска бујица, односи, кад надође, та рвна, а сељаци, слепо упорни као мрави, секу, тешу и постављају нова. Зато се уз те планинске потоке, у затокама међу стенама, виде често ти бивши мостови; леже у трну као и остало дрво наплављено ту случајем, али затесана брвна, осуђена на огањ или трулење, издвајају се од осталог наноса и подсећају још увек на циљ коме су служила.

Сви они који су у суштини једно и подједнако вредни наше пажње, јер показују место на коме је човек нашао на запреку, и није застао пред њом, него савладо и премостио како је могао, према свом схватању, укусу и приликама којима је био окружен.

Тако, свуда на свету, где год се моја мисао крене или стане, наилазе на верне и ћутљиве мостове као на вечиту и вечно незасићену људску жељу да се повеже, измири и споји све што искрсне пред нашим духом, очима и ногама, да не буде дељења, противности или растанка.

Иво Андрић

РАЗГОВАРАМО

- Вековима је човек градио и сада гради.
- Која је грађевина најбоља и највреднија?
- Зашто су мостови најбоља грађевина?
- Кома све припадају и служе?
- Какве све мостове знаш?
- Шта спајају мостови?

РЕЧНИК

- **ХРАМ** – црква
- **ЕПОХА** – дужи временски период који се издваја својим важним историјским збивањима.
- **КСИЛОФОН** – музички инструмент од дашчица
- **ЗАПРЕКА** – препрека

Потражите ове речи у дигиталном речнику користећи интернет

- Покушај да направиш ксилофон на часу музичког образовања.

ЗАДАЦИ

- Посматрајте најближи мост у насељу у коме живите и опишите ту грађевину према овом плану:
 - положај моста у односу на друге објекте у околини
 - облик, спољашни изглед
 - материјал од чега је изграђен
 - намена
- Напишите састав: најлепши мост који сам видео/ла.
- Потрудите се да што верније илуструјете описани мост.

НАРОДНИ И НОРМИРАНИ (СТАНДАРДНИ) КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

„Боље је изгуби́ти све би́шке и
рајо́ве не́го изгуби́ти језик. После
изгубљене би́шке и изгубљених рајо́ва
остаје народ, После изгубљеног језика-
нема народа“

Стефан Немања

Двије сеје брата не имале

Двије сеје брата не имале
па га вију од бијеле свиле,
од бијеле и још од црвене;
струк му међу дрво шимширово,
црне очи два драга камена,
обрвице, морске пијавице,
ситне зубе два низа бисера;
залажу га медом и шећером:
„То нам једи, па нам пробјеседи“

Народна њесма

Шта је највеће

Небо је нешто бескрајно,
дубоко и широко,
па ипак, као од шале
стане у свако око.
Јер око је веће, и још веће,
и највеће од свега,
веће од града,
од брега,
и веће од мог тате...

Мирослав Анђић

НАРОДНИ ЈЕЗИК је онај којим говоре људи у свакодневной слободној комуникацији.

НОРМИРАНИ (СТАНДАРДАН, КЊИЖЕВНИ) ЈЕЗИК је онај којим се пишу дела стручне, научне и уметничке литературе и употребљава се у школама, позоришту, на радију и на телевизији.

КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК је добро једног народа и зато га ваља добро проучавати и неговати.

РАЗГОВАРАМО

- Коју песму лакше читате и разумете? Зашто?
- Која је разлика у језику ове две песме?
- На ком је језику написана песма „Двије сеје брата не имале“?
- А на ком је језику писац Мирослав Антић написао песму „Шта је највеће“?
- „Шта је највеће“?

РЕЧНИК

- **СЕЈА** - сестра
- **ЗАЛОЖИТИ** - јести
- **БЕСЕДИТИ** - говорити, приповедати
- **ШИМШИР** – биљка која се користи као природна ограда

ЗАДАЦИ

- Запиши неколико народних пословица. Пронађи у њима речи које ти нису познате. Продискутуј са другарима о значењу тих речи.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Одаберите једну народну причу (бајку, шалу) и направите драматизацију. Одиграјте је на вашем народном говору.

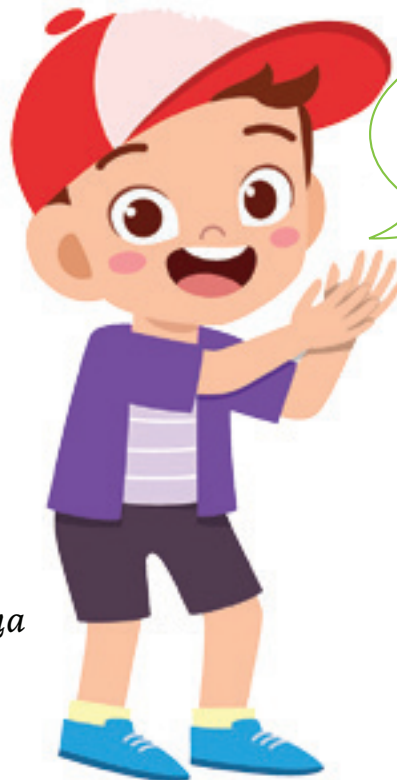
Вук Стефановић Караџић је говорио српским народним језиком.

ПОДЕЛА РЕЧИ НА СЛОГОВЕ

Слог је скуп гласова (или само један глас) који изговарамо једним отварањем уста. У једној речи има онолико слогова колико има самогласника.

- Граница слога долази иза самогласника:

а-ви-он о-на-ко ње-ри-о-ни-ца
Да-ри-ја сја-ва-ши њо-ро-ди-ца

Бра-во на-ши
од-бој ка-ши!

- Према броју слогова речи могу бити:
 - **једносложне** (*сат, реч, парк, цвет, рад*)
 - **двосложне речи** (*прозор, књига, соба, море*)
 - **тросложне речи** (*ручица, певати, улица, прича*)
 - **вишесложне речи** (*девојчица, запевати, изударати, прогледати*)

Понекада сугласник **р** преузима својство самогласника па је самим тим и главни део слога као што је и сваки самогласник. Зато се назива **слоготворно р**.

Пример: у речи **црвено**, имамо слоготворно р, зато што се дели на слоге на следећи начин:

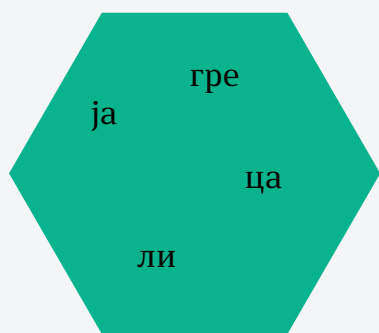
цр-ве-но.

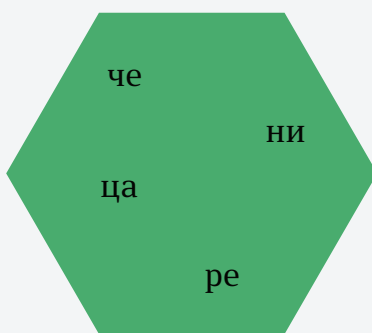
ЗАДАЦИ

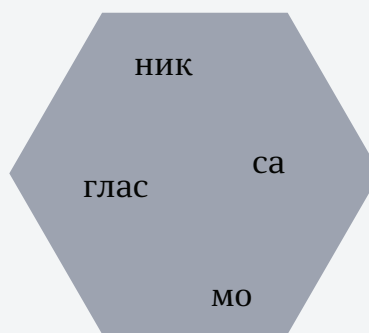
- Растави на слоге следеће речи: врабац, крв, оловка, мајмун, вук, девојчица, загонетка, песма, авион, огледало, трн, домовина, кућа, време, веверица, црв, јабука и маказе.
- Разврстај речи из првог задатка у табелу.

ЈЕДНОСЛОЖНЕ РЕЧИ	ДВОСЛОЖНЕ РЕЧИ	ТРОСЛОЖНЕ РЕЧИ	ВИШЕСЛОЖНЕ РЕЧИ	РЕЧИ У КОЈИМА ЈЕ ПРИСУТНО СЛОГОТВОРНО Р

- Од следећих слогова састави речи:

РОД ИМЕНИЦА

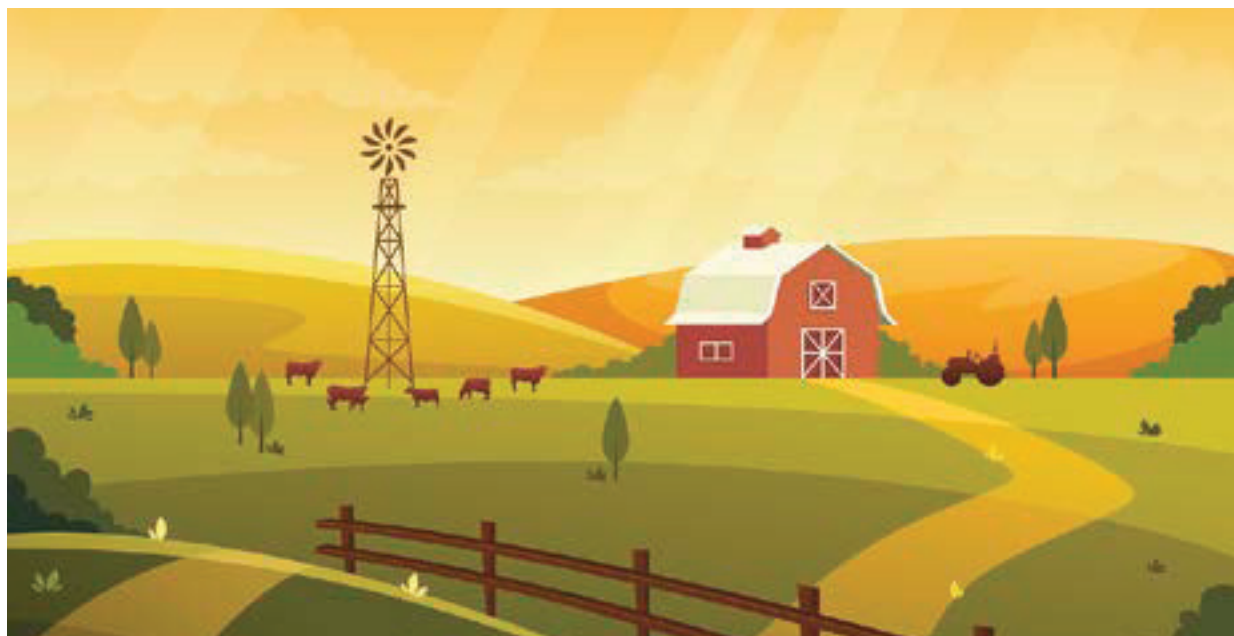
Ког је рода именица?

Није бесмислица.

Мушки, женски, средњи,
сви су подједнако вредни.

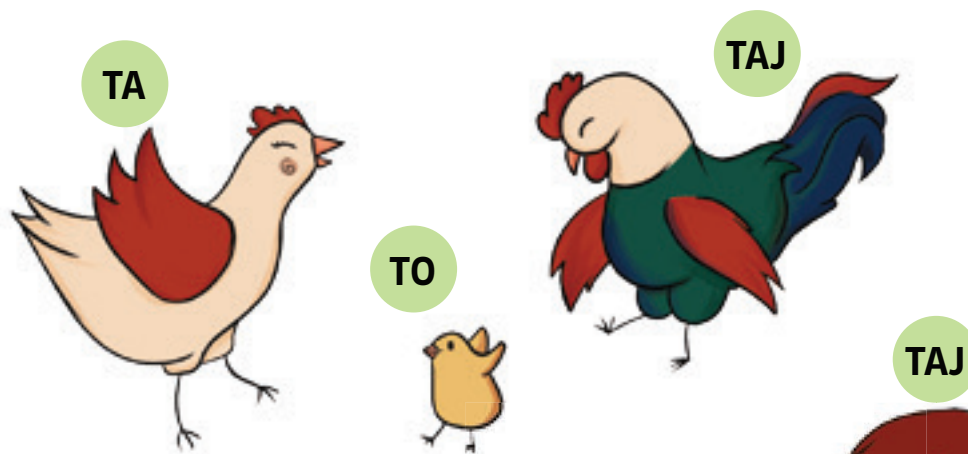
Мој брат и сетра живе на селу. Они имају једног бика, краву и теле. У њиховом великом дворишту шета кокошка, петао и пиле. На крају баште пасу јарац, коза и бело јаре. Јуче су их посетили стриц, стрина и њихово дете. На поклон су добили маче.

У овом опису можеш запазити да неке именице означавају женски род (сестра, крава, коза, стрина), неке мушки род (брат, бик, петао, јарац, стриц), а неке средњи род (теле, пиле, јаре, маче).

**У НАШЕМ ЈЕЗИКУ ИМЕНИЦЕ ИМАЈУ
ТРИ РОДА: МУШКИ, ЖЕНСКИ И СРЕДЊИ.**

Род именица може се одредити када се уз њу дода једна од три следеће речи ТАЈ, ТА, ТО

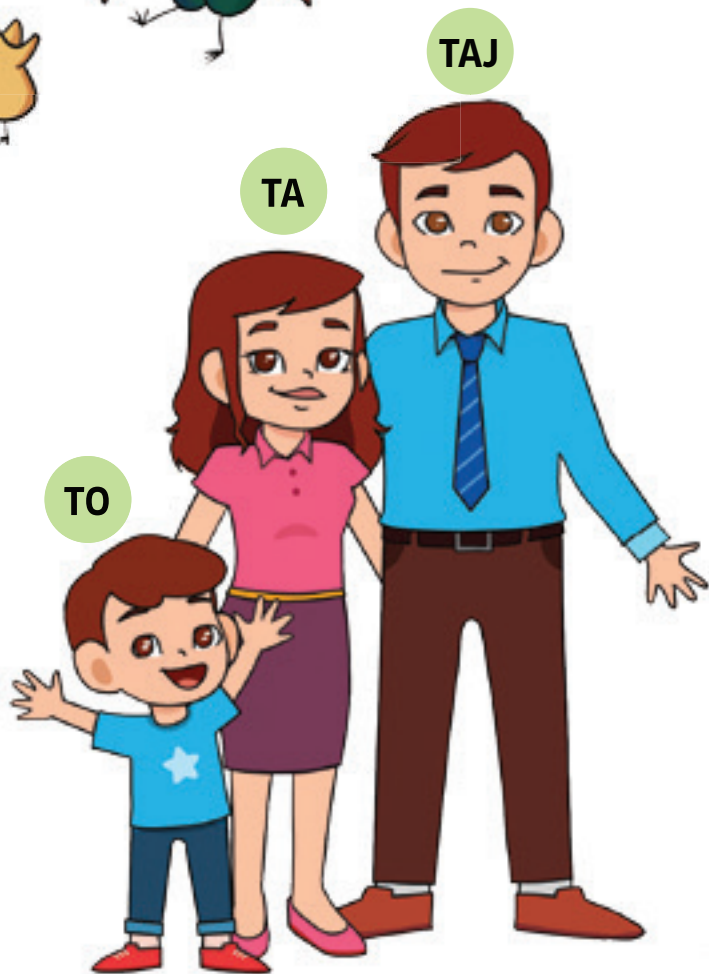
ЗАДАЦИ

- Дате именице разврстај по родовима: *цвећ, свећ, њећ, девојчица, њруѓа, семе, засџава, ђак, ђаче, рачунар, сџвар.*

(Мушки род)

(Женски род)

(Средњи род)

- Напиши по пет именица мушког, женског и средњег рода:

мушки род

женски род

средњи род

ДЕЧАК И СТАРИЦА

Један дечак шутира улицом шарену лопту.

Лопта удари стару, изнемоглу жену у ногу.

Дечак постиђен приђе и рече:

- Извините бако!

- Ништа. То није било намерно. Ти си добро дете, - рече старица осмехнувши се.

Дечаку око заблиста. Одмах узе лопту и хитрим кораком оде низ дугачку улицу.

ЗАДАТАК

- Пронађи све именице у тексту „Дечак и старица“, подвуци их оловком и одреди ком роду припадају.

БРОЈ ИМЕНИЦА

Именица има број
као песма стих.
Број нам казује да ли је једна
или више њих.

У следећим реченицама обрати пажњу на заједничке именице и уочи разлику.

1. На ливади пасе крава.	1. На ливади пасу краве.
2. Петар је ученик четвртог разреда.	2. Јована, Ана и Андрија су ученици четвртог разреда.
3. Столица је поред стола.	3. Све столице пренесите у другу учионицу.

**ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМЕНИЦЕ ИМАЈУ
ДВА БРОЈА: ЈЕДНИНУ И МНОЖИНУ.**

ЗАДАЦИ

- Напиши облик ЈЕДНИНЕ од следећих именица:

МНОЖИНА	ЈЕДНИНА
кровови
столови
пешаци
трактори
ташне
машине
потоци

- Из следећег текста техником „Паукова мрежа“ подвуци именице, издвој их и одреди род и број.

На ливади су се играли ученици четвртог разреда. Зоран је ушћао змаја. Јелена и Соња су брале маслачак. Остали су шрчали за лојшом. Почела је да пада киша. Сви су се разбежали. После кише појавила се дуѓа.

ИМЕНИЦЕ	РОД	БРОЈ
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ОПИСНИ ПРИДЕВИ

СЛИКА

У реци, бурној, немирној
у реци хладној, дубокој,
жут месец синоћ дрхтао,
а рибар њега цртао.
цртао жутог купача
цртао ноћног пливача

река → бурна
река → хладна
река → дубока
река → немирна

месец → жути
куйач → жути

йливач → ноћни

ЗНАМО ДА СЕ РЕЧИ КОЈЕ СТОЈЕ УЗ ИМЕНИЦЕ И БЛИЖЕ
ОДРЕЂУЈУ ЊИХОВЕ ОСОБИНЕ ЗОВУ **ПРИДЕВИ**.

ПРИДЕВИ КОЈИ ОЗНАЧАВАЈУ РАЗНЕ ОСОБИНЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА И ПОЈАВА, ТО ЈЕСТ ОПИСУЈУ КАКВО ЈЕ НЕШТО ЗОВУ СЕ ОПИСНИ ПРИДЕВИ.

ЗАДАЦИ

- У свесци запиши што више описних придева за сваку именицу:

небо _____

цвети _____

куче _____

облак _____

- Прочитај следећи текст, а затим на линијама испиши именице уз које стоје наведени придеви.

Освануло је дивно јутро. Ја сам са другом ирешао на суиројну обалу реке. Обале реке иовезивао је сџари моси. Били смо срећни и нисмо мислили на школу. Зелена река је и даље жуборила. Повијене жране су додиривале воду.

дивно _____

суиројну _____

сџари _____

срећни _____

зелена _____

- Играјте игру „Погоди шта је, погоди ко је“. У групи записујте једну именицу и неколико придева који је описују. Затим изговарајте само придеве, а други ученици нека погађају о којој именици се ради.
- На наставном листу са илустрацијама воћа и поврћа запиши њихове особине, односно придеве који их описују.

ЛИЧНЕ ЗАМЕНИЦЕ

СЛАВУЈ, КУКАВИЦА И МАГАРАЦ

Једном кукавица рече славују:

- Хоћеш ли да се опкладимо да **ја** лепше певам од тебе?
- Хајде баш ако **џи** то хоћеш, али ко ће нам бити судија?
- Ено, онај који пасе тамо. Видиш ли колико велике уши има **он**!

Они почну да певају. Али шта се магарац разуме у песму!

Он рече:

- **Ви** обоје лепо певате, ипак кукавица лепше кука.

Тако славуј изгуби опкладу, али га пастир утеша речима:

- Не стиди се, славују! За тебе је већа почаст то што се твоја песма не свиђа магарцу.

Народна басна

Речи **ја**, **џи**, **он**, **они** и **ви** у овој басни замењују лица и зову се **заменице**.

Ја љоворим.

Ти љовориш.

Он (**она**, **оно**) љовори.

Ми љоворимо.

Ви љовориџе.

Они (**оне**, **она**) љоворе.

Лична заменица **ја** означава лице које говори о себи.

Лична заменица **ти** означава лице коме говоримо.

Лична заменице **он**, **она** и **оно** означавају лица или ствари о којима се говори.

Лична заменица **ми** означава лица која говоре или пишу о себи.

Лична заменица **ви** означава лица којима се обраћамо у говору.

Личне заменице **они**, **она** и **оне** означавају лица или ствари које помињемо у говору.

ЈЕДНИНА

1. л.	ЈА
2. л.	ТИ
3. л.	ОН ОНА ОНО

МНОЖИНА

1. л.	МИ
2. л.	ВИ
3. л.	ОНИ ОНЕ ОНА

ЗАДАЦИ

- Препиши следеће реченице, а именице замени одговарајућом личном заменицом:

Андрија рецијује најбоље. _____

Мујо, Горан и Лејла су суседи. _____

Ивана и Бојан иду на балет. _____

Петар чисти лекиру. _____

ГЛАГОЛИ

Данас је сунце **обасјало** наш крај. На пропланку се **иџрамо**, на реци наши другови **ѵецају**.

Цвеће **цвеѷа**, лептири на латицама **сѷавају**.

Изнаенада се **наоблачило**. Киша је почела да **ѵага**. Сви смо **ѵоѵрчали** према планинској кући.

Убрзо се **смирило**. На небу је дуга **шарала** облаке. **Кренули** смо кући.

Подвучене речи у овом тексту су **ГЛАГОЛИ**. Речи: играмо, пецају, потрчали кренули, значе **РАДЊУ**. Речи: цвета, спавају значе **СТАЊЕ**. Речи: обасјало, наоблачилло, падале, смирило, шарала значе **ЗБИВАЊЕ**:

ГЛАГОЛИ СУ РЕЧИ КОЈЕ ЗНАЧЕ **РАДЊУ** **СТАЊЕ** И **ЗБИВАЊЕ**.

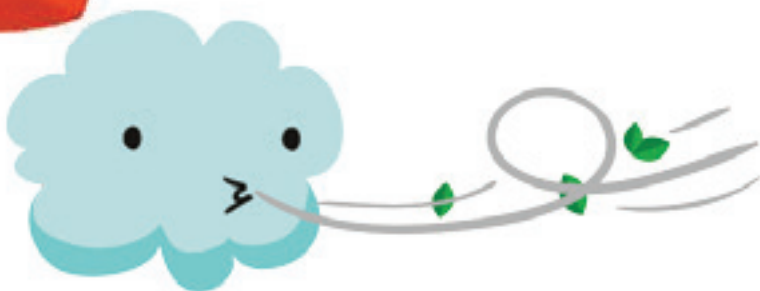
Посматрај следеће низове глагола и одговори шта је њима заједничко.

ЧИТА
ИГРА
ПИШЕ
ТРЧИ
ШЕТА

СПАВА
ЛЕЖИ
ПЛАЧЕ
БРИНЕ
ВЕНЕ

ДУВА
ГРМИ
ШУМИ
СЕВА
ВЕЈЕ

ЗАДАЦИ

- Напиши три реченице. У првој употреби глагол који означава радњу, у другој стање, а у трећој збивање.

а) _____

б) _____

в) _____

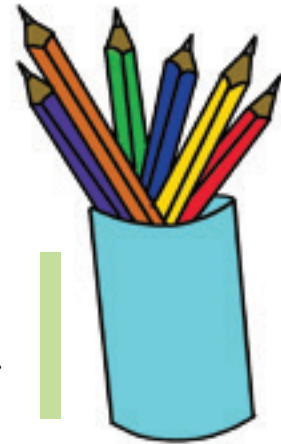
- Звездицом обележи значење, наведених глагола у табели која следи:

ГЛАГОЛ	Радња	Стање	Збивање
грмети			
спавати			
лежати			
писати			

ВРЕМЕ КАДА СЕ РАДЊА ВРШИ

Када је деда млад био, чврсто ЈЕ ГАЗИО.
Тата је сада у пуној снази, чврсто ГАЗИ.
Како растем, ја ћу се снажити и чврсто ЋУ ГАЗИТИ.

Било која радња, стање или збивање може се догодити у **ПРОШЛОСТИ**, **САДАШЊОСТИ** и **БУДУЋНОСТИ**.
Да видимо како то изгледа у примерима у реченицама.

ПРОШЛОСТ

Ученик је чиӣао.

У реченици је дата радња која се догодила раније.

Биљка је сиӣајала усй̄равно.

У овој реченици је приказано стање које се догодило у прошлости.

Муња је севала.

Збивање се догодило у прошлости.

САДАШЊОСТ

Ученик чиӣа.

Радња се догађа сада.

Биљка сй̄оји усй̄равно.

Биљка стоји (стање) успревно. Радња се догађа у садашњости.

Муња сева.

Збивање се дешава овог тренутка.

ПРОШЛОСТ означава да се нека радња, стање или збивање догодило раније (пре него што се о њему говорило).

САДАШЊОСТ значи да се нека радња, стање или збивање догађа сада, то јест када о њима говоримо.

БУДУЋНОСТ значи да ће се нека радња, стање или збивање догодити касније (у будућности) у односу на време када се о њима говори.

БУДУЋНОСТ

Ученик ће читати.

Радња ће се тек догодити.

Биљка ће сјајно расти.

Стање је исказано догодиће се у будућности.

Муња ће севасти.

Севање (збивање) ће се догодити у будућности.

ЗАДАЦИ

○ Попуни следећу табелу:

прошло време	садашње време	будуће време
гледало је		
	учи	
		волеће
падала је		
	жели	
		писаће

○ Препиши текст у садашњем и будућем времену:

Киша је падала целог дана. Сакрила сам се испод кишобрана. Трчала сам до куће.

Текст у садашњем времену гласи:

Текст у будућем времену гласи:

ЛИЦЕ И БРОЈ ГЛАГОЛА

Ми имамо лице једно али вредно.
Глаголи су са шест лица,
нека их поброји Милица.
Само брже да не звони,
глаголска су лица:
ЈА, ТИ, ОН,
МИ, ВИ, ОНИ

Ближи се Нова година.

Ђаци једног одељења решили су да на новогодишњој приредби имају, поред декора у учионици, и свог Деда Мраза.

Ево како су се припремали и делили задужења.

ЈА ћу донети велику црвену каци.

ТИ ћеш донети црвену бунду.

ОН ће донети велику шарену торбу што виси на зиду у соби.

Какве смо реченице добили овим новогодишњим задужењима?
Можеш ли да одговориш? Размисли.

ЈЕДНИНА

Ја ћу донети – прво лице једнине – оно које говори.

Ти ћеш донети – друго лице једнине – коме се обраћа.

Он ће донети – треће лице једнине – које није ту са првим и другим лицем.

МНОЖИНА

Ми ћемо донети – прво лице множине – које говори.

Ви ћете донети – друго лице множине – коме се обраћа.

Они ће донети – треће лице множине – које није ту са првим и другим лицем.

Није крај, стој!
И глаголи имају свој број.
Знам, као код придева и именица.
Није, глаголски се разликује,
Јер има и лица.

МИ ћемо донети
игле и конце да
ушијемо украсе
на бунди.

ВИ ћете
донети
цвеће за сиво.

ОНИ ће
донети украсе
за јелку.

ЗАДАЦИ

- Допуни реченице глаголским облицима:

а) Ја редовно у школу.

(ићи)

б) Ти си оловку.

(изгубиши)

в) Они час.

(имаши)

г) Ми у хору.

(певаши)

д) Ви отпутовати.

(желеши)

ђ) Они да трче.

(волеши)

- Напиши једно занимљиво путовање, користећи глаголе у свим лицима једине и множине.

- Преко игре одредите време дешавања глаголског дејства „јуче да отпутују-данас-сутра“.

- На листу имате именице, придеве и глаголе. Отворите апликацију сајта **storyjumper** и у њу унеси именице и придеве и повежи са сликама и илустрацијама које се појављују као опције. Осмисли кратак текст употребљавајући те речи. Оно што ћете добити је **књига разреда**.

ПОТВРДНИ И ОДРИЧНИ ОБЛИК ГЛАГОЛА

Глаголи могу бити у **ПОТВРДНОМ** и **ОДРИЧНОМ** облику.

ПОТВРДНИ ОБЛИК

а) Глагол који значи радњу

б) Глагол који значи сјање

Једнина

Множина

Једнина

Множина

1. ЈА певам
2. ТИ певаш
3. ОН пева

1. МИ певамо
2. ВИ певате
3. ОНИ певају

1. ЈА бринем
2. ТИ бринеш
3. ОН брине

1. МИ бринемо
2. ВИ бринете
3. ОНИ брину

ОДРИЧНИ ОБЛИК

а) Глагол који значи радњу

б) Глагол који значи сјање

Једнина

Множина

Једнина

Множина

1. ЈА не певам
2. ТИ не певаш
3. ОН не пева

1. МИ не певамо
2. ВИ не певате
3. ОНИ не певају

1. ЈА не бринем
2. ТИ не бринеш
3. ОН не брине

1. МИ не бринемо
2. ВИ не бринете
3. ОНИ не брину

ЗАДАЦИ

- Поделите се у четири „експертске“ групе. Свака група добија текст и анализира га.

Група 1- одређивање рода и броја код именица.

Група 2- одређивање рода и броја код придева.

Група 3- идентификација личних заменица.

Група 4- одређивање лица и броја код глагола.

Прерасподелите се у нове групе. У свакој групи нека остане по један члан из претходних група. Новоформиране групе нека раде на целом тексту, тако што свака од група презентује пред другима шта је израдила њихова „експертска“ група.

- На листићу запишите глагол који се односи на радњу у вези неке професије. Ставите листиће у шешир. Сваки ученик вуче по један лист из шешира и погађа о којој се професији ради, а затим саставља реченицу са тим глаголом у потврдном облику. Покушај да саставиш реченицу са истим глаголом у одричном облику.

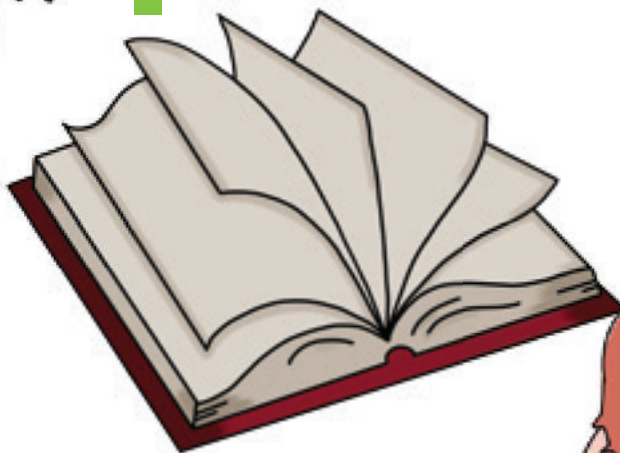
РЕЧЕНИЦЕ

На почетку реченице велико слово,
на крају тачка или други знак,
то мора да зна сваки ђак.

У кући, у школи, на улици било где да се нађемо,
свакодневно са неким о нечему разговарамо.
Износимо своје мисли и осећања, нешто
саопштавамо, питамо, молимо и слично.

Међусобно споразумевање људи зове се
ГОВОР. Говор се састоји од речи које су
повезане у реченице.

РЕЧЕНИЦЕ ПО ЗНАЧЕЊУ

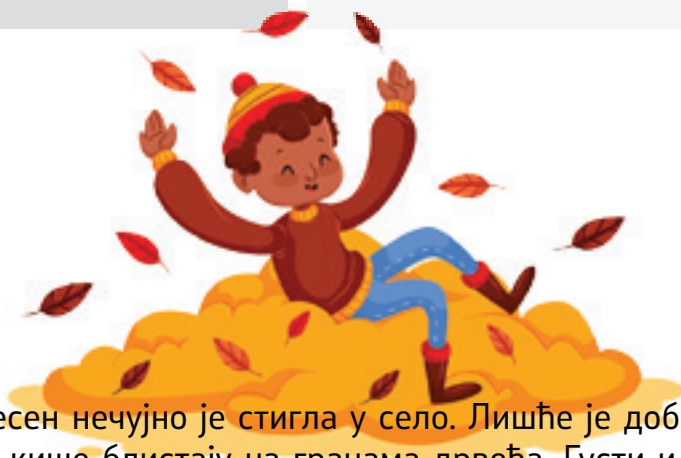
УПОЗОРЕЊЕ!

Велико је њихово значење:
Обавештају, питају, узвикују
и заповедају, на све гледају.

ОБАВЕШТАЈНЕ РЕЧЕНИЦЕ

Јесен

Рана јесен нечујно је стигла у село. Лишће је добило лепу кестењасту боју. Капљице кише блистају на гранама дрвећа. Густе и сиви облаци прекрили су небо. Птице у јатима одлазе у топле крајеве.

(из рада ученика 4. разреда)

Свака реченица из овог текста даје неко обавештење.

1. Из прве реченице сазнајемо да је јесен нечујно стигла у село.
2. Друга реченица обавештава нас да ли је лишће добило лепу, кестењасту боју.

Која ти обавештења нуде трећа, четврта и пета реченица?

3. _____

4. _____

5. _____

РЕЧЕНИЦЕ КОЈИМА СЕ НЕКО О НЕЧЕМУ ОБАВЕШТАВА, КОЈИМА СЕ ПРУЖА НЕКО ОБАВЕШТЕЊЕ, ЗОВУ СЕ **ОБАВЕШТАЈНЕ.**

На крају обавештајних реченица ставља се **ТАЧКА**.

ЗАДАЦИ

- Напиши три реченице којима обавештаваш учитеља/учитељицу о догађајима из одељења.

а) _____

б) _____

в) _____

УПИТНЕ РЕЧЕНИЦЕ

Дете и бака

Бако, стара бако, бабушчице мила,
Јеси ли и ти кадгод, млада била?
Јеси ли могла кадгод исправити леђа?
Јели твоја коса била кадгод смеђа?
Је ли твоја хаља била кадгод кратка?
Је ли тебе когод звао: "Душо моја слатка?"
Та зар мора, бако, остарити свако?
Хоћу ли и ја бако, остарити тако?

Јован Јовановић – Змај

У песми Јована Јовановића Змаја дете поставља баки седам питања.
Пажљиво их прочитај.

РЕЧЕНИЦЕ КОЈИМА СЕ НЕШТО ПИТА ЗОВУ СЕ УПИТНЕ.

На крају упитних реченица ставља се знак питања или **УПИТНИК**.

ЗАДАЦИ

○ Напиши три упитне реченице.

а) _____

б) _____

в) _____

○ Наведене обавештајне реченице напиши у упитном облику:

а) Петар гледа цртани филм.

б) Деца се играју у дворишту.

в) Милан учи песмицу.

○ Иза наведених реченица стави одговарајући знак:

Суџра идемо на излеџ

Хоћеш ли да њоделимо ужину

Суџра ће биџи леџо време

Да ли си узео књиџу

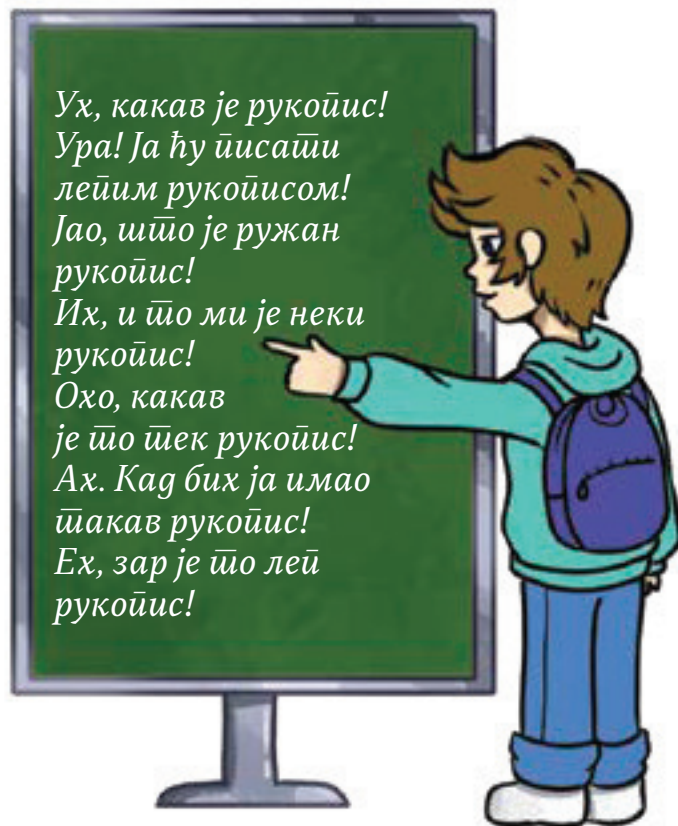
УЗВИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ

О рукопису

Ух, какав је рукопис!
Ура! Ја ћу писати лепим рукописом!
Јао, што је ружан рукопис!
Их, и то ми је неки рукопис!
Охо, какав је то тек рукопис!
Ах. Кад бих ја имао такав рукопис!
Ех, зар је то леп рукопис!

(из једне њисмене вежбе)

Свака наведена реченица је узвична.
Њима је изражено неко јако осећање.
Речи: **ух, ура, јао, их, охо, ах, ех** посебно истичу јачину осећања.

**РЕЧЕНИЦЕ КОЈИМА СЕ ИЗРАЖАВАЈУ СНАЖНА ОСЕЋАЊА:
РАДОСТ, ТУГА, СТРАХ, БОЛ, ЉУТЊА, БЕС ЗОВУ СЕ УЗВИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ.**

На крају узвичне реченице стоји **УЗВИЧНИК**.

ЗАДАЦИ

○ Напиши три реченице у којима ћеш изразити неко своје јако осећање.

а) _____

б) _____

в) _____

○ Напиши три узвичне реченице које се могу чути на утакмици:

a) _____

б) _____

в) _____

○ Из читанке пронађи текст „Заљубљене ципеле“ Пјера Грипарија. Из текста препиши по три обавештајне, упитне и узвичне реченице.

ЗАПОВЕДНЕ РЕЧЕНИЦЕ

Док си у школи често чујеш овакве реченице:

Донеси креду! Накваси сунђер! Обриши ти шаблу! Ошвори ти прозоре! Редари сакупи свеке!

Примећујеш да је на крају ових реченица исти знак као и код узвичних (узвичник). Ипак, ово нису узвичне реченице. Узвичним реченицама се нешто узвикује, исказује неко јако осећање.

У наведеним реченицама нема никаквог узвикивања, нити исказивање осећања. Њима се исказује нека молба, захтев или заповест. Зато се овакве реченице и зову **заповедне реченице**.

ЗАПОВЕДНЕ РЕЧЕНИЦЕ СУ ОНЕ РЕЧЕНИЦЕ КОЈИМА СЕ ИСКАЗУЈЕ НЕКА МОЛБА, ЗАХТЕВ ИЛИ ЗАПОВЕСТ.

На крају заповедних реченица увек стоји **УЗВИЧНИК**.

ЗАДАЦИ

- Састави три заповедне реченице које се могу чути у кући и на улици:

а) _____

б) _____

в) _____

- Напиши на крају реченице одговарајући знак.

*Драган иде у школу
Како се зове твој најбољи друг?
Јао, боли ме зуб
Догај ми лојшу*

*Пази, аушо
Дарија је зимовала на Којаонику
Подигни торбу са нога
Да ли си залио цвеће*

- Преко датих илустрација, састави различите врсте реченица: обавештајне, узвичне и упитне.

ОСНОВНИ РЕЧЕНИЧНИ ЧЛАНОВИ

Ко?

МАЧКА

Шта ради?

МЈАУЧЕ

МАЧКА МЈАУЧЕ.

Ко?

БЕБА

Шта ради?

ПУЗИ

БЕБА ПУЗИ.

Примећујеш да су ове реченице састављене од две речи.
Прва реч указује на **вршиоца радње** и добија се на питање **ко ради?**
Друга реч указује на **саму радњу** и добија се на питање **шта ради?**

**Вршилац радње и сама радња у реченици су
основни реченични чланови.**

Ове реченице састављене само од вршиоца радње и радње коју вршиоц обавља називају се **просте реченице.**

ЗАДАЦИ

- У следећим реченицама оловком подвуци вршиоца радње једном линијом, а радњу коју обавља вршилац радње са две линије:

Авион лети.

Ружа цвѐта.

- 2. У следећим реченицама изостављен је вршилац радње. Допиши га оловком.

ГНЕЗДО

Мала је села поред прозора. је чешљала своју косу. Крај прозора је долетела ишчупа једно влакно и даде га птици..... узе влакно у кљун и угради га у свом гнезду..... је била врло задовољна. Срећна и задовољна била је и

Г. Уголини

- У следећем тексту недостаје радња коју обавља вршилац радње. Препиши текст али упиши и радњу.

ЈЕСЕН

Јесења киша скоро сваког дана. Све чешће хладан ветар.

Лишће на влажну земљу.

Многе птице већ у топле крајеве. Сељаци дрва за зиму.

Људи топлија одела. Ускоро ће и први снег.

ПРАВОПИСНИ ЗНАЦИ ТАЧКА, ЗАПЕТА, УЗВИЧНИК, ДВЕ ТАЧКЕ, НАВОДНИЦИ, ИНТЕРПУНКЦИЈСКИ ЗНАЦИ

Из књиге окренуте наопачке
испали су знак чуђења и знак питања,
запета, тачка и две тачке.
Запета се изврнула полеђушке,
тачка је заостала за два минута,
а преко пута
(за два пута за два минута)
чврсто су заостале и две тачке.
Сви су спавали,
Једино знак питања не спава.
Мислите – лута?
Не. Знак питања не скита.
Он се вечито нешто пита.

Бранислав Црнчевић

- **Тачка** стоји на крају обавештајне реченице: *Девојка залива цвеће.*
- **Тачка** се употребљава и у писању скраћеница: *нпр.- на пример, бр.- број.*
- **Запета** се пише када се нешто набраја: *Милан, Ивана, Вељко, Марина и Пејтар су ученици четвртог разреда.*
- **Упитник** се пише на крају упитне реченице: *Шта волиш да чистиш?*
- **Узвичник** стоји на крају узвичне реченице: *Молим те, дођи одмах!*
- **Две тачке** се пишу после речи у реченици којом се најављује неко набрајање:
Година има дванаест месеци: јануар, фебруар, март, април, мај, јуни, јули, август, септембар, октобар, новембар и децембар.
- **Наводници** се употребљавају за издвајање одређених властитих имена:
 - а) Наслови књига: „Алиса у земљи чуда“, „Хари Појтер“.
 - б) Наслови часописа: „Развијор“, „Наш свет“.
 - в) Наслови новина: „Политика“, „Вечер“.
 - г) Наслови филмова: „Орлови рано лете“, „Прашина“.
 - д) Наслови фирми, установа, предузећа, школа: *Основна школа „Вук Караџић“, хотел „Континентал“.*

ЗАДАЦИ

- У следећим реченицама у тексту недостају интерпункцијски знаци. Упиши их на одговарајућа места.

У њланинском засеоку живео је дечак сам у усамљеној кућици.

Једног дана њочео је да дозива:

Мама дођи мене је сѡрах.

Пролазили су дани један за другом њонедељак уѡорак среда чеѡврѡак ѡеѡак субоѡа недеља ѡа оѡеѡ исѡочеѡка али мама није долазила

Где си мама зашѡо не долазиш

Дечак се уморио и засѡао У сну је видео своју маму Обрадовао се

Дођи мама Одмах дођи Колико сам срећан шѡо ѡе видим Где си досад била

Када се дечак ѡробудио маме није било

- У датом тексту, откриј погрешно написане речи према употреби великог слова и наводника.

Зовем се ѡеѡар ѡеѡровић живим у улици московска број 9 у скоѡљу, а радим у хоѡелу мериоѡ и много волим да чиѡам најомиљенија књиѡа ми је бела ѡрива а оу часоѡиса ѡолиѡѡикин забавник

- Допуни таблицу именима држава, градова и њихових становника.

ДРЖАВА/ГРАД	СТАНОВНИК	СТАНОВНИЦА	СТАНОВНИЦИ
Република Србија			
			Црногорци
	Италијан		
Народна Република Кина		Албанка	
	Мексиканац		
Краљевина Шпанија			Французи
		Американка	
	Турчин		
			Београђани
Мостар			
		Македонка	
Нови Пазар			
	Скопљанац		

- Играјте игру „Занимљива географија“. Подељени у групе, требате договореним штампаним словом да напишете име државе, села, града, реке, језера, мора... Затим међусобно проверите да ли сте географске појмове написали тачно употребивши велико слово.

КЊИЖЕВНОСТ И СТВАРАЊЕ МЕДИЈСКА КУЛТУРА И ПИСМЕНОСТ

ТЕМА

2

СЕПТЕМБАР

У жутом ауту дође
Јесен, донесе грождје,

И лишће мог јаблана
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели
миришу плодови зрели.

Јесен, је јесен рана
од бакра сва исткана.

Са гране ластва вели:
„Скоро ћу да се селим“.

У клупи ђаче пише:
„Брзо ће магле, кише“.

Позна ме јесен љути-
вели септембар жути.

Јесен, се јесен рана
Прострла преко грана.

У жутом ауту стиже
И жуто лишће ниже...

Душан Косџић

РАЗГОВАРАМО

- Годишња доба можемо замислити на различите начине.
- Чиме би још могла да допутује јесен? Зашто је њен ауто баш жут?
- Шта је песник желео да истакне овим стихом?
- Рана јесен је жута. Које боје приписујемо касној (позној) јесени?
- Које се боје још помињу у песми?
- Издвој слику из песме која ти се највише допала. Које је глаголе употребио песник да би употпунио слике јесени? Прочитај их.
- Колико строфа има ова песма? Да ли се њени стихови римују?

ЗАДАТАК

- Покажи пантомимом дрво или цвет кроз сва четири годишња доба.
- Покажи пантомимом човеков живот од рођења до дубоке старости.

Дана 1. септембра 1808. у Београду је отворена Велика школа, захваљујући Доситеју Обрадовићу. Један од првих ђака био је Вук Караџић.

СТВАРАМО

- Буди ти мало песник! Можда ће ти помоћи ове речи:

ЛИСТ

сув лети
жут скаче
сам пада
златан шушка

ВЕТАР

весео пирка
несташан голица
благ диже
тих носи

КРУШКА

зрела њише се
сочна мирише
мирисна зри
крупна пада

НЕБО

весело гледа
сиво жмури
сузно боји
сунчано плаче

ПЕГАЗ (одломак)

Пегаз је чувени крилати коњ који се спомиње у старим грчким причама-митовима. Белерофонт је био краљ једне грчке области.

Белорофонт погледа у водено огледало и учини му се да види у њему неку птицу која лети на небу на великој висини, а сунчев зрак пресијава се у његовим крилима.

- Мора да је то дивна птица ! - рече он. - И изгледа да је велика, иако у ствари лети високо над облацима.

- Све ми се чини - рече дечак тихим гласом - да је то крилати коњ Пегаз. Белорофонтово срце бурно залупа. Чудесни створ се све више приближавао кружећи у великим луковима који су се смањивали уколико је био ближе земљи. Напослетку, Пегаз додирну земљу и то тако лако да се под његовим копитама трава око чесме једва приметно повила, а затим спусти своју дивљу главу, поче да пије воду. Пио је у великим гутљајима, са очигледним задовољством, као да га је данима мучила жеђ. И кад се напослетку напио воде, почео је да пасе на ливади одгризајући цветове заслађене медом детелине. Кад је угасио жеђ и напио се, крилати коњ поче да скаче обесно по ливади, као да жели да се поигра. Држећи дечака за руку, Белорофонт је вирио иза једног жбуна, дивећи се лепом коњу и дивљини Пегазових очију из којих је сипао огањ. Затим Пегаз склопи крила и спусти се на меку, зелену траву. Али убрзо поче да се ваља стрижући витким ногама по ваздуху. И што је више подржавао коња на земљи, утолико је мање изгледао као створ овог света и утолико се опчињеном младићу учинио чудеснијим.

Напослетку, кад се сит наваљао, Пегаз се окрете и опружи предње ноге да устане, а Белерофонт, који је ово већ наслутио, јурну иза жбуна и скочи му на леђа објахавши га. Требало је видети скок који је начинио Пегаз кад је први пут осетио на себи обичног смртника! Био је то величанствени скок! Пре него

што је имао времена да предахне, Белерофонт се обрео на пет стотина стопа изнад земље, пењући се непрестано, док напослетку није нестао у леденим недрима једног облака којег ја Белерофонт осматрао пре неколико тренутака помишљајући како је тамо сигурно врло свеже и пријатно. Из срца облака Пегаз се спусти, хитро као муња, као да намерава да се стрмоглави заједно са својим јахачем на планинско стење.

Али Белерофонт, коме као јахачу надалеко није било равног, стално је вребао прилику. И напослетку му пође за руком да стави чаробне узде међу вилице крилатог коња. И само што је то учинио, Пегаз постаде кротак као да је целог живота јео из Белерофонтове руке. Он погледа младића и његове лепе очи, све до малочас распламсале од силног огња, биле су пуне суза. Али кад га Белерофонт помилива и проговори неколико пријатељских речи, у Пегазовом погледу се појави други израз. Од свег срца се радовао што је после толико векова усамљености нашао напослетку друга и господара.

РАЗГОВАРАМО

- Који ликови се спомињу у овом тексту?
- Шта је то чиме је Пегаз задивио Белерофонта?
- Како је Белерофонт успео да придобије поверење крилатог коња?
- На који начин је Белерофонт успео да припитоми Пегаза?
 - а) Ставивши му чаробне узде међу вилице.
 - б) Погодивши га чаробном стрелом.
 - в) Ставивши му чаробно седло.

ЗАДАЦИ

- Објасни шта значи израз „водено огледало?“
- Пронађи у тексту и прочитај на глас опис како су изгледале Пегазове очи пре него што је упознао Белерофонта.
- Опиши Пегазов поглед када га је младић помиловао.

Сџара ѓрчка ѓрича
(Из књиѓе „Злајно руно“)

РЕЧНИК

- вребати – пазити на неког, пратећи сваки његов покрет
- кротак – питом, миран

СТВАРАМО

- Напиши састав на тему: „Стекао сам пријатеља“.

БЕЛИ КОЊ

Дивљи бели коњ јури преријом.

Зелена трава се пред њим размиче. Бели коњ галопира зеленим морем траве.

Крај бистре планинске речице сагиње бели коњ главу и пије, дуго пије ледену воду.

Дивљи жути сунцокрети повијају своје главице на лаком преријском поветарцу који одише свежим дахом планина. Хиљаду малих сунаца у трави хватају у себе лик сунца које путује свакодневно небом над зеленом даљином.

Преријски пелин испуњава ваздух заманим мирисом. Бели коњ, пребродивши планинску реку, јури ка далеком хоризонту, кроз бесконачно море зелене прерије, над којом, под блештавим сунцем, орао шири своја крила.

Високо, високо, кружи орао над врховима заснежених Стеновитих планина. Бели коњ не-

уморно јури преријом као легенда која никада и нигде не почиње и не завршава се; као слобода што шири крила под модрим небом које као да подупиру бели врхунци планина.

По прерији јури коњ.

Нико га неће уловити.

Он је као легенда из давних времена, као дим индијанске ватре, као песма досељеника који на колима с арњевима путују од истока ка западу кроз зелену прерију.

Ако би се ловац приближио том дивљем коњу који јури, бели мустанг би се претворио у белог галеба.

Зелена трава прерије се таласа, пелин мирише и бели галеб плови ка западу, ка мору.

Тамо ће се претворити у бели облак. Морски ветар ће га однети даље, над тамномодре таласе, и даље, у свет, у далеки, широки свет.

По прерији јури дивљи коњ, бео као галеб, ваздушаст као предиван летњи облак.

Бели коњ, бела птица, бели облак.

А на слободном модром небеском своду пламти бакарно сунце; грива дивљег белог коња као да је позлаћена тим вечитим сунцем.

Сунце се одблескује у крилима белог галеба, бели облак носи у свет сјај сунца – дародавца топлоте.

По прерији јури бели мустанг.

Он је као легенда која нигде не почиње и нигде се не завршава. Он је као неспутано плаветнило неба, које шири своја крила над зеленим морем траве.

По прерији јури коњ.

*Америчка народна ђрича
(Ђревео Милан Чолић)*

РАЗГОВАРАМО

- Ко је главни лик у овом тексту?
- Коњ се у природи осећа _____ зато што _____.
- Коњ би се у штали осећао _____ зато што _____.

РЕЧНИК

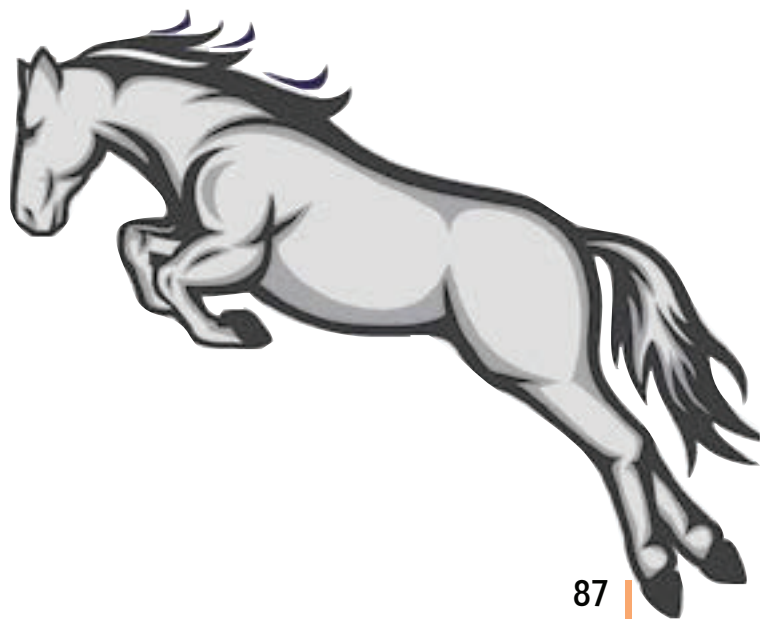
- пелин – горка биљка
- замамни- омамљујући
- прерија – велика травната површина у Америци
- мустанг- раса коња

ЗАДАЦИ

- Опиши како замишљаш коња.
- Пронађи делове текста у којима се по твом мишљењу налазе лепис описи природе.

ШТА МИСЛИШ?

- Шта симболизује овај коњ?
- У чему је снага природе?
- Шта је то слобода?

ЛАВ И ЛИСИЦА

Лав, који је дуго живео, најзад је остарио. Није могао више да снагом и брзином надмашује друге животиње, да их надјачава и прождире као што је то некада чинио у младости. Размишљајући о томе шта ће у тако бедним приликама с њим на послетку бити, сети се да на земљи вештина и мудрост учине често оно што сила и снага не могу.

Због тога се лав начини болестан, па уђе у своју пећину и простре се колко је дуг. Убрзо пуче глас да се страшни лав бори са животом и да је на издисају. Кад неко нешто прижељкује лако поверује у глас да се то збива. Не чекајући једна другу, многе животиње под изговором да желе да посету болесника појуре да се наслађују гледајући лава како издише. Улазиле су једна по једна. Мађутим, лав је једну за другом хватао за гушу и поступао би са њима као са понудама које се доносе болеснику.

Најзад, ето и лисице. Она провири кроз врата и упита:

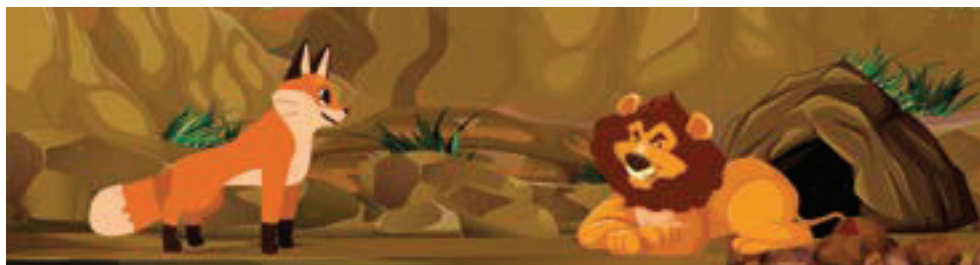
- Како си стриче?

- Зло, моја кћери- одговори лав.

- Уђи, драга, дођи ближе да ме видиш.

- Опрости, чико - рече лисица-али никако немам кад! Журим. А и не мили ми се да ти приђем јер видим многе трагове да иду ка теби, а ниједна од тебе.

Народна басна

РАЗГОВАРАМО

- О чему је размишљао лав када је остарио?
 - а) Како да дође до хране
 - б) Како да надмудри лисицу
 - в) Како да окупи животиње
- Чег се он досетио?
- Ко је надмудрио лава?

ЗАДАЦИ

- Пронађи у басни реченицу која показује шта је то лисица приметила шта нису друге животиње и препиши је.
- Представи басну стрипом.

ПРВИ ПУТ У ЦИРКУСУ

У арену су, уз смех и радосно птичје кликтање, упала два кловна. Трчали су, претурали се, прескали један другог; споразумевали су се само мимиком и довијали како један другог да надмудри и што боље насамари. Ова два смешна човека, са набељеним лицима из којих су сјале људске и умне очи, засенила су све што је дотле за мене значило свет. А то је био тек увод у праву велику игру...

За клоновима дошла су двојица артиста на трапезу. Њихови замаси и скокови изазивали су дивљење, а кад би њихова вратоломна смелост дошла до врхунца, понека жена у публици прекрила би очи рукама и њен устрашен, пригушен повик одјекнуо би циркусом.

- Ааах!

Затим су дошле вежбе са дресираним коњима. Са стране је стајао директор циркуса у јахаћем оделу са цилиндаром на глави и високим чизмама тесних сара на ногама, са уфитиљеним брковима на непомичном лицу. Витлајући дугачким бичем у руци, он је управљао целом игром. Угојени и сјајно тимарени белци и вранци обилазили су у круг, пропињали се или падали на колена, на пуцањ бича и на исти такав знак одлазили из арене.

Последња слика изазивала је одушевљење и бурно одобравање гледалаца. На

вранцу без обележја и светле пеге, који је трчао између два белца нижа од њега, јахала је набељена и нарумењена жена у светлом трикоу, само са пелерином од модре свиле везаном око врата. Пошто су неколико пута начинили круг, жена се, на пуцањ бича, винула и наоко лаким покретом стала вранцу на сапи. Припијени један уз другог, коњи су јурили, бацајући копитама струготину по првим редовима гледалаца, а на средњем је, усправна и величанствена, стајала жена сва у трикоу боје тела, као нага, док је за њом вијорила њена модра пелерина.

Иво Андрић

РАЗГОВАРАМО

- Како се писац осећао када је први пут отишао у циркус?
- У арени су први наступили:
 - а) лавови
 - б) клонови
 - в) дресирани коњи
- Који се учесник највише допао писцу?
- Шта су све изводили клонови да би забавили публику?
- Опиши наступ артисте на трапезу.

СТВАРАМО

- Са паром из клупе одиграј клоновску тачку пред разредом.
- Јеси ли некада био/била у циркусу?
- Направи плакат за циркуску представу.
- Ти си директор циркуса. Како ћеш уредити програм?
- Осмисли и направи клоновску маску и костим.

СЛИКОВНИ РЕЧНИК

Користећи описе у овим реченицама, пронађи речи и њихова значења:

1. простор где се изводи циркуска представа
2. циркуски забављач смешног изгледа
3. мушки шешир црне боје са уским и тврдим ободом
4. уметници који вешто вежбају на справама
5. огртач који артиста обично носи преко костима
6. одећа за вежбање од fine растегљиве тканине

пелерина
клоун
артисти
трико
цилиндар
арена

КАДА НА СВЕТ ДОЂЕШ БЕЛИ

Када на свет дођеш бели
Ти ниси сасвим сам.
Много те тога чека:
Реке, пољане, сан...

Тебе и име чека,
Путеви и окуке,
Мора и путовање,
И чекају те луке.

Све тајне овог света
Што у ћутање слажеш
Чувају за тебе речи
Које ћеш тек да кажеш.

Да будеш драг и близак;
И од великих већи;
Да себе другима кажеш
Чекале су те речи.

Драгомир Брајковић

ШТА МИСЛИШ?

- Шта значи стих „када на свет дођеш бели“?
- Како се то још може рећи?
- Како деца расту?
- Како човек постаје велик?

ЗАДАЦИ

- Послушајте интерпретативно читање рецитације и обратите пажњу на начин истицања неких места у тексту.
- Разговарајте у разреду о овим звучно истакнутим речима које се подударају.
- Шта мислите, како се то постигло?

PAPIRNATI BRODOVI

RAZGOVARAMO

- Šta dečak priželjkuje dok pušta papirnate brodove niz reku?
- Šta beleži na njima i kako ih ukrašava?
- Da li dečak ima prijatelje?
- Šta je dečak video kada je pogledao u nebo?

STVARAMO

- Napravi brodić od papira i ukraši ga. Zamisli da je pravi i da može da te povede kud god zaželiš. Potrebno je samo da zažmuriš i da se prepustiš talasima i... pustolovina je već počela. Ne zaboravi da na svom putovanju vodiš brodski dnevnik. Neka naslov bude „Moje najlepše putovanje“.

Iz dana u dan puštam niz reku po neki mali papirnati brod. Svaki od njih ukrasio sam krupnim, crnim slovima mog imena i sela u kojem živim. Možda će neko preko sedam mora naići na moj brod i doznati kako se zovem i gde se nalazim. Cvetom iz očevog vrta zakitio sam sve svoje brodove:

nadam se da će ovo jutros ubrano cveće prispeti do mraka nekom u ruke!

Porinuo sam svoj papirnati brodić, a kad sam pogledao u nebo, spazio sam čitavu flotu oblačića gde žurno dižu svoja bela jedra. Kojim ih to neznani drug u igru pušta niz reku da se celim putem utrkuju s mojim papirnatim brodovima?

Kad padne noć, zakrilim rukom lice i snivam kako svi brodovi plove nekuda put dalekih zvezda.....

Rabindranat Tagore

REČNIK

- prispeti – stići do određenog mesta
- flota – više brodova na jednom mestu
- zakrliti lice – prekriti lice

РИБАРЧЕТА САН

Ал' се небо осме'ива
ал' се река плави,
а рибарче у чун снови
јасно к'о на јави.

Он 'итнуо удичицу,
рибицу је стек'о,
метнуо на жеравицу,
па је тако пек'о.

„Жеравицо да се труди
немој тако споро!“
Рибица му веће руди,
Готова је скоро.

Риба руди-још те мало
сад му је печена,
срце му је заиграло:
А'мо сад Милена!

Па је узе, па њом брже
да примакне к усти...
Чун се љуљну... Он се трже.
Оде санак пусти.

Бранко Радичевић

СТВАРАМО

- Прикажи ову песму у стрипу (једна строфа, једна слика).
- Направи златну рибицу и поклони је пару из клупе.
- Дизајнирај јастук на коме се сањају само пријатни снови.

РАЗГОВАРАМО

- Шта је сањао мали рибар?
- Шта се догодило кад се чун заљуљао?
- Зашто се песма завршава стихом “оде санак пусти”?
- Који ефекат постиже песник користећи речи за умањивање (рибарче, удичица, рибица, санак)?

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- У прошлости није било играчака, а о компјутерским игрицама и да не говоримо.
- Деца су се играла другачије него што се играју данашња деца.
- Једна игра изгледала је овако: први играч неочекивано, понуди другом играчу неки предмет и кад овај пружи руку да га узме, први играч нагло измакне руку и каже „циц“.
- Циљ игре је да све буде ненадано и весело.

ПРИЧА О РАКУ КРОЈАЧУ

Живео под великим белутком у реци Рак Кројач. Он је надалеко био чувен по свом занату. Све бубе, лептири и рибице из околине шили су код њега своје одело. О вредноћи његовој свугде се причало; говорило се да никад из руке не испушта своје руменкасте, оштре маказе. У послу су му помагали мали ракови, његови синови. Они су по дну речном прикупљали материјал, од кога је после Рак Кројач правио дивна одела.

Једном у великом виру, близу белутка где је становао Рак Кројач, рибице реше да приреде забаву, те све потрче њему, да им сашије ново одело.

- Ноћас ће бити забава у виру на месечини, па те молим да ми сашијеш хаљину, лепшу него иједну што си до сад шио- рече штука Раку Кројачу, пресецајући хитро воду.

- Сашићу ти сивозелену хаљину од шљокица, закићену седефастим лепезама - одговори Рак Кројач и узе јој меру.

За штуком дође каћиперка пастрмка и стаде се умиљавати Раку Кројачу:

- Драги Рачићу, сашиј ми хаљину да буде лепша него у осталих риба.

А Рак Кројач се замисли и рече:

Сашићу ти шарену хаљину, пуну жутих, црвених, белих и плавих тачкица. Бићеш најлепша на целој забави.

После ње изрони из трске греч молећи:

- Рачићу, молим те да ми сашијеш ново одело за забаву, па ћу ти платити колико год затражиш.

- Сашићу ти жућкастозелено одело, ишарано црним пругама. Ти једини бићеш тако одевен.

Кад рибице одоше, навали Рак Кројач на посао. Посла рачиће да набаве материјал потребан за рибље хаљине: речног бисера, седефа, шареног ситног

песка. А чим се они вратише, почне да прави нова одела нижући бисер и седеф на дуга влакна лике, која је потом упредао са речним сребром.

А за то време су рибице спремале вир за забаву. Прво су очистиле дно од муља у посуле га руменкастим белутком и маховином; после су покосиле високу обалску траву, да би месец што боље осветлио вир. Најзад су отишле до жабље свирачке дружине зване „Крекетуша“, и погодиле се да им свира на забави. А тек предвече се упуте Раку Кројачу да виде шта је са хаљинама.

Кад тамо стигну, а велики белутак где је Рак Кројач становао лежи одваљен у страну и рачићи у мутној води плачу.

- Шта је то, побогу? Где је Рак Кројач? - повичу пренеражене рибе, слутећи неку несрећу.

- Однела га у торби нека деца која су овуда ловила ракове - одговоре рачићи кроз плач. - Сад нећемо никад више видети свог драгог оца, Рака Кројача.

Онда и пастрмка и греч и штука ударе у плач, било им жао што је сироти рак настрадао, а још више што им није хаљинице за забаву сашио. Малишани, видећи како се рибе жале на њиховог оца, још више се растуже:

Таман су му донели бисера, седефа, речног сребра и шареног песка и он је почео да их ниже на влакна, а неваљала деца нам га заувек однесоше.

Чувши плач рачића и риба, дотрчаше и жабе и речне змије и сви други становници реке да виде шта је, и тако настане општа жалост.

Баш је сунце залазило за брег кад се то дешавало. Вода у виру се руменила као да је неко у њу сасуо вина. Вечерњи ветар је лутао кроз трску. А становници реке су и даље крај белутка тужили.

Наједном штука преста да плаче и викну:

- Ево долази низ реку Рак Кројач, познајем га по руменкастим маказама што их носи у руци. Сви се обазру на ту страну и угледају га збиља како се опрезно повлачи између камења, хитајући кући. Стигавши на свој праг рече:

- Срећа моја што сам са собом понео маказе, те сам, чим су се деца мало заговорила, расекао торбу и побегао, иначе ме не бисте никад више видели очима.

Какав други лењ рак би после овог доживљаја прво легао да се одмори, а Рак Кројач прво узе да доврши започете рибље хаљине. Шио их је док се месец није јавио, а онда су већ биле готове и преливеле су се као дуга у безброј боја.

Кад су штука, пастрмка и греч стигли у новим хаљинама, забава у виру је већ отпочела, жабе су свирале, рибице су играле окретне игре; а Рак Кројач је испод белутка за то време причао својој деци шта је све претрпео док није побегао из торбе.

Десанка Максимовић

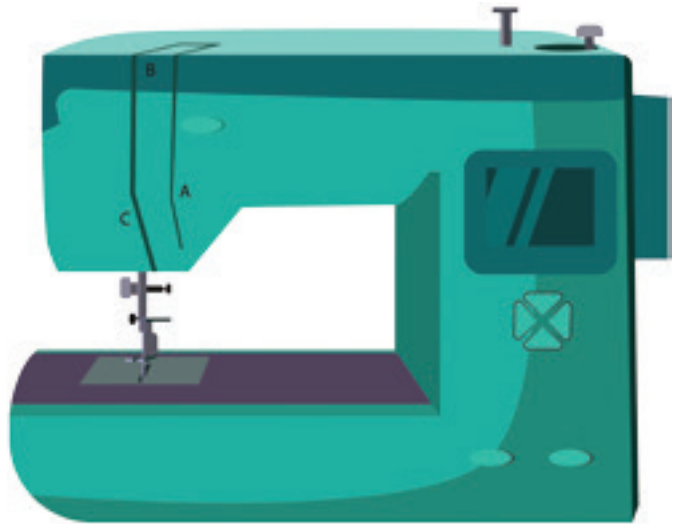
РАЗГОВАРАМО

- Где се дешава радња ове приче?
- Које ликове сусрећемо у причи?
- Шта је у овој причи могуће, а шта је нестварно?
- Какве особине има Рак Кројач?
- Рак користи различите материјале да би рибицама сашио хаљине за забаву, пронађи и препиши у тексту реченицу из које се види по које је материјале рак послао своје рачиће.
- Ко је пореметио припреме за забаву?
- Како се рак спасао?

ЗАДАЦИ

- Да Рак Кројач треба да сашије хаљину шумској вили, шта би му било потребно од материјала?
- Зашто песникиња каже: „Вода у виру се руменила као да је неко у њу сасуо вина“?
- Напиши причу „Серија несрећних догађаја Рака Кројача“.
- Измисли низ невоља кроз које је рак морао да прође да би се вратио својој кући.

СТВАРАМО

- На основу описа у тексту нацртај хаљине и одело које је Рак Кројач сашио рибама за забаву.

UTORAK VEČE MA ŠTA MI REČE

U Novom Sadu svanulo veče
Ma šta mi reče

Južna Morava uzvodno teče
Ma šta mi reče

Na svakom drvetu klikeri zveče
Ma šta mi reče

U Štipu meče uštipke peče
Ma šta mi reče

U brzom vozu šišali kozu
Ma šta mi reče

I kao treće
Zemlja se večeras ne okreće

Niti šta radi, niti spava
Zemlja večeras zabušava

Ma šta mi reče

Ljubivoje Ršumović

ŠTA MISLIŠ?

- Ko je to zabušant? Može li zemlja da zabušava?
- Da li se koze šišaju? Šta znači izraz „ma šta mi reče“?

STVARAMO

- Nastavi pesmu koristeći reči: beče, gnječe, leče, seče, spreče...
- Smisli melodiju za ovu pesmu.

RAZGOVARAMO

- Kakvo raspoloženje u tebi budi ova pesma? Zašto?
- Koje se reči rimuju? Objasni igru reči: "svanulo veče" i "uzvodno teče".
- Opiši detaljnije sliku "na svakom drvetu klikeri zveče".

ZADACI

- Nauči pesmicu napamet.
- Neka učenik stane ispred učenika i kaže jednu rečenicu. On mu na to doda: "Ma šta mi reče". Menjaju se uloge, a igra se nastavlja u nedogled.

СНЕГ ПАДА

Зима је дошла преко ноћи. Снег је непрестано падао све до јутра. Магла је покрила језеро и шуму. Читаву ноћ трајао је ковитлац снега, који као да се просипао из огромне пукотине неба и лебдео у мраку спуштајући се лагано на голо дрвеће, на густе честар и на најежене стабљике рогози.

Куљао је са свих страна. Ноћ је прешла у дан неприметно, јер у тим часовима није било ни ноћи ни дана: само што је дим ноћи побелео.

Никога није било на видуку сем понеког јелена који пронесе своје горде рокове, или малог крда кошута које, кад чују да ту некога има, задрхте својим танким крзном, погледају и онда мирно наставе да ходају и жваћу оно мало траве нађене уз пут.

Снег и даље пада, боље речено снег као лавина понире, руши се из небеса и када је престао снег, остао је ветар који га разноси и гомила по јазовима и ритовима. Крпе облака лебде над самим крошњама и вуку се кроз смрзнуте гране. Шкрипи и стење шума све док облаци не оставише за собом чисто плаветно небо са бледим сунцем и док ветар не престаде да звижди у шикари.

Владимир Буњац

(Одломак из књиџе „Последња оаза“)

РАЗГОВАРАМО

- Чиме је зима обележила долазак?
- Ко се једино могао видети у шуми?
- Шта се догађало када је снег престао да веје?
- Пронађи тај пасус.

ЗАДАЦИ

- Илустрирај овај текст. О зими су писали многи писци и песници. Зиму су сликали многи сликари. Одабери једно уметничко дело са овом темом и подели своје утиске са целим разредом. Упоредите на часу различите доживљаје зиме.

Пингвини живе на Јужном полу, а бели медведи на Северном полу.

ШТА МИСЛИШ?

- Где је зима најлепша? Зашто? Како се осећаш када пада снег?
- А када дува ветар? Где никада не пада снег?

РЕКА РЕЧИ

Речи су обичне
и необичне
оне су прости
или савршене
увредљиве,
заведљиве,
бритке,
гипке,
горке,
слатке,
стрпљиве
брбљиве.

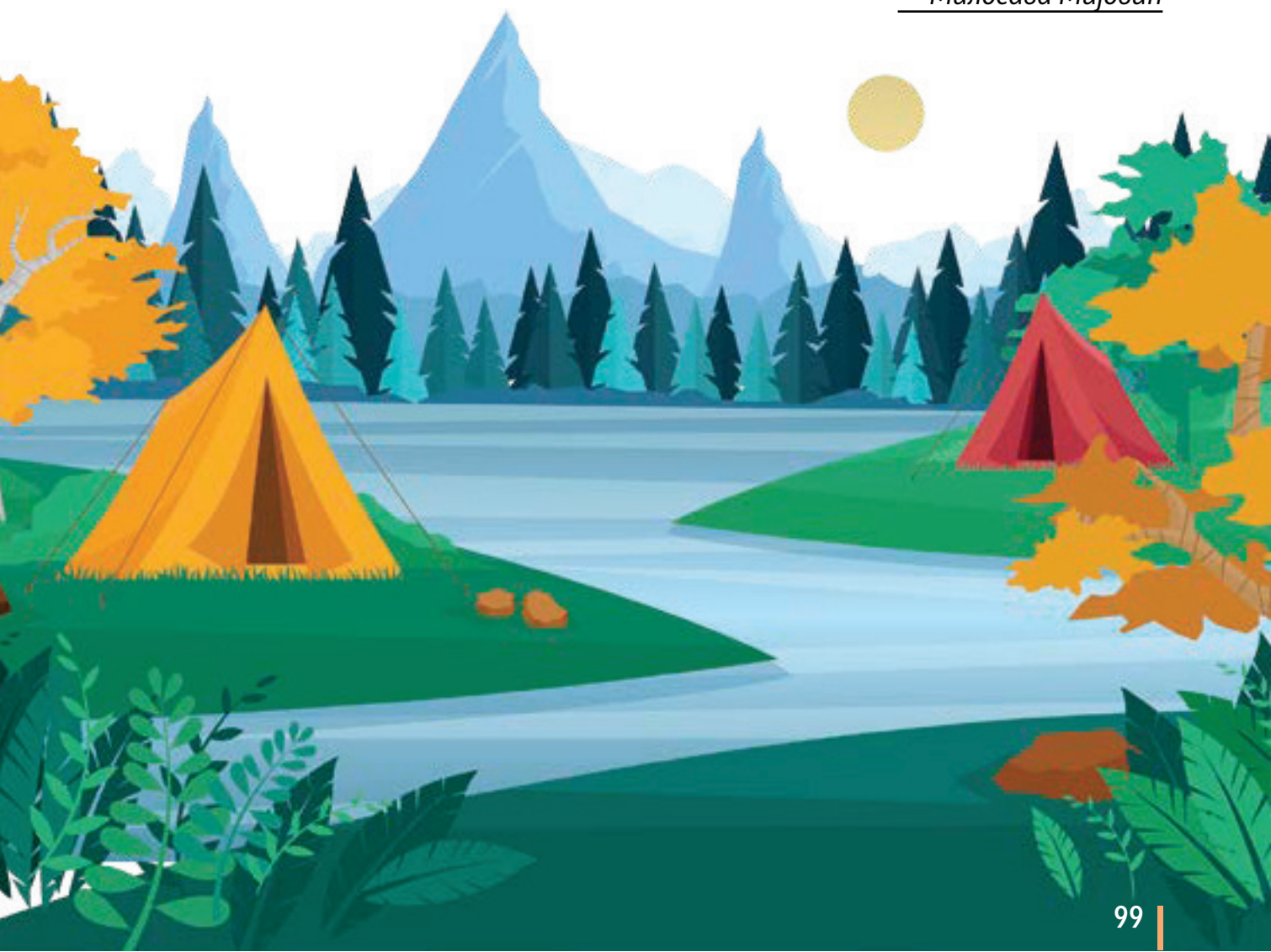
Речи су сјајне
некада тајне,
некад се мисле,
некад говоре
садрже похвале
или прекоре.

Речи су цветови
што се бокоре,
оне су светле
оне нам зоре.
Видљиве су,

невидљиве,
сретне, спретне
и паметне.
Речи су могуће
и немогуће,
у пола дана,
у свануће.

Уме да разболи
или да лечи
једна реч,
река речи.

Милосава Мијовић

РАЗГОВАРАМО

- Зашто песма има овакав облик? Зашто се зове „Река речи“?
- Које су то слатке речи? Објасни како реч може да лечи.

ЗАДАЦИ

- Измисли речи којима се договарају капи кише.
- Направи речник у који ћеш записати све необичне речи.
- Измисли своју азбуку. Покажи пантомимом следеће речи:
- река, кројач, шуњати се, авион, скакати.

СТВАРАМО

- Издвој из песме све речи које почињу на слово С и од њих направи реченице.
- Можеш додавати нове речи, али само оне које почињу на исто слово

ШТА МИСЛИШ?

- Речима се споразумевамо. Од тога које речи одаберемо зависи колико ћемо успешно пренети поруку.
- Порука коју преносимо може бити неко обавештење, питање, снажно осећање или слично.
- Како би изгледао живот људи да не постоје речи?
- Објасни пословицу „Речи треба мерити, а не бројати“.
- Да ли тишина може да говори?

ПАРЧЕ КРАЉА

Био једном један краљ. Не цео, већ само три фртаља.

Три фртаља краља.

Фали му фртаљ да би био краљ.

Три фртаља краља - то још није краљ. То је три фртаља краља.

Где да нађе фртаљ?

Фртаљ краља? Има ли где фртаљ краља?

Имали су негде целог – немају га више.

Где имају - не крњи им се. Дају ли фртаљ свог краља, остаде им три фртаља. Три фртаља краља - то није краљ.

Где да нађу фртаљ? Има ли где фртаљ краља?

... Срећом, нађе се у једној доброј земљи – краљ и по. Краљ и по, то је више него краљ. То је краљ и по.

- Краљ и по – рече три фртаља краља - бисте ли ми дали фртаљ да постанем краљ?

- Врло радо - рече краљ и по. – Дохватите маљ, одвалите фртаљ, ја сам краљ ја сам краљ и по. Фртаљ мање, фртаљ више - не мења ствар.

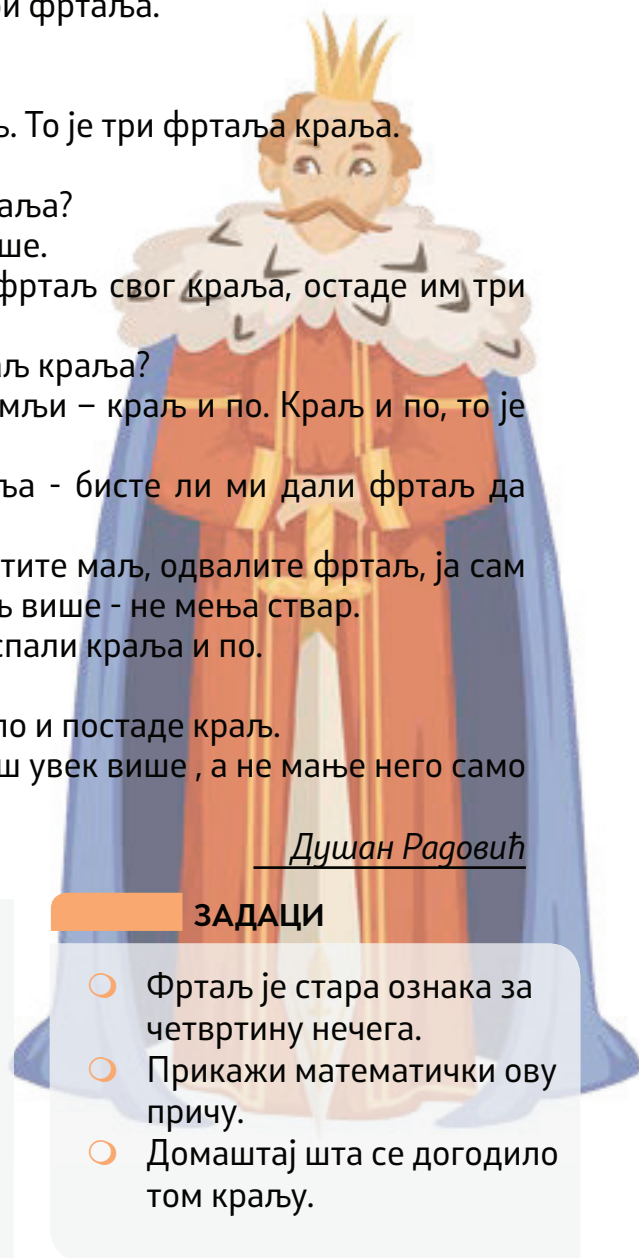
Три фртаља краља прихвати се маља и распали краља и по.

Паде краљ и по у чкаљ, одвали се фртаљ.

Три фртаља краља узе фртаљ од краља и по и постаде краљ.

Краљ и по постаде краљ и фртаљ што је још увек више, а не мање него само краљ.

Душан Радовић

РАЗГОВАРАМО

- Да ли је ово бајка?
- На почетку фртаљ краља се осећао _____ зато што _____, на крају текста фртаљ краља се осећао _____ зато што _____.
- Како је три фртаља краља постао цео краљ?

ЗАДАЦИ

- Фртаљ је стара ознака за четвртину нечега.
- Прикажи математички ову причу.
- Домаштај шта се догодило том краљу.

СТВАРАМО

- Три фртаља краља плус фртаљ желе да напишу захвалницу краљу и фртаљ, јер му је несебично дао један свој фртаљ. Помози му.

ШТА МИСЛИШ?

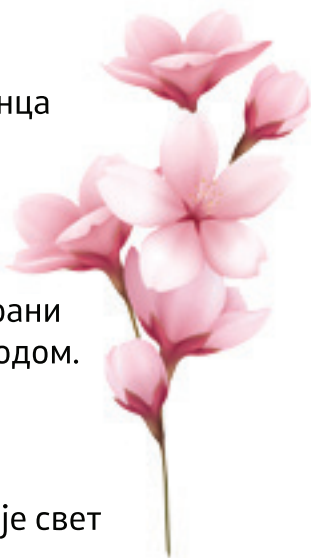
- Да ли је лакше писати смешне или тужне приче? Зашто?
- Које су особине потребне да би један краљ добро владао?
- За кога се каже "он је човек и по"?
- За кога се каже "он је себичан"?

ПЕСМА О ЦВЕТУ

Један малени цвет
још ни проговорио није
а већ је знао све тајне Сунца
и све што земља крије.

Један малени цвет
још није ни проходао
а већ је умео сам да се храни
светлошћу, ваздухом и водом.

Један малени цвет
не зна да чита и пише
ал' зна шта је живот, шта је свет
и мирише, мирише.

Бранко Миљковић

ЗА РАДОЗНАЛЕ

Шетајући једне вечери баштом, чешки научник Пуркин је уочио занимљиву појаву. Како је падао мрак, црвено цвеће постајало је тамније, а плаво светлије. При пуној дневној светлости црвена и плава боја изгледају као да су исте јачине, али у сумрак црвена постаје све тамнија, чак црна.

РАЗГОВАРАМО

- Зашто је један малени цвет задивио песника?
- Шта зна цвет? Шта уме?
- Пронађи стихове који говоре о томе.
- Шта можемо да научимо од тог цвета?

ЗАДАЦИ

- Упореди тек рођено дете и цвет. Шта могу, а шта не могу да раде?
- Да си ти цвет, који цвет би био/била? Испричај један свој дан.
- Како се може тепати цвету? А како детету?

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Напиши песму о цвету, илуструј је и пошаљи на адресу неког дечјег часописа. Можда је објаве!
- Часописи су веома важни извори информација и знања, па су као такви веома популарни међу читалачком публиком. Часописи који су намењени деци школског узраста називају се дечји часописи.
- Јеси ли некада читао неки дечји часопис? Које су рубрике биле заступљене у њему? Која се теби рубрика највише допала?
- Какав би назив ти дао/дала свом дечјем часопису?

Дечак је трчао за лоптом.

- Не удаљавај се, кнежевићу - викнуо је један од стражара.

- Не смеш, опасно је!

- Одмах се враћам - довикнуо је Растко и наставио да јури за лоптом. Улетела је у шуму, а Растко за њом. Котрља се све даље, вешто вијугаћи између дрвећа. Најзад ју је стигао и ухватио, сав задихан. Усправио се са лоптом у рукама и - у тами шуме, пред собом, угледао је огромног вука. Био је страшан и зао. Очи су му сјактиле, режао је кезио зубе, спреман на скок.

Растко је стајао, укопан. Није могао ни да јекне, ни да бекне. Ни да макне.

Одједном, као да га је нека сила гурнула ка вуку, коракнуо је унапред једном, па други, па трећи пут.

А вук је, режећи, узмицао. Више и није изгледао тако страшан.

Обузет чудном снагом, Растко га погледа право у очи. Вук престаде да режи, мада је још кезио огромне зубе. Затим се сасвим примири. Гласом који као да није његов, Растко му заповеди:

Седи. Седи доле.

Огромни вук је гледао у дечака и дечак у вука. Онда звер послушно обори главу и седе.

Растко му приђе, подиже својом малом руком која је још дрхтала вукову губицу и мирно рече:

- Пођи са мном. Ти си мој. И ти си добар.

На градској капији стражари су запрепашћено гледали необичан приказ: под јарким подневним сунцем ишао је мали кнежевић Растко са лоптом у рукама а огроман сиви вук га је послушно пратио. Стражари дограбе лукове и стреле, али им Растко довикну:

- Не, не, он је мој. Неће вам ништа.

Док је корачао ка тргу, сви су почели да се окупљају око њега, и стари и млади, али нико није смео да се сасвим приближи. На вест о чуду која се простирала брже од муње, дотрче Стефан и Вукан са својом дружином. Вук одједном стаде, погледа их и почне да режи, тихо.

И Растко се заустави да га помилује:

- Не љути се, Сиви - рече: - То су моја браћа. И њихови другови. Ја знам да ипак они мене воле.

- Пођите са мном - рекао је Растко браћи и они су га ћутке послушали као да је најстарији међу њима.

Вук је био престао да режи али је ишао тако приљубљен уз Растка као да жели да обзнани да се од сада он стара о дечаку. Истовремено се свима чинило да је Растко нагло порастао, иако је био још онај исти мали дечак, само што је сада нека моћ зрачила из њега.

Велики жупан Стефан Немања чекао је своје синове. Већ су га били обавестили о необичном догађају.

Победио је свој страх - рекао је свом најмађем сину и узео га у крило. - То је велика победа и ја ти честитам. Мајка и ја се поносимо тобом, зар није тако Ана?

- Тако је - рекла је кнегиња Ана и пољубила Растка са сузама у очима. - Знала сам да си храбар. Најхрабрији.

*Свејлана Велмар-Јанковић
(одломак из њиче „Злајно јагње“)*

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- О Светом Сави већ доста знаш. Он је био учитељ, лекар, обновитељ и градитељ цркава и манастира, мудар и вешт државник, помирител, велики путник, писац и први српски архиепископ. Савиндан је 27. јануара. Тог дана све српске школе празнују своју славу.

РАЗГОВАРАМО

- Пронађи део текста који говори како је Растко савладао свој страх од вука. Зашто је вук престао да режи? Шта је осетио код дечака?
- Како су реаговали на необични доживљај Расткова браћа? А родитељи?
- Која је главна порука текста?
 - а) Упорношћу се може победити страх.
 - б) У заједништву је спас.
 - в) Вукови су лоше животиње.

ЗАДАЦИ

- Напиши причу „Како сам савладао свој страх“.
- Набави књигу „Књига за Марка“ и прочитај је. Ту ћеш пронаћи и причу „Златно јагње“ из које је узет овај део текста у твојој читанци.
- Одабери омиљену причу и изражајно је прочитај пред целим разредом.

СТВАРАМО

- Свети Сава је много путовао током живота.
- Погледај на снимку о његовим путовањима и направи мапу његових путовања.

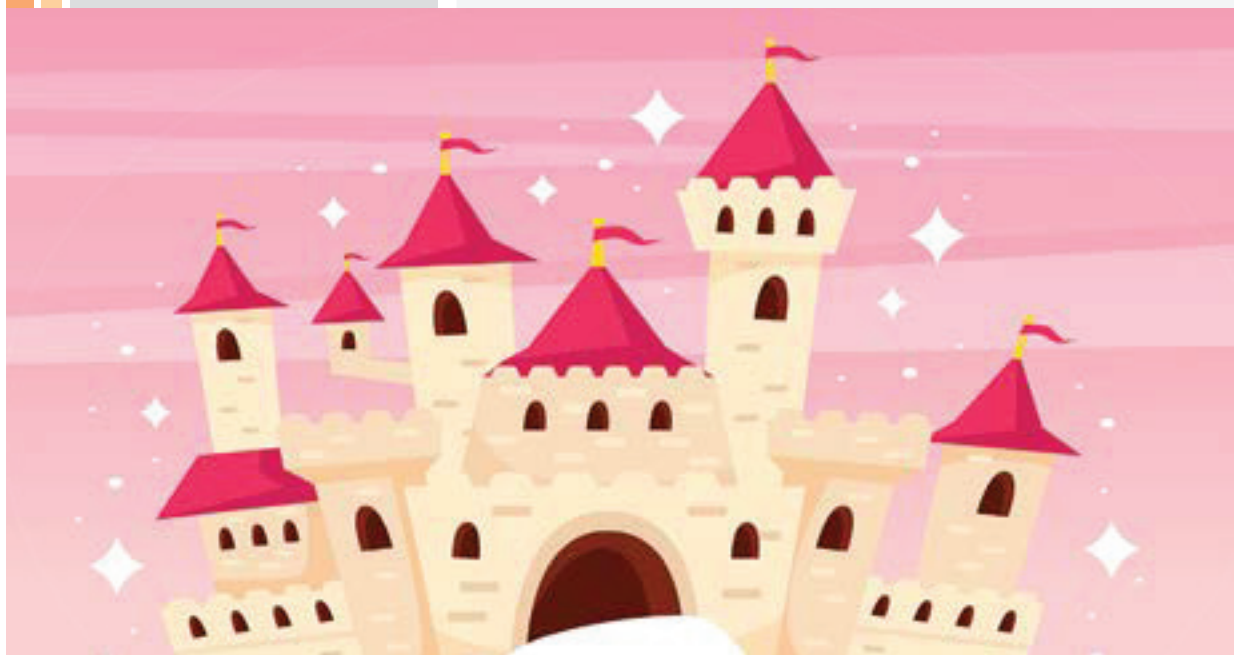
РЕЧНИК

- **КНЕЖЕВИЋ** – кнежев син (кнез - стара српска титула)
- **ЗАО** – лош
- **СЈАКТИТИ** – светлети, севати
- **ГУБИЦА** – њушка
- **ЋУТКЕ** – ћутећи
- **ОБЗНАНИТИ** – рећи свима јавно нешто што се држало у тајности

- Да ли си ти некада некоме обзнанио нешто и шта?
- Које још животиње имају губицу?

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

Био цар имао три сина и једну кћер, коју је чувао као очи у глави. Кад дјевојка одрасте, једно вече замоли се оцу своме да јој допусти да изађе с браћом пред дворе у шетњу; и отац јој допусти. Али тек да изађе пред двор, у један мах долети из неба змај, шчепа девојку између браће и однесе је у облаке. Браћа отрче брже-боље оцу и кажу му шта је било, и рекну му да би они радо своју сестру потражили. Отац им допусти да иду да је траже, и да им свакоме по коња и остало шта треба за пут; и они тако отиду.

По дугоме потовању наиђу на један чардак који нити је на небу, нити на земљи.

Помисле да неће у ономе чардаку бити њихова сестра, па се одмах стану договарати како би се на њега попели. И последије дуга промишљања и договарања договоре се да један од њих свог коња закоље и од коже коњске да скроје опуту, па притврдивши један један крај од ње за стријелу да пусте одозго стријелу из лука, да се добро за чардак прихвати како би се уз њу попети могли.

Млађа два брата рекну старијем да он свог коња закоље, али он не хтједне. Онда најмаћи закоље свога; од коже њихове скроји опуту, један крај од ње веже за стријелу, пак је пусти из лука у чардак. Кад дође да се пење уз опуту, опет најстарији и средњи не хтједну се пети, него се попне најмаћи. Попевши се горе, стане ићи из једне собе у другу. И тако наиђе на једну собу у којој види своју сестру гдје сједи, а змај јој метнуо своју главу у крило и спава. Онда када види брата својега, уплаши се и почне га тихо молити да бјежи док се змај није пробудио. Али он не хтједне, већ узме буздован па размахне њиме и удари змаја у главу. А змај се из сна маши руком на оно мјесто гдје га је њиме он ударио па рече дјевојци:

- А, овдје ме нешто уједе.

Када она опет рекне, а царев син га још једном удари у главу, змај опет рече дјевојци:

- Опет ме нешто овдје уједе.

Кад он трећи пут замахну да га удари, онда му се сестра руком покаже да удари у срце, и он удари онамо. И како га удари, змај остане на мјесту мртав, а царева га кћи ступи с крила па потрча брату своме те се с њиме пољуби. Па узевши га за руке, стане га водити кроз све собе. Најприје га уведе у једну собу у којој је био крилатаст вранац за јаслима привезан са цијелим такумом од чистог сребра. Потом га уведе у другу собу у којој је за јаслима био крилатаст ђогат с такумом од сувог злата. Најпослије га одведе у трећу собу гдје је за јаслима био крилатаст кулаш и на њему такум драгим камењем окићен. Када прође те собе, онда га сестра одведе у једну собу у којој је дјевојка једна сједила са златним ђерђефом и златном жицом везла. Из те собе одведе га у другу собу у којој је друга дјевојка златне жице испредела. А најпослије уведе га у једну собу у којој је трећа дјевојка бисер низла а пред њом на златној тепсији од злата квочка с прилићима бисер куцала. Све ово обишавши и видјевши, врати се у ону собу гдје је змај мртав лежао, па га извуче напоље и баци на земљу. А браћа, кад га виде, умало их грозница не ухвати. Потом најмаћи брат спусти најприје сестру своју браћи, па онда све три дјевојке, једну за другом. Спуштајући дјевојке браћи, сваку је намењивао чија ће бити. А кад спусти трећу, он њу за себе намијени.

Браћа његова, завидећи му што он био јунак те је сестру нашао и избавио, пресијеку опуту да он не би могао сићи. Онда нађу у пољу једно чобанче код оваца, преобуку га и мјесто брата свога оцу поведу, а сестри својој и дјевојкама оштро запријете да никому не казују шта су они учинили.

Послије некога времена дозна најмаћи брат на чардаку да се браћа његова и оно чобанче онијем дјевојкама жене. Онај исти дан у који се најстарији брат вјенчао он узјаше вранца; па, баш кад су сватови из двора излазили, долети међу њих те свога брата младожењу удари буздованом да се одмах с кола праметнуо. Онда одлете опет у чардак.

Када дозна да му се средњи брат жени, а он у исто оно вријеме када су сватови из двора ишли долети и на ђогату те и средњег брата удари тако да се двапут праметнуо; па између сватова одмах одлети. Напослијетку дознавши

РЕЧНИК

- **ЧАРДАК** - дворац
- **ЗМАЈ** – измишљено биће у бајкама
- **ОТИДУ** – оду (отићи - запутити се, покренути се, започети пут)
- **ОПУТА** – узак каиш, оно чиме се нешто веже
- **БУЗДОВАН** – врста оружја
- **СТУТИ** – смакне, смакнути
- **ЈАСЛЕ** – дугачка дрвена посуда причвршћена за зид где се ставља сено из које једу животиње

- Који јунак из наших народних песама користи буздован као своје оружје?

да се чобанче његовом дјевојком жени, узјаши на кулаша и одлети сватовима. Баш када су из двора излазили, младожењу удари буздованом да се трипут праметнуо.

А сватови онда ђипе да га ухвате, али он не хтједне ни бјежати, него се покаже да је он најмађи царев син и да су га браћа од зависти оставила на ономе чардаку у којем је он сестру нашао и змаја убио. А то све засвједочили и сестра и оне дјевојке.

Кад цар то чује, он се наљути на своја два сина и отјера их одмах од себе, а њега оежени дјевојком коју је себи изабрао и остави га након себе да царује.

Народна бајка

РАЗГОВАРАМО

- Ко је главни лик у овој бајци?
- Које поступке браће одобраваш, а које не? Зашто?
- Шта су радиле три девојке у чардаку?
- Како процењујеш очев поступак према синовима?

ЗАДАЦИ

- Препричај омиљени део бајке.
- Пронађи у бајци стварне и нестварне догађаје.
- Можда је змај био усамљен и чезнуо за пријатељима.
- Нађи решење да најмлађи син не убије змаја.

СТВАРАМО

- Напиши (или нацртај) како је изгледао чардак. Какве је био боје? Како су изгледали прозори? Да ли је постојао балкон? А цвеће? Препричај бајку у првом лицу.
- **Ти си цар (задатак за дечаке)**
 1. Змај ми отима ћерку.
 2. Шаљем синове да је нађу.
 3. Мој најмлађи син се пење на чардак.
 4. Змај је готов.
 5. Мој син открива тајне чардака.
 6. Моји синови напуштају брата.
 7. Мој најмлађи син се свети браћи.
 8. Кажњавам кривце.
- **Ти си царева кћер (задатак за девојчице)**
 1. Змај ме отима од браће.
 2. Браћа крећу да ме траже.
 3. Проналази ме најмлађи брат.
 4. Мој брат убија змаја.
 5. Откривам брату тајне чардака.
 6. Мој брат остаје на чардаку.
 7. Мој брат се враћа.
 8. Тата кажњава моју старију браћу.

СВЕТИ САВА И СЕЉАК КОЈИ ЈЕ ТРАЖИО СРЕЋУ

Био неки сељак који, иако богат, није имао среће. Он зато пође у свет да је тражи. На путу сретне једног старца седе браде до појаса, па га упита:

- Знаш ли, старино, да ми кажеш, где је моја срећа?

- У раду - одговори старац.

Сељак се не задовољи овим одговором, већ пође даље. Сретне на путу и другог седобрадог старца, кога упита исто, а овај му одговори:

-У реду.

Мало касније наиђе на путу и на трећег старца седе браде од кога доби следећи одговор:

- У поштењу. Одмахне сељак главом, па пође даље. Није много одмакао а пут га наведе на четвртог старца чији одговор беше:

- У добром здрављу. Не задовољи се сељак ни оваквим одговором, већ настави пут. За мало сrete петог старца, те и њега упита за срећу; а овај му рекне:

-У мирном, лепом, и здравом животу.

Сељак је очекивао да му сви старци покажу место на коме се његова срећа налази, а не да га саветују. Зато одлучи да продужи пут. Путујући тако сретне опет једног старца, па и њега упита за своју срећу, а он му одговори:

-У умерености и чистоти. Овај није ни зато хтео да чује, већ пође даље. Најзад сретне једног калуђера светитељског лица (а то је био Свети Сава, те и њега упита:

- Часни оче, ја сам човек без среће, па ево пођох у свет, да је потражимо, но те молим да ми кажеш: где је могу наћи?

- Наћи ћеш је у себи самом - одговори му Свети Сава.

- Ако си паметан, ти си и срећан, а ако си луд, ти си без среће.

Ако си паметан, ти ћеш слушати савете, опомене и поуке паметних и искусних људи, а ако си без памети нећеш никога слушати и бићеш без среће.

Чувши одговор од калуђера коме је поверовао, сељак одлучи да не путује даље, већ послуша савете које је добио.

Дошавши кући живео је поштено, мирно и умерено, вредно радио, пазио на ред и чистоћу и чувао здравље.

После тога све му крене боље. Чељад му је била весела, стока напредна, имање родно, а он задовољан и срећан.

Народна њриповејка

ЗАДАЦИ

- Издвој све савете које је човек добио на путу.
- Шта му је на крају рекао Свети Сава?
- Шта мислиш, зашто је сељак послушао Светог Саву?
- Покажи изразом лица: љутњу, тугу, страх и срећу.

РЕЧНИК

- **КАЛУЂЕР** – свештено лице, човек који живи у манастиру
 - **ЧЕЉАД** – деца
-
- Колико је чељади у твојој кући?
 - По чему можеш да познаш калуђера?

ШТА МИСЛИШ?

- Како ћеш препознати срећног човека?
- Ко је из твоје околине срећан човек? Зашто?
- У којим се животним приликама жели срећа?
- Шта је за тебе срећа?

СТВАРАМО

- Направи честитку СРЕЋАН УТОРАК и поклони је директору/директорки школе.
- Направи честитку СРЕЋНА СРЕДА и поклони је психологу или педагогу школе.
- Направи честитку СРЕЋАН ЧЕТВРТАК и поклони је теткици.
- Направи честитку СРЕЋАН ПЕТАК и поклони је коме год желиш.

ХРИСТОВ САН

Слама је свила мека,
на којој дечак спава,
у сну га прати сенка,
и крунисана глава.

Миришу топле јасле,
на млеко и колевку:
прве су звезде згасле,
и прве сузе теку.

А Марија га чува,
као и свака мати:
напољу, ветар дува,
и теку божји сати.

Крсџивоје Илић

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- Божић, један од највећих хришћанских празника, слави се 7. јануара.
- Тога дана празнујемо рођење Исуса Христа.
- Припрема за Божић почиње четрдесет дана пре празника. Божићу предходе три важне недеље: Детињци, Материце и Оци.
- Вече уочи Божића зове се Бадње вече. Припрема за Божић и сам Божић пуни су хришћанске симболике.

РАЗГОВАРАМО

- О коме говори ова песма?
- Којим стиховима песник описује постељу тек рођеног детета?
- Које речи се римују у песми?
- На који начин још можеш рећи "прве су звезде згасле"?

ОХОЛИЦА

Неки сиромах накупи суварака у планини, упрти их на раме и понесе у град на продају. Суварци су били дуги, и човек је викао:

- Чувајте се! Чувајте се!

Неки охолица није хтео да се макне.

Једна грана му закачи капут и поцепа га. Охолица се наљути и тужи човека суду, тражећи да му плати штету.

Судија је неколико пута питао човека како је то било, али човек није прозборио ни речи.

- Зашто си ми довео овог немог човека?

- упита судија охолицу.

- Како ћу се споразумети с њим?

- Он се само претвара да је нем, господине судија. Кад је носио дрва викао је из свег гласа:

- Чувајте се! Чувајте се!

- Па кад је викао, зашто се ниси чувао? - рече му судија и ослободи сиромаша.

Народна њрича

СТВАРАМО

- Напиши причу: „Лажно су ме оптужили“.
- Опиши догађај али и своја осећања.
- Како се на крају све завршило?

РАЗГОВАРАМО

- Како се охолицу поцепало капут?
- Зашто је сиромаш ћутао на суду?
- Шта мислиш о пресуди?
- Зашто се текст зове охолица?
- Тиме што је сиромаш ћутао на суду, показао је да је он:
 - а) нем.
 - б) мудар.
 - в) зао.

ЗАДАЦИ

- Организујте суђење у разреду.
- Поделите улоге: судија, охолица, сиромах, адвокати, сведоци, порота.
- Нека сведоци буду различити ликови и нека свако од њих има различито виђење истог догађаја.

ШТА МИСЛИШ?

- Зашто се каже „Правда је спора али достижна“?
- Чиме се мери правда?
- Колико одрасли поштују дечја права?

РЕЧНИК

- **ОХОЛИЦА** – лош човек, увек спреман само да направи лоше некоме
 - **СУВАРЦИ** – танке, суве гране дрвета, углавном служе за потпалу
 - **НЕМ** – онај који не може да говори
-
- Како се споразумевају неми људи?

ИДЕ САНАК НИЗ УЛИЦУ

УСПАВАНКА

Нина, нана, нина, нана
зар још ниси успавана?

У сну тебе звезда чека
већ ти стиже из далека

Љуљашка се златна њише
спавај, нинај, тихо тише.

Нина, нана, нина, нана
ти си мами успавана.

Милосава Мијов

Мајка Јову у ружи родила,
Ружица га на лист дочекала,
Бела вила у свилу повила,
А пчелица медом задојила,
Ластавица крилом покривала:
Нек' је румен, к'о ружа румена,
Нек' је бео, као бела вила,
Нек' је радин, к'о пчела малена,
Нек' је хитар као ластавица.

Народна њесма

Иде санак низ улицу,
Води Павла за ручицу.
-Ајде Павле злато моје,
Тебе лијепи санак зове,
Ти ме заспи драго дијете,
Све док буде бијели данак.

Народна њесма

Склопи очи, невинашце младо,
Буји, паји, матерна надо.
Безазлено моје чедо мало,
С неба си ми у колевку пао.
Замириса миром милодува,
Спавај, чедо, тебе мајка чува.

Народна њесма

ЗАДАЦИ

- Пронађи у успаванкама глаголе који означавају спавање.
- Објасни стихове "Иде санак низ улицу, води Павла за ручицу"

Успаванке су нежне песме које певају о љубави према детету и о жељама да одрасте здраво и да буде срећно у животу. Највише их певају мајке, али и остали укућани.

БЛАГОСЛОВ

„Поздрављам те, мој милосни роде
и шаљем ти свете благослове.
Бог ти дао здравље и весеље
мира, слоге и братске љубави,
јер од тога ништа лепше није
ни часније нити поштеније.

(Свети Сава њише своме роду)

Бог да спаси и благослови!
Благословљен од Бога да си!
Нека је Бог са вама!
У ваше здравље!
Жив и здрав био чедо!

ЗДРАВИЦЕ

Домаћине,
да ти виногради буду пуни грожђа а подруми вина
да ти се њива пшеница злати,
да ти се амбари напуне кукурузом,
да ти се кући дечији смех и песма оре,
да ти укућани буду увек сити,
да твојим домом влада здравље, слога и љубав.
да ти је сретно и берићетно!

СРЕЋНА СЛАВА!

У чије се здравље пило,
све му здраво и весело било,
да се увек песма ори,
да се мудра реч прозбори,
нек је срећна слава свима,
да славите вековима!

ПОСЛОВИЦЕ

Пословице су кратке и сажете изреке дате обично као савет или упутство. Пословицама се поучно изричу животне истине и правила.

Исӣеци ња реци.

Ко ради, не боји се ѓлади.

Своје чувај, а ѡуђе не дирај.

Знање је њраво имање.

У рајшара црне руке, а бела њоѓача.

Доѓовор кућу ѓради.

Ако коза лаже, роѓ не лаже.

Мудросӣ свијеѓом влада.

Назив пословице није постао у народу, већ им је име дао Вук Стефановић Караѓић, најзаслужнији за њихово сакупљање.

Пословице се, по правилу, односе на човека, на његове особине, мане и врлине и на међусобне људске односе.

ЗАГОНЕТКЕ

ЗАГОНЕТКЕ

Загонетка је нека врста игре којом се нешто загонета, којом се тражи одговарајући одговор, који је, уствари, садржан у њој самој. За загонетку је веома важан начин одгонетања. Да би смо је одгонетили, морамо бити маштовити, досетљиви и спремни да истовремено размишљамо у више правца. Загонетање је игра речима. Поставимо загонетку, а онда размишљамо, тражимо и погађамо шта је то.

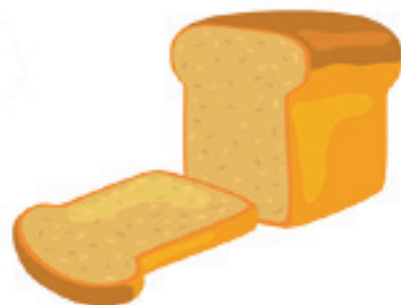
Без коже уђе, с кожом изађе. (Хлеб)

Бела се роди, зелена одрасће, црвена умре. (Трешња)

Кога ударају највише по глави? (Ексер)

Шта увек иде, а с`места се не миче? (Часовник)

Друга зове, себе не чује. (Звоно)

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- Загонетке су кратке народне умотворине.
- То су мали ребуси који траже мудар одговор.

ЗАДАЦИ

- Сакупите што више загонетки и направите ШИЗ КВИЗ у разреду. Организујте два тима који ће се такмичити.
- Одаберите једног водитеља/водитељку квиза и саставите жири (од три члана). Остали нека седну у публику и нека навијају. Срећно!
- Погледајте снимак о животу и раду Вука Караџића.
- Играјте игру „Из збирке Вука Караџића“, одаберите, читајте и коментаришите кратке фолклорне текстове из „Вукових збирки“: успаванке, пословице, загонетке, благослове, здравице...

СЕСТРЕ БЕЗ БРАТА

Двије сеје брата не имале,
па га вију од беле свиле,
од бијеле и још црвене;
струк му међу дрво шимширово,
црне очи два драга камена,
обрвице – морске пијаавице,
ситне зубе – два низа бисера;
залажу га медом и шећером:
„То нам једи па нам пробесједи!“

Народна њесма

ЗАДАЦИ

- Како ти показујеш љубав свом брату или сестри?
- Стих “Двије сеје брата не имале” реци савременим језиком.
- Са чиме се још могу упоредити црне очи, осим са “два драга камена”?

РАЗГОВАРАМО

- Како се играју две сестре?
- Шта је њихова велика жеља?
 - а) Да се играју.
 - б) Да имају брата.
 - в) Да порасту велике.
- Чиме зрачи ова песма?
- Колико има стихова?
- А строфа?

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Сестре су брата направиле од свиле.
- На часу ликовног образовања израдите више крпених лутака које ћете користити у различитим луткарским представама које ћете организовати са својим разредом.
- Не заборавите да о тим културним догађајима на време обавестите остале другаре из школе тако што ћете израдити и рекламни постер који ћете истаћи на видном месту у школском холу.
- Рекламни постер треба обавезно да садржи информације о времену и месту извођења представе.

ВУК И ЈАГЊЕ

Једном огледне вук и нигде није могао за себе уловити ручка. Него се привуче к једној авлији у којој су била затворена јагњад. Али никако није могао да ускочи него их је звао:

О, јагњићи моји младунчићи! Тако нам лепе наше љубави, нека дође један од вас да ми извади једну кост што ми је запала у грло.

Одговара му јагњад:

Ми бисмо драге воље да је авлија отворена, него идемо звати чобане да отворе, и они ће ти најбоље и највештије кост извадити.

Народна басна

СТВАРАМО

- Преведи ову басну у свакодневну ситуацију.
- Нека јагње буде дете које је само код куће, а нека вук буде лопов.

РАЗГОВАРАМО

- Шта је вук смислио да уради, како би дошао до хране?
- На који се начин вук обраћа јагањцима?
- Како су јагањци надмудрили Вука?
- Коју поруку можемо да извучемо из басне?
 - а) Не остајте сами код куће.
 - б) Разговарајте са непознатима.
 - в) Не верујте слаткоречивом човеку.

ЛИЈИН ОГЛАС

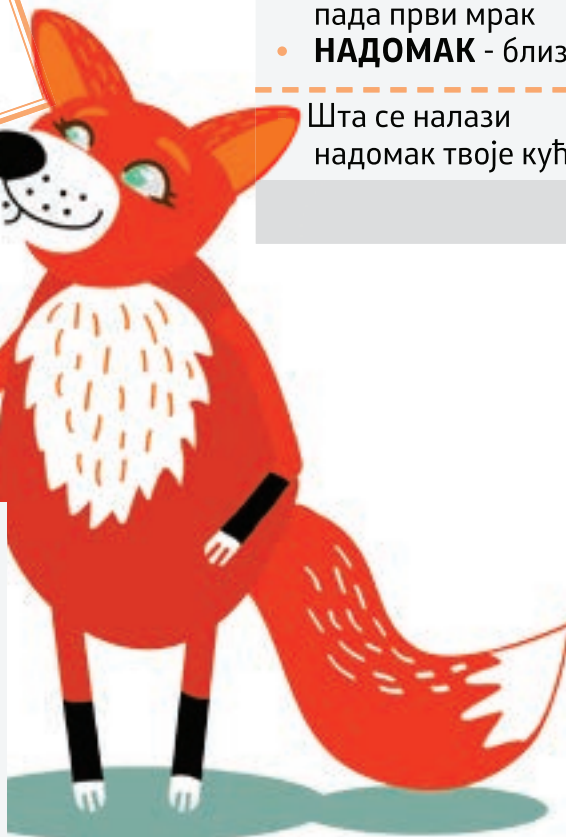
У густој трави надомак реке,
крај неке стазе уске,
нашла сам синоћ у сам сутон
перо госпође Гуске.
Нека се Гуска у шуму сврати
да јој га тетка врати.
Састанак у пет сати.

РЕЧНИК

- **СУТОН** - време када пада први мрак
- **НАДОМАК** - близу

Шта се налази
надомак твоје куће?

РАЗГОВАРАМО

- На основу чега закључујеш да је ово песма?
- Где је лија нашла гускино перо?
- У које време? Зашто лија заправо позива гуску на састанак?
- Шта мислиш шта је гуска одговорила?
 - а) долазим обавезно.
 - б) Дођите ви Лијо код мене.
 - в) Нека хвала, имам ја још доста перја.

ШТА МИСЛИШ?

- Да ли лукави људи боље пролазе у животу?
- Зашто се каже „учим на грешкама“?
- Како се стиче поверење у другарству?

ЗАДАЦИ

- Поделите се по групама, свака група нека одабере различити текст према књижевној врсти: рецитацију, басну, кратку причу, једночинку. У групама дискутујете и упоређујете текстове према облику у којој су написани. По чему се ове врсте разликују, како можеш да препознаш којој врсти припада неки текст.

ЈАЗАВЧЕВ ОГЛАС

Озбиљног друга јазавац тражи
да деле красан стан.
Јазбину има топлу и тиху,
згодну за зимски сан.
Лепше је нема, да палиш свећу!
Јежа примити нећу.

Бранко Ђојић

РЕЧНИК

- **ЈАЗБИНА** - место живљења јазаваца
- Које животиње још имају своју јазбину?

ЗАДАЦИ

- Шта јазавац нуди у свом огласу? Пронађи те стихове.
- Зашто јазавац неће да прими јежа у стан? Пронађи тај стих.
- Пронађи у новинама занимљиве огласе и прочитај их пред разредом.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Лија и јазавац су своје огласе окачили на шумској огласној табли. Зашто су важни огласи? Да ли постоји разлика између огласа и рекламе? Ако постоји, у чему је? Која реклама ти се допада? Зашто? Која реклама ти се уопште не допада? Зашто?
- Посетите групно са разредом школску огласну таблу где су текућа обавештења школе. Разговарајте затим о томе какве сте информације добили и на шта су се односиле те информације.
- Направите у разреду огласну таблу на којој ћете качити своје огласе.

ЛАВ И БИК

Стари лав сrete јаког и младог бика. Не уздајући се више у своју снагу, приступи бику и помирљиво га и пријатељски поздрави.

Рече да је припремио велику гозбу и да га моли да му дође на вечеру.

Више из љубопитљивости него због вечере, пође бик да види ту лавовску гозбу.

А кад уђе у лављу кућу, не видећи да је ишта за јело спремљено, пак ни ватру на огњишту.

Бик посумња у добре намере лава. Схватио је о чијој се кожи ради. Зато окрете лаву своје јаке рокове и крену да се удаљи.

- Чекај, пријатељу, причекај! - говорио му је лав.

- Сад ће вечера бити готова.

- Вечера се предомислила – одврати бик – па одлази. А ти од сада зови на гозбу оног ко ће ти више веровати.

По Доситеју Обрадовићу

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- Доситеј Обрадовић је сакупио и превео најпознатије басне грчког Баснописца Езопа, Француза Лафонтена и других. Садржај басни прилагодио је нашем народу, а наравоученија је сам дописао.

РАЗГОВАРАМО

- У овој басни лав није рачунао на своју снагу.
- Чему је онда прибегао?
- Како је на његов позив одговорио бик?
- Какво је било гостопримство домаћина?
- На који начин се бик спасао?

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- На које начине је лав могао да позове бика на гозбу? Преко телефона, писменом позивницом, електронском поштом (преко компјутера), телеграмом, димним сигнаlima, преко треће особе, итд. Осмисли и прикажи како је лав позвао бика на гозбу. Направи кратку радио-драму од ове басне. Не заборави да глуму допуниш одговарајућим звуцима. Нпр. рикање лава, ударање копитима о земљу, куцање на вратима и слично.

КАД САМ БИО СТАР ЧОВЕК

Кад сам био у моје младо доба стар човек, ја наумим да наберем крушака, па сам ишао, док не дођох до једне брескве, погледам уз јабуку, попнем се на трешњу те наберем пуна недра шљива. Али ето ти однекуд једног младог старца па поче викати на мене:

„Силази доле са те оскоруше, док те није ђаво однео!“

Ја га станем молити:

„Немој чича, молим те, да наберем мало ораха.“

Но он се наљути на мене и поче пузати к мени уз дуд. Кад ја то видим, скочим са вишње и проспем пуно крило лешника. Он ти узме једну шибу, па мене почне тући. Но ја сам се бранио, и тако: час он мене, час ја под њега, час шиба о мене, час ја о шибу, најпосле се отмам и станем бежати, а он ти онда зграби нешто бело као тане, а округло као грабуља, и баци за мном и удари ме више колена у пету. Тада се ја разљутим као овца и станем му претити:

„Но, но, чича, ако ти се само вратим, опет ћеш ти мене тући.“

На то он потрча за мном, но ја прикупим све своје јунаштво и почнем бежати да га стигнем. И тако сам храбро бежао, све преко некаквих клада и бежећи тако прескочим чичу. Дођем напослетку под једну врбу, а на том грму на липи, једно гнездо пуно косића. Станем мислити како би их могао ухватити. Сетим се. Зажмурим добро, да ме не виде, па се станем пењати уз глог. Кад у гнездо завирим, али два утекоше, а једно замало не ухватих.

„Ето ти“, помислим, „какве сам ја среће.“

Па се одатле упутим те дођем до једне बारे. Кад тамо, а оно лети јато дивљих свиња, а ја се онда сетим да имам код куће једну златну пушку. Дођем с том пушком и видим исто јато

РЕЧНИК

- **НЕДРА** – груди
- оскоруше – дивље крушке
- **ТАНЕ** – метак
- **ГРАБУЉА** – алатка за гребање по земљи

- Јесте ли некада пробали оскоруше?
- Какав им је укус?

дивљих патака, зажмурим и добро нанишаним. Пуче пушка, паде гуска, а ја ти онда узмем тог голуба те однесем грлицу, а овамо то чворак , те одмах скувам кокош, па ставим на трпезу печену препелицу и онако гладан се примакнем те се сит нагривам проје и пасуља.

Народна њрича

РАЗГОВАРАМО

- Зашто је ова прича смешна?
- Шта је у причи могуће, а шта немогуће? Запиши.
- Да ли има више могућег или немогућег?
- Које се све воћке помињу у причи? А животиње?

СТВАРАМО

- Седи у круг са својим друговима и другарицама из одељења. Напиши свој наслов и прву реченицу. Онда папир додај ученику/ученици који/која седи десно од тебе. Када папир обиђе цео круг и опет дође теби у руке, прочитај причу.

ЗАДАЦИ

- Нацртај дрво на коме рађају сви плодови који се помињу у причи. Дај назив том дрвету.
- Нацртај животињу која има по један део тела од сваке животиње која се помиње у причи. Сисли назив за ту животињу.

ЖЕНИДБА ВРАПЦА ПОДУНАВЦА

СТВАРАМО

- Продужи песму тако да ћеш смислити другачији крај:
 - врабац побеђује копца и жени се са сеницом;
 - сватови се окупљају и праве план како да ослободе сеницу од копца;
 - сеница надмудрује копца, бежи и враћа се врапцу..

Симбол града Београда је врабац Цврле. У јесен скоро све птице одлете у топлије крајеве, а врапци остају да нам праве друштво.

Кад се жени врабац Подунавац,
Запросио Сјеницу дјевојку,
Три дни хода преко поља равна,
А четврти преко горе чарне -
Запросио је и испросио је;
Па он купи господу сватове:
Кума швраку дугачкога репа,
А прикумка 'тицу шеврљугу,
Старог свата из осоја жуњу,
А девера 'тицу ластавицу.
Здраво свати дошли до девојке
И здраво се натраг повратили.
Кад су били на Косову равном
Проговара Сјеница дјевојка:
„Тихо јаш'те, тихо бесједите;
Долетиће кобац аваница
И одведе Сјеницу дјевојку;
Сви сватови у трн побјегоше,
Ђувегија у просену сламу,
А кум шврака на врх трна чучи.

Народна њесма

ЗАДАЦИ

- Извуци непознате речи из песме. Нађи њихова значења и направи речник.
- Сазнај чиме се бави ОРНИТОЛОГ.
- Зашто се врабац зове Подунавац?
- Која област се зове Подунавље?
- Стави на ивицу од прозора мрвицу хлеба како би птице имале шта да једу.

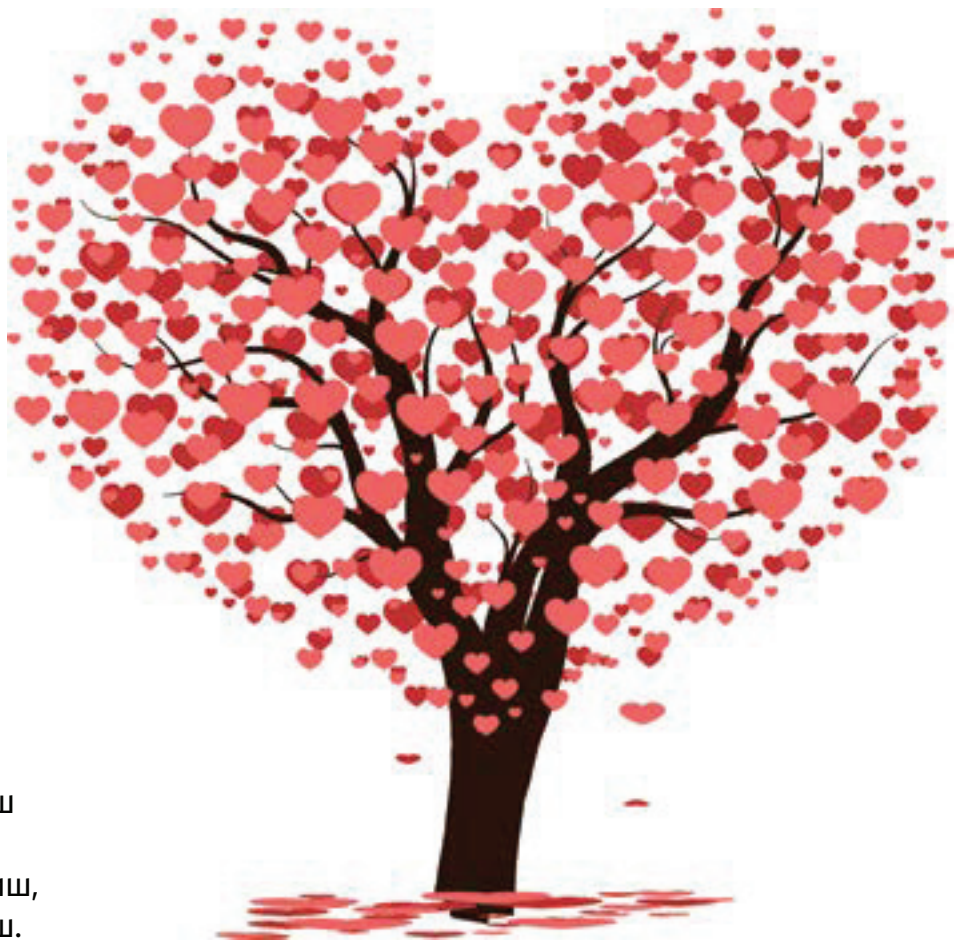
ЧЕМУ СЛУЖИ СРЦЕ

Срце служи да се сања,
срце служи да се сетиш,
срце служи да се дружи
и кад падаш да полетиш.

Док га имаш и ти трајеш.
Срцу ништа није слично.
Срце имаш да га дајеш
и поклањаш несебично.

Срце служи да се машта
и да суза некад кане.
Срце служи да опрашта
и када га груби ране.

Срце служи да свет градиш
и признање другом одаш.
Срцу свашта смеш да радиш,
само не смеш да га продаш.

Недељко Појагић

РАЗГОВАРАМО

- На шта песник мисли када каже СРЦЕ?
- Чему служи срце?
- Како се срцем машта, а како опрашта?
- Шта нам песник поручује у последња два стиха?

СТВАРАМО

- Смисли рецепт за љубавни напиток од следећих састојака:
 - 100 г ружиних латица
 - 2 зрна радости
 - шоља поверења
 - 3 нежне речи
- Љубавни напиток – како најбрже и најлакше заволети учење.

ШТА МИСЛИШ?

- Зашто ти бака тепа „Ти си моје срце“?
- Када се каже „Пуно ми је срце“?
- А у којој прилици се може чути „Срце ми се цепа“?
- Љубав се може осећати према: родитељима, књизи, животињи...

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Организујте у разреду прикупљање и записивање различитих рецепата. Прво записујте састојке, а затим поступак за извођење рецепта. Рецепте можете да сортирате по врсти obroka и да на крају резултат вашег заједничког труда буде једна лепа брошура. Из те брошуре ће заинтересовани моћи да добију информације о можда већ неким заборављеним јелима.

ДЕВОЈЧИЦА С КОЛИЦИМА

Јана се пробудила пре изласка сунца. Целу ноћ није могла да заспи. Није била навикла на нову кућу. Након доручка, Јана се одвезла својим колицима ближе прозору. Гладала је децу како се окупљају у школском дворишту. „Јано, јеси ли спремна?“ упита је мама из ходника. Јана јој није одговорила. Шћућирала се у своја колица и још јаче стегла своју хармонику. Данас је њен први школски дан. Јана није никог познавала у школи, нити је неко познавао њу. Да би се развевеселила, Јана је почела да свира тиху песму на својој хармоници. „Идемо драга“, рекла је њена мајка. Закаснићемо. „Не могу да идем“, одговорила је Јана. Не знам ни да читам ни да пишем. Зато идеш у школу, говорила јој је мајка. Да научиш оно што не знаш. „Али како ћу то да урадим?“, Питала је Јана, гледајући своје тело залепљено за инвалидска колица. Не брини драга моја, друга деца ће те волети“ рекла је њена мајка. Идемо! Она гурну колица кроз врата.

Јана и њена мама стадоше на углу испред школе, чекајући да се отворе велика школска врата. Јана је гледала у земљу и чврсто стезала хармонику. Имала је осећај да сви гледају у њена колица. Хтела је да потрчи и да се сакрије. Али није имала куда да иде.

Развуче хармонику. Тууууу... Звук је мало развесели. Поново је развуче. Тууууу, туууу... Звук је још више орасположи. Примаче хармонику себи и поче свирати. Док је свирала, почела се осећати боље, па зато поче свирати гласније.

Док је слушала музику, Јана зборави на децу која су гледала. Јана настави свирати. „Јано погледај!“ рече јој мама. Јана погледа. Видела је дечака и девојчице око себе – пљескали су рукама у ритму музике. „Твоја музика је тако весела“, рече јој једна девојчица. „Допада ми се“ узвикну један дечак. „Имаш чаробне прсте - додаде друга девојчица, можеш ли ме научити да свирам хармонику?“

„Да“ - рече са осмехом Јана, могу.

У том тренутку отворила су се велика школска врата. Док је мама гурала Јанина колица, друга су деца ишла за њима, расправљајући се ко ће седети до Јане.

Јана је наставила свирати хармонику док се кретала низ школске ходнике. Данас ће бити предиван дан!

Кисмеџе Хисени

РАЗГОВАРАМО

- Због чега Јана није могла да спава?
- Шта мучи Јану?
- Како се Јана ослободила треме?

ЗАДАЦИ

- Напиши план текста следећи хронолошки догађаје. Помоћу плана препричај текст.
- Пронађи део текста који описује како су нови другови и другарице реаговали на Јанино свирање.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Нека твој разред покаже своју креативност тако што ће припремити приредбу на пример за почетак или за крај школске године.
- Направите плакат за приредбу којом ће те позвати остале разреде да присуствују вашој приредби.

СТВАРАМО

- Техником „Звезда“ обрадите ову причу

ШТА МИСЛИШ?

- Како је то осећање трема и када се оно јавља?
- Имаш ли ти неки лек против треме?

ЛАВ И ЧОВЕК

Стара лавица отхранила је насред пустиње сина, младог лава. Усадила му у груди мржњу према човеку, који му је убио оца и два брата. Када је млади лав дорастао и осетио да му је снага голема, опрости се с матером обећававши да неће имати мира док не нађе и не уништи свога највећег непријатеља, човека.

Дуго је путовао, непрестано тражећи оно за чим је пошао. Једном на пучини пешчаног мора сусретне велику животињу дуга савијена врата, обраслу длаком, а са две грбе на леђима. Одмах је срдито запита:

Ти си човек, је ли?

Камила уздахну и мирно му одговори:

- Не ја, човек је друкчији. Ти налазиш да сам ја снажан створ.

И јесам. Нико не може тако дуго издржати глад и жеђ као ја.

Нико ме не може стићи кад се запутим овом пешчаном пустињом. Али ја сам ипак човеков роб, ја пред њим клекнем кад хоће да ме узјаше. Он управља снагом на своју корист, а зато ми допушта да се могу хранити бодљикавим чкаљем. А после моје смрти човек ми одере кожу, од које направи себи шатор да се заклони од сунца и зла времена.

Лавић се замисли па оде даље. Сад наиђе на неку чудновату животињу. На челу је имала два рога. Врат јој је био дебео и јак. Кад јој се лав приближи, она снажно лупи ногом о земљу.

„То ће бити човек?“, помисли лав. Па одмах упита:

- Јеси ли ти човек?

- Ја човек? Љуто се вараш, драги мој, ја сам његов слуга, а он господари над свима нама. Натакне ми јарам на врат, па му морам орати и највеће терете вући. Месо ми поједе, а од коже прави себи опанке.

Лав се намршти и оде даље. Идући тако зачује неки топот. Земља као да се потресла и, ево, дотрча стасита, поносита, племенита животиња. Све јој одскакује дуга грива на врату, а остраг јој се прелива дуги реп.

- Ха, ти си човек! - рече јој лав. Коњ ржући застаде, па тужно рече:

- Нисам, ја сам слуга човеков.

- Зар ти његов слуга? А како си поносиш!

- Такав сам кад сам сам. Али кад сам у близини човека, онда немам поноса. Он ми тури жвале у уста, заузда ме и узјаше, а ја га морам носити куд је њему драго. У човека је моћ, али ми смо сви ништавни према њему.

Сад се лав одшуња у неку шуму. Чуо је ударце као да неко дрва цепа. Приближи

се тамо да види шта је. Ту види неког омањег, према себи непознатог створа. Сад је баш оборио горостасну јелу, само је остао доњи део стабла, два педља висок над земљом. Лав упита тог незнанца да ли је где видео човека.

- Ти човека тражиш? - одговори човек. - Шта би с њим?
- Убио ми је оца и два брата, па хоћу да му се осветим.
- Па лепо је то од тебе, заиста лепо.

Та похвала лаву годила. И он исприча све што је чуо о своме оцу и својој браћи. Још замоли човека нека само настави свој рад. Човек је баш засекао пањ, па замоли лава да му помогне. А лав упита како ће му помоћи.

- Немам клина да га метнем у овај расцеп, него буди добар па тури своју шапу унутра.

- Хоћу, драге воље.

Чим лав тури шапу у процеп, човек извуче секиру, а лавова шапа се уклешти у пукотини. Лав је био ухваћен. Тад му човек рече да је он човек.

- Видим ја већ шта је - уздахну лав. - Да је по снази, ти не би био тако страشان, али то чини твоја памет. А сад ћеш ме убити, је ли?

- Нећу те убити. Пуститићу те да одеш па испричаш како је човекова памет јача од најјачих сила, али каткада има милостиво срце. Јер иначе не би био човек.

РАЗГОВАРАМО

- Шта је тема текста?
- Који је разлог што је лавица усадила мржњу лавићу према човеку?
- На кога је све мали лав наилазио у потрази за човеком?
- На који начин је мали лав схватио да је човек надмоћнији над животињама?
- Пронађи у тексту тај део и препиши га у свесци.

ЗАДАЦИ

- Одабери задатак:
 - Илуструј причу;
 - Нацртај стрип;
 - Драматизуј текст;
 - Измени крај текста

ШТА МИСЛИШ?

- Зашто се за лава каже да је цар животиња?
- Објасни како разумеш реченицу: „лавовски се борио“?
- Какав је живот лавова у циркусу и у зоолошком врту?

Арајска народна њрича

РЕЧНИК

- **РОБ** – неслободан човек у служби другог човека
 - **ПУСТИЊА** – место где веома ретко пада киша
 - **ЧКАЉ** – биљка „магарећи трн“
 - **ЈАРАМ** – део чиме се волови упрежу
 - **ОСТРАГ** – иза
 - **ЖВАЛЕ** – кожни каишеви који се стављају око главе коња и у уста да би могло да се управља коњем.
 - **ГОРОСТАСНО** - високо, велико
-
- Потражи на интернету која је пустиња највећа на свету?

БИО ЈЕДНОМ ЈЕДАН ЛАВ

Био једном један лав...
Какав лав?
Страшан лав,
нарогушен и љут сав.

Страшно, страшно!

Не питајте шта је јео,
тај је јео шта је хтео,
-трамвај цео
и облака један део!

Страшно, страшно!

Ишао је на три ноге,
гледао је на три ока,
слушао је на три ува...

Страшно, страшно!

Зуби оштри, поглед зао,
он за милост није знао!

Страшно, страшно!

Док га Брана,
једног дана
није гумом избрисао.

Страшно, страшно!

Душан Раговић

ЗАДАЦИ

- Научи песму напамет.
- Нацртај страшног лава, али немој га обрисати као што је то урадио Брана.
- Зашто песник понавља "Страшно, страшно" после сваке строфе?
- Како звучи? „Страшно, страшно“ након последње строфе? Објасни.

СТВАРАМО

- Страшан лав је одлучио да оснује Друштво страшних животиња.
- Помози му да направи списак. Поред сваке животиње стави образложење зашто предлажеш ту животињу.

ГЛАВНИ ЈУНАК

Главни јунак једне књиге дошао ми да се жали:

Дивно беше главни бити
док ме нису прочитали
сазнали су моје мане
моје тајне моје туге
покидали неке стране
и пошли да траже друге.

Свету је свега доста
он чека свог госта
а душа се труди свака
да има свог јунака.

Душко Трифуновић

ЗАДАЦИ

- Песма „Главни јунак“ је компонована.
- Пронађи је и научи да је певаш.
- Који су твоји омиљени јунаци: у животу, у књижевним делима, у филмовима, у стриповима, у цртаним филмовима, у игрицама?

РАЗГОВАРАМО

- На шта се жали јунак у овој песми?
- Како би писац могао да му помогне?
- Како разумеш трећу строфу?
- Шта је необично у овој песми?

✓ ДА СЕ ПОТСЕТИМО

- Главни јунак је лик о коме се највише говори у неком тексту.

СТВАРАМО

- Напиши састав „Мој омиљени јунак је...“. Нацртај свог омиљеног јунака.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Главни јунак из претходне песме је имао неславан крај. Потрудите се да главни јунак или јунаци ваше задње лектире не буду заборављени. Свако из разреда нека опише део лектире који му се највише допао. Потрудите се да догађаји буду различити и да се не понављају. Одредите ко ће бити илустратори. Затим спојите делове и добићете вашу књигу. Заједно дизајнирајте корицу књиге коју ће такође уредити ваши илустратори. Договорите се са другарима из осталих одељења да у просторијама школске библиотеке организујете изложбу направљених књига. Затим о том културном догађају напишите информативни текст.

КАД ПОРАСТЕМ БИЋУ ДИВ

- Мама , кад порастем бићу див!
- Добро, злато, добро – прошапута мама и помилова сина по коси.
- Злато, ја стварно верујем да ћеш бити див!
- Имаћу снажне руке, дугу браду, огромне чизме ...
- ... и док будеш ходао земљом, додириваћеш небо врхом шешира.

- Јесте, мама, јесте и моћи ћу да дохватим звезде, да се рукујем са Месецом, да разговарам са Сунцем и ...

... и да миришеш облаке.

- Јесте, мама, и још ћу да шапућем са дугом и да се играм са ветровима.

- Дивно, сине, дивно.

- Мама, а кад порастем и постанем див, доћи ћу по тебе и тату и све ћу вас то исто научити.

- Добро, злато, добро, а сад спавај јер у сну се најбрже расте.

- Мама, али док не постанем див, немој да ми гасиш лампу, молим те .

Јасминка Пејровић

ШТА МИСЛИШ?

- Од чега деца најбрже расту?
- Да ли је див исто што и џин?
- Шта је супротно од дива?

РАЗГОВАРАМО

- О чему машта дечак из приче?
- Како он доживљава дива?
- Како саопштава мами да се плаши мрака?

СТВАРАМО

- Направи плакат КАД ПОРАСТЕМ БИЋУ...

NEMOJ OVO NIKOM REĆI

Imam kuću nemoguću,
u njoj ložim led u peći,
smrkne joj se pri svanuću,
nemoj ovo nikom reći.

Prozori su na njoj – vrata,
možeš leći al' stojeći,
miševе nam pseto hvata,
nemoj ovo nikom reći.

A što nam je na plafonu,
dohvati ga ko je veći,
krava pase na balkonu,
nemoj ovo nikom reći.

Tata, sedi, još na noši,
mama igra, mi smo veći,
baka samo žvake troši,
nemoj ovo nikom reći.

Pomisli ćeš – čudan stan,
il' izmišlja ili baje,
da si došo u moj san
video bi – istina je!

Dragan Radulović

✓ DA SE PODSETIMO

- Svaki skup stihova donosi novu sliku, osećaj, misao ili raspoloženje. Takav skup stihova zove se strofa.

RAZGOVARAMO

- Da li je ovo rodoljubiva, šaljiva, ljubavna ili nemoguća pesma?
- Prve četiri strofe završavaju sa istim stihom.
- Šta pesnik želi da postigne tim stihom?
- Koja strofa ti je najsmješnija? Zašto?
- Kakav preokret se dešava u poslednjoj strofi?

STVARAMO

- Napiši priču pod naslovom "Kuća nemoguća" koristeći sledeće reči:
 - Ljubičasti krov,
 - stojeći krevet,
 - ležeća vrata,
 - drveni šporet,
 - leteći tepih,
 - sanjajuća soba,
 - vuneni tanjir,
 - kamena kašika,
 - prozori s pogledom na tufne...

ZADACI

- Koja slika u pesmi ti se čini najmanje mogućom?
- Na osnovu pesme, nacrtaj nemoguću kuću. Budi svemirski arhitekta. Projektuj kuću na Marsu.
- Kako ti zamišljaš idelnu kuću za sebe? Opiši je.

ЗБИРКА МАРАКА

Кад сам имао десет година, почео сам да скупљам марке. Имао сам друга, Лојзика Чепелку, па сам се с њиме предао тој филателистичкој страсти. Лојзик је био син сиромашног верглаша, чупав и пегав дечак, отрцан као врабац, а ја сам га волео као што само деца могу волети своје другове. Моме оцу та забава није била по вољи: мислио је да ћу због тога слабо учити. Морао сам дакле да скривам своју збирку на таван. Тамо је био стари сандук за брашно. У њега смо се увлачили као мишеви и показивали један другом марке: Гледај, ово је Холандија, а ово Египат, а ово Свериге или Шведска. А што смо се с овим благом морали тако сакривати и у томе је било нешто дражи. Како сам марке добављао, то је опет била посебна пустоловина. Обилазио сам познате породице и мољакао да ми дозволе да одлепим марке с њихових старих писама. То су дакле биле најлепше године мог живота, ово пријатељство с Лојзиком и сакупљане марака.

А онда сам добио шарлах па нису пуштали Лојзика к мени, премда је он стајао у ходнику наше куће и звиждао да бих га чуо. Једном нису на мене добро пазили па сам утекао из кревета. Ођурио сам на таван да видим своје марке. Толико сам био слаб да сам једва подигао поклопац нашег сандука. А сандук је био празан. Кутије с маркама није било! Стајао сам над сандуком као скамењен и нисам могао ни плакати како ми се грло стегло. Било је страшно што су моје марке, моја највећа радост, нестале; али још је страшније било што их је зацело украо Лојзик, мој једини пријатељ. То је било моје прво и највеће разочарење у човека.

Кад сам се опоравио од болести, опоравио сам се и од бола због изгубљене збирке. Само ме још уболо у срце кад сам видео да Лојзик већ има нове другове. Кад ми је пришао, рекао сам му суво озбиљно:

- Одлази, с тобом не разговарам. Лојзик је поцрвенео, неколико тренутака збуњено је ћутао, а онда рекао:
- Добро.

Прошле су године. Једног дана превртао сам на тавану у старом ормару свакојаке породичне успомене: фотографије, писма, моје старе школске свеске. На дну једне ладице се запечатили кутија. Кад сам је отворио, нашао сам у њој ону збирку марака коју сам сакупљао пре много година. Потекле су ми сузе на очи а кутију сам однео у своју собу као какво благо. Схватио сам одмах. Кад сам оно био болестан, неко је нашао моју збирку, а отац ју је запленио да не бих због ње занемарио учење. А онда ми је пало на ум: Лојзик није украо марке! Какву сам му увреду нанео! Онда ми се пред очима појавио онај пегави и отрцани деран. Ко зна шта се са њим десило и да ли је још жив! Било ми је тако мучно и стид кад сам све то обнављао у сећању. Због неосноване сумње изгубио сам једног друга, изгубио сам детињство. Зато кроз читав живот нисам могао погледати у поштенску марку.

Карел Чајек

ЗАДАЦИ

- Испричај ову причу као да си ти Лојзик. Промени ток приче.
- Нека Лојзик уђе у разговор са дечаком, када га он отера од себе.
- Шта мислиш, да је отац знао шта ће се све догодити у животу његовог сина, да ли би сакрио збирку марака?

РЕЧНИК

- **ФИЛАТЕЛИЈА**- сакупљање поштенских маркица
- **ВЕРГЛАШ**- човек који свира на музичкој кутији
- **ШАРЛАХ** – заразна болест
- **ПРЕМДА** - иако
- **УТЕКАО** – побегао (утечи-побечи)
- **ДЕРАН** – несташни дечак

РАЗГОВАРАМО

- Како је дечак изгубио свог најбољег друга?
- Шта се заправо десило са његовим маркама?
- Дечак се осећао веома _____ када није пронашао своје маркице зато што _____.
- Када је открио да му Лојзик није украо марке, дечак се осећао _____ зато што _____.

СТВАРАМО

- Напиши други део ове приче. Радња се одвија много година касније.
- Бивши другови се састају и покушавају да изгледе неспоразум.
- Да ли ће се пријатељство обновити? Зависи од тебе. Ти си писац.

ИЛЕВА МАЈКА

У целом разреду он је био најчудније, најмирније и најтајанственије дете. Нико није био сигуран да ли је тужан, да ли је плашљив или је недружељубив. Није разговарао са својим друговима осим кад је требало да нешто потражи, а ретко је тражио, и глас му се могао чути само кад је био приморан да говори.

Седео је у последњој клупи, и изгледа да је био задовољан тим местом, јер је тамо у углу могао да буде сам. Док су друга деца викала, прескакала клупе, гађала се кредом и сунђером, он је седео осамљен у углу, одсутан, у мислима далеко од онога што се дешавало око њега.

А о чему је размишљао? Шта се скривало иза тог равнодушног, помало тужног погледа?

То нико није знао. Ни учитељица. Настојала је она у почетку да разговара с њим, да сазна зашто је тако повучен, али није могла много да открије.

Мучила га је питањима:

- Да те не грде код куће Иле?
- Не - гласио је одговор.

- Имаш ли нешто да ми кажеш?
- Не.
- Желиш ли да ти нешто помогнем?
- Не.

И увек тако. Иле је одговарао са „да“ или „не“. А учитељица није знала како да поступи са њим, како да му се приближи.

На часовима је био уредан, увек присутан, и стално са оним помало уморним, и тужним изразом на лицу. Слушао је предавања, писао је, али никад није дизао руку да нешто пита или да одговара. И сви су мислили: ништа га не занима, ништа не зна. Али, зачудо, кад га је учитељица нешто питала, одговарао је, истина штуро, кратко и најупрошћеније, али увек тачно. А на остала питања која нису увек била у вези са учењем, знао је само један одговор: „да“ или „не“. Чешће се чуло оно „не“ и због тога је три недеље после почетка школске године Иле добио надимак „НЕ“.

Несташна, брбљива деца у почетку су га често задиркивала, али безуспешно. Он није одговарао на задиркивања. Седео је на свом месту као да је нем и глув. На крају су деца увидела да њихова пецкања немају успеха,

Па су се задовољавала само да му с време на време добаце:

- Еј, НЕ, да ниси прогутао језик?
- Еј, НЕ, заборавићеш да говориш.

За све време откако се налазио у њеном разреду, учитељица је могла да га опише само са неколико речи: Према учењу се односио озбиљно. Друго као да га не занима.“ И учитељица је решила да га тим путем, кроз учење, натера да каже нешто више о себи.

Једног дана задала је својим ђацима домаћи задатак с темом: „Мој отац“. Мислила је да ће Иле нешто опширније написати у том задатку. Сутрадан кад је прегледала домаће задатке, у његовој свесци прочитала је следеће: „Немам оца“. Ништа више.

- Иле, да ли ти је отац умро? – упитала га је пријатељски.
- Да.
- Када?
- Одавно, не памтим га...

Разред је слушао. Код већине ђака то је изазвало сажаљење. Сад су знали да је Иле, можда, такав због тога што нема оца, због тога што је можда сиромашан. Од тога дана били су пријатељски расположени према њему и престали су да га зову НЕ.

Касније, после две недеље, учитељица је задала за домаћи задатак: „Моја мајка“. Овог пута није прегледала домаће задатке, него је рекла:

Хајде, Иле, ти први прочитај задатак!

РЕЧНИК

- **РАВНОДУШАН** – без осећања
- **ШТУРО** – сиромашно објашњавање без много речи
- **ЗАНЕМЕЛО** – престало да говори

Цео разред се окренуо на ту страну. Иле се исправио, држећи свеску у дрхтавим рукама. Лице му је постало блеђе него обично. Неколико пута је олизао суве усне и на крају почео:

Моја мајка.

„Моја мајка много ради. Мучи се, а мени је жао. Увече се враћа уморна, руке су јој модре и натечене од рибања. Волим је више од свега на свету, али јој то никада нисам рекао. Ни она мени то није рекла, иако знам да би све дала за мене. Увек мени купује, а себи - ако преостане... Увек је тужна. Плашим се да се не разболи...”

Овде је Иле застао. Оборио је главу. У очима су му заблистале сузе.

- Читај даље, Иле- благо му је рекла учитељица.

Моја мајка, моја мајка... - наставио је Иле, али није могао даље. Изгубио је глас, сузе су му потекле. Испустио је свеску и покрио лице рукама. У занемелом разреду чуло се његово грцање.

- Седи Иле- рекла је учитељица.

И док је Иле седео у свом углу, многи његови другови кришом су брисали сузе. Све су мисли овог тренутка биле усмерене на Ила и на његову мајку. И сви су, из оних неколико редова што их је Иле прочитао о својој мајци, осетили Илеву мајку као своју. И знали су да оних десетак редова у Илевој свесци говоре о мајци више од свега што су они написали у својим свескама.

Глигор Појовски

РАЗГОВАРАМО

- О чему говори ова прича?
- По чему се Илетово понашање разликовало од понашања друге деце у разреду?
- Како оцењујеш поступке другова из разреда према Илету на почетку приче а како на крају приче?

ЗАДАЦИ

- Опиши изглед Илета.
- Прочитај на глас део у коме Иле чита свој домаћи задатак. Затим препиши тај цитат из текста. Користи технику двојног записа и дај писмени коментар како си доживео тај цитат.
- Како оцењујеш поступак учитељице?

ШТА МИСЛИШ?

- Да ли треба све што нас мучи чувати у себи или поделити муку са неким у кога имамо поверења?
- Објасни свој став преко састава који ћеш написати о свом искуству на ту тему.

САМОЋА

РЕЧНИК

- **ЖИВИЦА** – жива ограда
- **ПРОПРОШИЛА** – растресла
- **РУЈЕВИНА** – руменило
- **ПРСА** – груди
- **КУТИЋ** – мали угао

Никад нисам видео таку малу птицу. Учинило ми се: лист, један просушени лист који укосо пада с гране. Али кад се оштрије загледах птица! У ствари мало репа, мало перја и шиљаст кљун који је, просто, равнотежа репу. Да није тог издуженог кљуна, птица би била нестабилна. Узалуд би се дочекивала на мале ножице. Претегнуо би реп. Боја? Као просушено лишће. Малена. Скоро невидљива птица. Глас кад се врели зејтин стави у уштипак-цвркне. Нисам ни слутио да ме познаје. Не боји се.

Сваког дана чека у оградској живици. Чека да истресем мрве које остају после ручка. Уверен сам: у почетку се плашила. И ко зна колико је трајало. А сада? Не боји се много покрета.

Кад са обе руке износим трпезаријски чаршав, истресем мрве. Проучила је, дакле сваки мој покрет. Она полети. Лет је кратак. Низак. Ни два метра висине. Слеће са живице. Са најнижих гранчица. Долеће из приземља. И кљуца мрве. Колико ли се дуго прикрадала? Проверавала? Колико је требало да се увери да ће кроз прозор кад се отвори летети само мрве?

Данас сам је први пут угледао. Зато не боји се! Црно око. Као чиодица. Као глава чиоде. И мало сивог перја. И у том перју мало рујевине. На једној страни реп, а на другој кљун. Због клацкалице и равнотеже. Сива птица. И у том врткању, учини се: просине мало рујног перја. Мало рујевине на прсима. Сад и ја њу познајем. Стојим крај прозора. Гледамо се. Птица се клати. Клати. Накљуца се мрвица. Пропрошила перјем. Протеглила једно крилце, протеглила друго крилце. Скакутала. У грмић, па у живицу, па натраг, у три полета и три скока, под прозор. Упознали смо се. Добро.

Ваљало би да прославимо познанство. Окрећем се и прилазим прозору. Узимам сув колач који стоји на округлом послужавнику. Ванилица. То је ванилица са орасима. Изабрао сам ванилицу. Нисам узео штанглицу са ледом. Са белим, као лед, шећерним преливом. Изабрао сам сув колач без фила. Јер има ванилица филованих пекмезом. У ствари, две ванилице, једна на другој спојене су премазом од пекмеза. Пекмез од кајсије је златаст. Пекмез од шљиве је црножут. Узимам

дакле, ванилицу. Мрвим је у шаџи. Прилазим прозору . И лаганим покретом руке распршујем облачић мрвица који миришу на ванилу. Птица се није променила. Толико је поверљива. Питома. А ја о томе нисам имао појма!

Птица није ни полетнула. Дозволила је да је пошећерим мрвицама слатког колача. Да сад и птица мирише на ванилу . – Не знам како се зове птица – причам са планинцем, човеком који живи у планини и познаје птице. w Грмуша! Живи у грму. Ниско полеће. Неће у висину. – Не, није грмуша - осмехнуо се планинац. – Знам добро ту птицу. Зове се царић! – Царић! Сигуран си да је птица царић? – Сигуран? Питаш. То ти је као што тебе гледам. У планини нема мање птице од царића. Цар није. А царић, ваистину, јесте. Царство му је велико као багремов хлад. Ограђено је врзином. На њему жбун лескова прућа. У том простору расте жбуњичак боквице, два стручка плаве водопије.

Ветар навеје лањско лишће. То је царићево царство. Понекад, дуго у ноћ, стојим поред осветљеног прозора. Напољу мрак. Али светлост која пада са прозора обасјава кутић живе ограде у којој живи птица. Светлост продире кроз завесе и пада као мрежа на оградицу и жбуње. Немогу да видим птицу. Али отуд, из живице, осећам да ме неко гледа. Или је то уображење. Или, стварно, мала птица, потпуно сама, опомиње како ни ја више нисам осамљен, као што ни она није сама кад сам ја ту, крај прозора, поред ње .

Бранко В. Рагичевић

РАЗГОВАРАМО

- У ком лицу нам писац прича ову причу?
- Како се писац трудио око птице?
- На који начин му је птица указала поверење?
- У шта је прерасло ово ново познанство?

ШТА МИСЛИШ?

- Шта је самоћа?
- Која осећања обично иду уз самоћу?
- Да ли се човек може осећати усамљено и када је у друштву?

СТВАРАМО

- Нацртај птицу која ће имати свако перо друге боје. Дај јој име.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Распитај се како изгледа царић. Користи информације из енциклопедија о животињском свету или енциклопедије на интернету. Извуци из текста сваки опис царића и спој у једну целину.
- Ако си користио Интернет за своје истраживање, добро је да знаш правила за правилно и безбедно коришћење Интернета.
- Израдите правила за правилно коришћење интернет садржина и окачите их на видно место у учионици.

ŠTA JE NAJVEĆE

Nebo je nešto beskrajno
duboko i široko,
pa ipak
kao od šale,
stane u svako oko.

Jer oko je veće,
i veće
i najveće od svega.
Veće od grada.
Od brega.
I veće od moga tate.

U njemu može da živi
neznanih svetova bezbroj,
U njega ptice dolete.
U njega putevi svrate.
U njega uplove brodovi.
Dogegaju se kuće i trgovci.

U njega dojure autobusi
i dotrče svi moji drugovi.

Jer nebo je kao sva mora
i još jednom toliko.

Njega nikada nije
prepešaćio niko,
ni oplovio niko
ni obleteo niko.

Jedino ako mama
U moje oko došeta
tad nema mesta za nebo,
za ptice,
za mora široka,
jer mama je veća od neba
I veća od celoga sveta.

I veća od oba oka.

RAZGOVARAMO

- O čemu peva Miroslav Antić?
- Šta sve može da stane u oko?
- Šta o nebu misli pesnik?
- Šta je jedino veće od oka? Objasni.

ZADACI

- Da li svi stihovi imaju jednak broj slogova?
- Da li sve strofe imaju jednak broj stihova?
- Pronađi rimu u pesmi. Koristeći ih napiši svoje primere i stvori svoje poetsko delo.

ŠTA MISLIŠ?

- Šta je za tebe najveće?
- Da si ti nebo, kakvo bi nebo bilo?
- Da si ti more, kakvo bi more bilo?

STVARAMO

- Odaberi jednu od ovih tema i napiši sastav ili pesmu:
 - Šta je najbrže
 - Šta je najslađe
 - Šta je najvernije

НАЈСКУПОЦЕНИЈЕ

И дан – данас у густим и мрачним шумама живи Шумски дух. Он је стар колико су старе шуме и зна све њихове тајне, јер он разуме шапат лишћа, жубор потока и језик животиња и птица. Свако може да чује његово певање и свирање, само ако пође у шуму.

Једном се десило да један рањени голуб, иначе пријатељ Шумског духа падне у близини једног потока. Из сломљеног крила сузиле су му капи крви и тонуле у песковиту земљу.

Голуб је био веома жедан. Лежао је отвореног кљуна и слушао жубор воде, али није имао снаге да се довуче до ње и да се напије.

- Све бих дао за кап воде – помисли рањена птица.

У том тренутку створи се Шумски дух преправљен у младог ловца. Он узе голуба у руке и рече му:

- У овом тренутку све бих дао за кап воде. Ево, ја ћу ти

помоћи, не само да угасиш жеђ него и да сасвим оздравиш. Али, то ћу урадити само под једним условом, ако ми обећаш да ћеш ми дати оно најскупоценије што имаш!

Жедан до умирања и са неиздржљивим болом у рањеном крилу, голуб помисли да ловац хоће да му узме живот, па му одговори:

- Мислим да је живот нешто најскупоценије. Чим си решио да ми га узмеш, узми га када год пожелиш. Само те молим, дај ми једну кап воде пре смрти да не умрем жедан.

Ловац погледа рањену птицу и насмеја се:

- Не желим твој живот, него крила!

Када зачу ове речи голуб сав затрепери:

- Крила? Шта ће ми живот без крила? Ако не могу да летим у сунчевом простору и да се са висока дивим зеленим шумама, рекама, пољима, виноградима, онда је боље да одмах умрем. Живот ће ми бити мучење, а не радост; робовање, а не слободан лет.

Ловац се задовољно насмеја, када чу одговор голуба:

- Лети голубе, и причај другима шта је најскупоценије свету. Заиста, нема ништа скупоценије и лепше од слободе.

Вигое Подгорец

РАЗГОВАРАМО

- Одакле је шумски дух знао све шумске тајне?
- Шта је пожелео рањени голуб, лежећи поред потока?
- Који је услов Шумски дух поставио голубу да би му дао воде?

ЗАДАЦИ

- Препричај усмено причу.
- Направи план по целинама.
- Пронађи у тексту део који по теби може да буде порука текста и запиши га у свесци.

USAMLJENI SLON

Duboko u džungli, u Africi, živeo je slon po imenu Babar. Babar je bio u problemu. Jednoga jutra njegovo krdo se preselilo u drugi kraj Afrike u potrazi za hranom. Babar se toga jutra uspavao, a kada se probudio shvatio je da je ostao sam. Svi njegovi prijatelji su otišli. Babar je voleo da se igra, voleo je društvo, a sada se oselio veoma usamljeno. Zato je odlučio da prošeta džunglom i pronade nove prijatelje.

Prvo je naišao na grupu majmuna. Posmatrao ih je kako se prevrću i skaču sa grane na granu.

„Veoma vesela družina, pomislio je Babar, „biće oni dobro društvo za mene.“ Zaključio je.

Polako, koliko to može jedan slon, približio se majmunima i ljubazno upitao:

„Majmuni, da li hoćete da budete moji prijatelji?“

Majmuni su ga začuđeno gledali. Najveći od njih mu je odgovorio:

„Mnogo si veliki. Ne možeš da se ljuljaš na drveću sa nama. Ne možemo da budemo prijatelji.“

Majmuni su neljubazno okrenuli leđa slonu.

Babar je bio tužan. Krenuo je dalje.

Naišao je na malo jezerce. Ugledao je zelene, vesele žabice kako skakuću sa lista na list.

„Veoma vesela družina, pomislio je Babar, „biće oni dobro društvo za mene.“ Zaključio je.

- **DZUNGLA** – neprohodno mesto prepuno drveća i drugog rastinja u koje čovek retko dolazi
- **BAOBAB** – veoma veliko razgranato drvo koje raste samo u Africi

- Zašto žitelji Afrike koriste baobab?

Polako, koliko to može jedan slon, približio se žabicama i ljubazno upitao:

„Žabice, da li hoćete da budete moji prijatelji?“

Žabice su ga začuđeno gledale. Najveća od njih mu je odgovorila:

„Mnogo si veliki. Ne možeš da skačeš sa lista na list sa nama. Ne možemo da budemo prijatelji.“

Žabice su neljubazno okrenule leđa slonu.

Babar je bio tužan. Svi slonovi vole da imaju prijatelje. Krenuo je dalje.

Na proplanku je ugledao zečeve. Brzo i spretno uskakali su i iskakali iz rupa.

„Veoma vesela družina, pomislio je Babar, „biće oni dobro društvo za mene.“ Zaključio je.

Polako, koliko to može jedan slon, približio se zečevima i ljubazno upitao:

„Zečevi, da li hoćete da budete moji prijatelji?“

Zečevi su ga začuđeno gledali. Najveći od njih mu je dogovorio:

„Mnogo si veliki. Ne možeš da skačeš iz rupe u rupu sa nama. Ne možemo da budemo prijatelji.“

Zečevi su neljubazno okrenuli leđa slonu.

Babar je bio još tužniji. Ali nije gubio nadu. Krenuo je dalje.

Ispod velikog baobab drveta ugledao je grupu žirafa. Igrale su igru „Zavrni vratove i napravi čvor“. Babaru se igra učinila veoma zabavnom.

Polako, koliko to može jedan slon, približio se žirafama i ljubazno upitao:

„Žirafe, da li hoćete da budete moji prijatelji?“

Žirafe su ga začuđeno gledale. Najveća od njih mu je odgovorila:

„Mnogo si veliki, a imaš kratak vrat. Nikako ne bi mogao da igraš sa nama našu omiljenu igru „Zavrni vratove“. Ne možemo da budemo prijatelji.“

Žirafe su neljubazno okrenule leđa slonu.

Babar je nastavio da luta džunglom.

Bio je mnogo tužan i usamljen. Potekle su mu slonovske suze.

Odjednom nešto se dogodilo. Babar je video životinje kako uplašeno beže.

„Šta se događa?“ upitao je Babar.

„Tigar je u džungli! Pokušava da uhvati nekoga od nas i da ga pojede!“ povikale su zebre u trku.

Babar je prišao tigru.

„Gospodine tigre, molim Vas da os-

ŠTA MISLIŠ?

- Kakvo je to osećanje kad si usamljen?
- Kako se može pobediti usamljenost?
- Za koga se kaže da je hrabar?
- Za koga se kaže da je kukavica?

tavite životinje na miru." Ljubazno se obratio tigru.

„Gledaj svoga posla inače ću i tebe da pojedem,“ zarezao je tigar.

Babar je visoko podigao surlu u vazduh. Obuhvatio je tigra oko struka, zavrteo ga i odbacio dosta daleko. Tigar je udario o baobab drvo. Kada je video da mu se Babar približava, preplašeni tigar je pobegao ko zna gde. Nije se više vraćao.

Babar je ušao u džunglu i povikao:

„Životinje, sada ste sigurne!“

Sve životinje su videle šta je hrabri slon Babar uradio. Zahvalile su se Babaru od srca i uglas zaključile:

„Taman si veliki koliko treba da budeš naš prijatelj!“

Dušica Bojović

RAZGOVARAMO

- Koji problem ima slon?
- Kako se osećao?
- Zašto životinje nisu htele da se druže sa njim?
- Zašto su promenile mišljenje?
- Da li slon treba da bude dobar i ljubazan iako druge životinje nisu bile dobre i ljubazne prema njemu?
- Kako bi ti postupio/ postupila da si na Babarovom mestu?

STVARAMO

- Podelite se na grupe po odabranom zadatku:
 - a) Produži tekst i uvedi neki novi lik.
 - b) Prepričaj deo teksta koji ti se dopao.
 - c) Izmisli novu igru koju slon i životinje mogu zajednički da se igraju.

ZADACI

- Napiši plan u svesci prateći tok događaja priče.
- Prepričaj priču. Neka ti u tome pomogne plan koji si napisao.
- Pronađi delove u kojima životinje objašnjavaju slonu zbog čega ne može da se igra sa njima i pročitaj ih na glas.

ВРАПЧИЋ

Живео је тако жутокљуни врабац. Звао се Пудик. Живео је изнад једног прозорчета, испод стрехе, у топлом гнезду од кучине, маховине и другог материјала. Да лети - још није пробао, али крилима је већ махао и стално је извиривао из гнезда; хтео је што пре да сазна какав је овај бели свет и хоће ли му се свидети.

- Шта је, шта? - питала је врабица мама.

- Он би стресао крилима и цвркутао, гледајући на земљу:

- Црна је, прецрна!

И све је извиривао из гнезда, разгледао све.

- Чедо, чедо! - секирала се мајка.

- Пази, стрмоглавићеш се.

- Чим, чим? – Питао се Пудик.

- Ма како чим? Пашћеш на земљу, мачка и хоп! И прогута те! - објашњавао је отац одлазећи у лов.

Тако је то било, а крила се нису журила да порасту. Једном поче да дува ветар, а Пудик упита:

- Шта је, шта е то?

- Фију, дунуће ветар и бацићете на земљу – мачки - објашњавала је мајка. То се Пудик не допада, па ће:

- А зашто се љуља дрвеће? Нека престане, па ће ветар стати. Мајка је покушавала да му објасни да то није тако, али он није поверовао. Волео је да све објашњава на свој начин.

Пролази крај њих сељак, размахао се рукама.

- Мора да му је крила очупала мачка - рече Пудик - само му кошчице остале!

- Па то је човек, сви су они без крила! - каже му врабица.

- А зашто?

- Код њих ти је тако, они живе без крила, они би нас ловили, као што тата и ја ловимо мушице.

- Грозота - рече Пудик - грозота, глупаво! Сви морају имати крила. Па на

земљи је горе него у ваздуху! Кад порастем већ ћу удесити да сви лете.

Пудик није веровао мами. Он још није знао да они који мами не верују рђаво пролазе. Седео је на самој ивици гнезда и из свег гласа певао.

Певао је он и певао и – претурио се из гнезда. Врабица брзо за њим, а мачка риђа, зелених очију - одмах се ту створи.

Уплашио се Пудик. Раскрилио се, клатио се на сивим ножицама и цвркуће:

- Част ми је, част ми је...

А врабица га гура у страну. Сва се накомстрешила - страшна, храбра. Кљун је отворила и циља мачки право у око.

- Даље, даље. Лети, Пудик, лети на прозор, лети...

Страх подиже са земље врапчића. Он поскочи, замаха крилима и - један, два! Ево га на прозору!

Тада је мама долетела - без репа, али пресрећна. Села је крај њега, кљуцнула га у затиљак и каже му.

- Шта сам ти говорила, шта?

- Па шта ћеш - каже Пудик.

Не можеш се свему одједном научити! А мачка седи на земљи, чисти шапе од перја, гледа и риђа, зелених очију- и жалосно мјауче:

- Ме-е-кан, тако ме-е-кан врапчић, као ми-и-шић. Мија-у.

И ако заборавимо да је мама остала без репа, све се добро свршило.

РЕЧНИК

- **ЖУТОКЉУНАЦ** – веома млади врабац, често се користи и као поређење за незрелу, младу особу
- **КУЧИНА** – производ од конопље
- **СТРМОГЛАВИТИ** – пасти са висине великом брзином

- Где би ви употребили кучину?

Максим Горки

ЗАДАЦИ

- У чему је Пудик сличан детету?
- Како је мачка поднела то што је остала без укусног оброка?

ШТА МИСЛИШ?

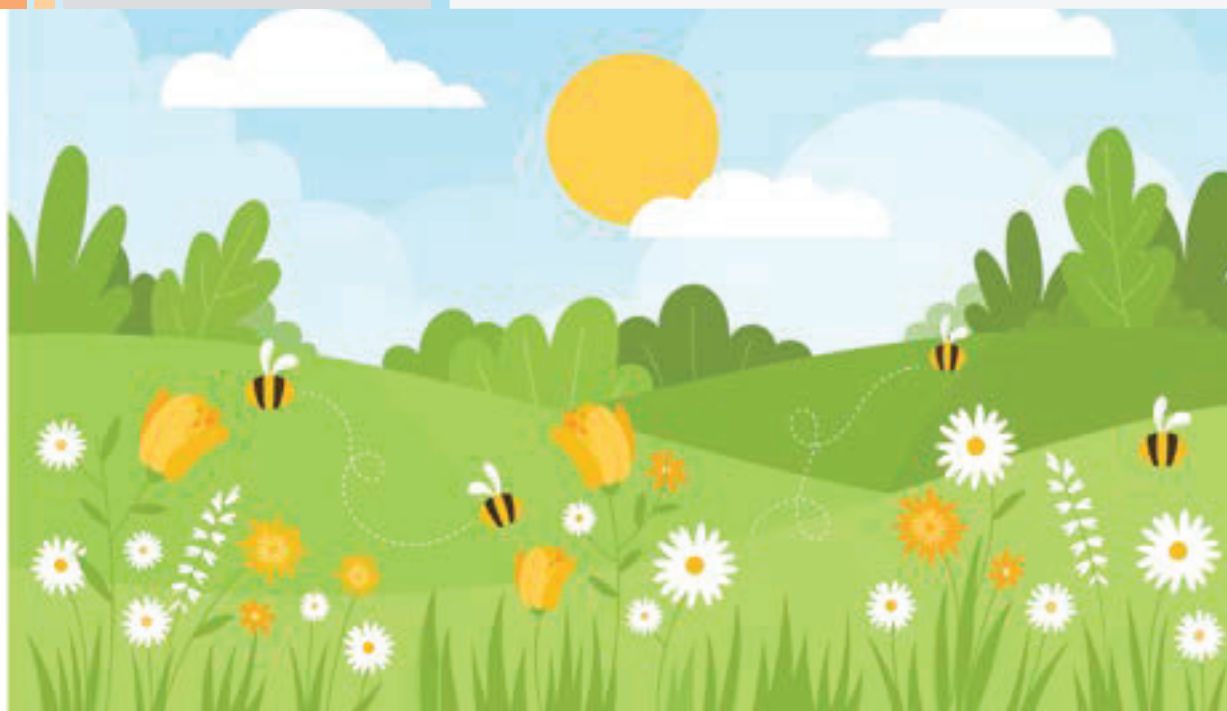
- Шта је то пустоловина?
- Које особине треба да имаш да би био пустолов?
- Која је твоја највећа пустоловина?

РАЗГОВАРАМО

- Шта је мислио о човеку?
- Како се Пудик нашао у животной опасности?
- Ко му је спасио живот и како?
- Напиши како је могла другачије да се заврши Пудикова пустоловина?

ПРОЛЕЋНИЦА

Пчелица зујка,
Ветрић лахори,
Поток у гори
Гласно жубори;
Лоза се вије
У роси мије,
Птичице поје
Песмице своје;
Шумица иста
По мало листа,
Све се понавља:
Пролеће се јавља.
А жарко сунце
Злати врхунце
Фрушке нам горе
Осветком зоре;
Зирнеш ли куд
Лепота свуд.
Све се понавља:
Тамо у трави
Зумбул се плави:

Ту у забави
Вредни су мрави;
И цврчак цврчи,
Травицом трчи,
Те тако слави
Живот нарави;
Лептирак шари
Цвећем летари;
И све што гмиже
Живње се диже;
Све се понавља:
Пролеће се јавља.
Гле, деце мале
Где се у гају
У загрљају
Љубе и шале!
Благо тој деци
То је пролеће
Блажено среће.

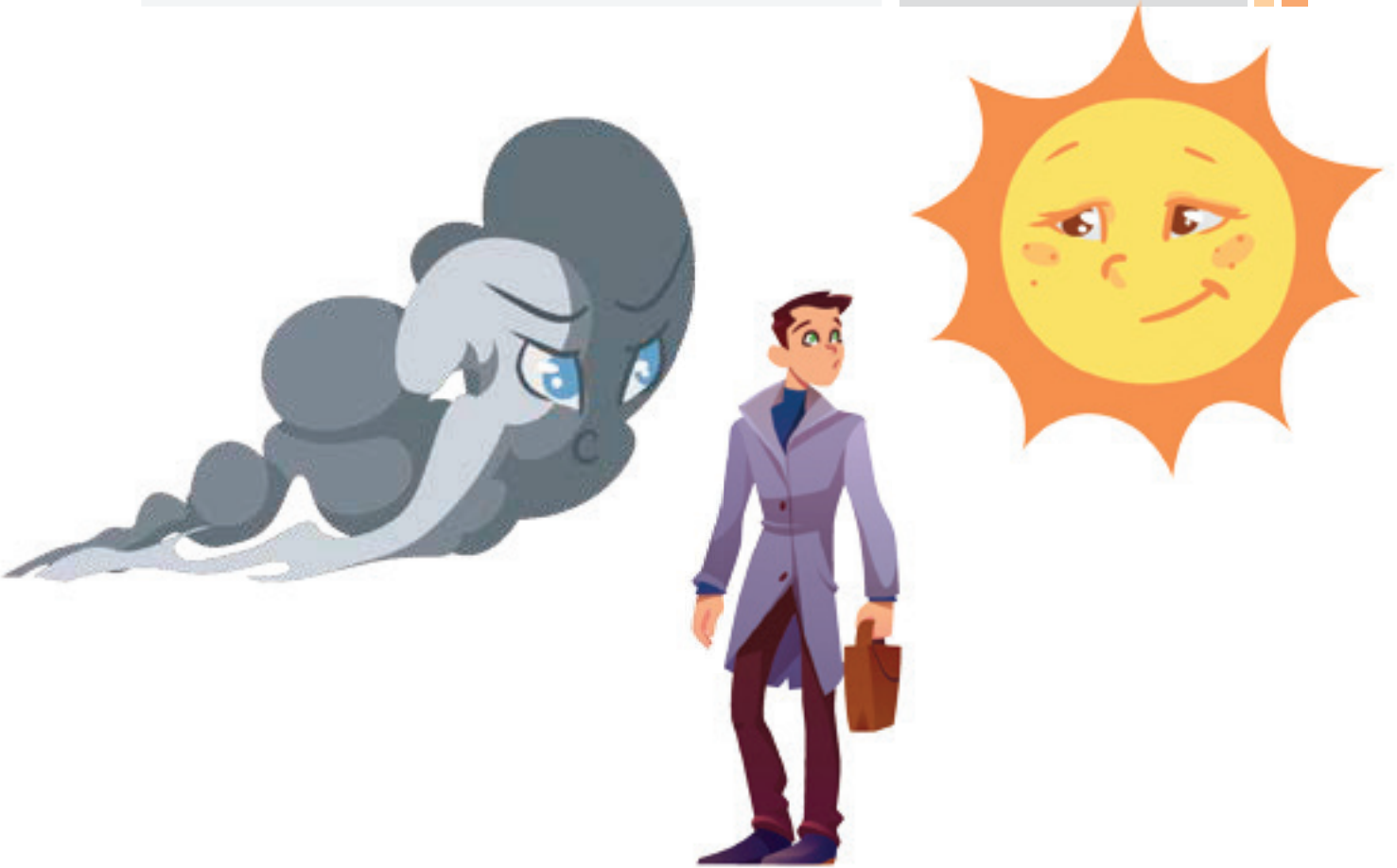
Јован Јовановић Змај

РАЗГОВАРАМО

- Зашто се песма зове „Пролећница“?
- Има ли у песми речи са вашег списка. Наведи их.
- У песми се појављују речи: пчелица, ветрић, птичице, шумица итд. Шта се постиже овим речима?
- Како се деца осећају у пролеће? Шта раде?

Пролеће долази 20. или 21. марта
На дан пролећа је
равнодневница – и дан и ноћ
трају по 12 сати.

ВЕТАР И СУНЦЕ

Једном су се Сунце и свирепи Северац препирали ко је од њих јачи. Дуго су се тако препирали и најзад одлучили да испробају своју снагу на путнику који је у то време јахао великим друмом. Пази - рекао је Северац - кад се сручим на њега, одмах ћу му скинути огртач! Чим је то изговорио, одмах поче дувати из све снаге. Али што је више дувао Северац, то се јаче путник увијао у свој огртач: он је проклињао невреме, али ипак јахао је све даље и даље. Северац се љутио беснео, бацао на једног путника и снег и кишу. Проклињући Северца путник је обукао свој огртач и чвршће затегнуо појас. Онда се и сам Северац уверио да не може скинути огртач са путника.

Сунце, видећи немоћ свог противника, насмешило се, извирало иза облака, огрејало и осушило Земљу и једног полусмрзнутог путника. Осетивши топлоту Сунчевих зракова путник је сам скинуо свој огртач, умотао га и привезао за седло. Видиш – рекло је онда сунце Северцу - милошћу и добротом може се много више урадити него љутњом.

Народна ђриповејка

РАЗГОВАРАМО

- Које људске особине имају Северац и Сунце?
- Шта је све покушавао да уради Северац, не би ли путнику скинуо огртач?
- А шта је урадило Сунце? Какву поруку је добио Северац од Сунца?

СТВАРАМО

- Опиши једну своју препирку са другом или другарицом. Нека се састав зове „Све је добро што се добро сврши“.

ЗАДАЦИ

- Поделите се у парове и станите један наспрам другог. Почните да се препирете тако што ће један увек говорити ДА а други НЕ. Можете претити прстом, ударати ногом и викати, али не смеете да се додирујете. На крају морате склопити договор и руковати се. Сада замените улоге, онај који је говорио/говорила ДА, сада нека говори НЕ и обратно. Онда седите на своја места и поразговарајте. Које је било лакше да говори ДА, а коме НЕ? Зашто?

РЕЧНИК

- **ДРУМ** –пут
- **СРУЧИТИ СЕ** – спустити се на нешто великом брзином и јачином

А ЗАШТО ОН ВЕЖБА

(Сцена без икаквог декора и реквизија. На средини окренућ иублици - Миле)

МИЛЕ (вежба:подиже и спушта руке, скакуће у месту као да трчи, чучне па устане и то понови неколико пута; као за себе):
Је`н - два! Јен `два! Јен` два - три - четири!

РИСТА (наилази са леве стране и радознано посматра)

Миле (погледа па поново настави да вежба)

РИСТА: Миле шта то ти радиш?

МИЛЕ: (не престајући да вежба):
Радим ... Видиш ваљда да радим ?!

РИСТА: Видим, само не разумем.

МИЛЕ: Вежбам! Је`н- два! Јен – два!

РИСТА: А зашто вежбаш?

МИЛЕ: Вежбам да ојачам!

РИСТА: А зашто да ојачаш?

МИЛЕ: Није важно... Ја знам зашто...
Јен- два! Јен- два!

РИСТА: Па добро, реци ми...

МИЛЕ (стално вежба док говори): А зашто баш теби да кажем?

РИСТА: Па онако што си такав?

МИЛЕ: (за тренутак престане): Хоћу да бијем Жилета! (наставља да вежба)

РИСТА: Ког Жилета?

МИЛЕ: Онога до пекаре... Хоћу да га бијем и сад се свакога дана спремам.

РИСТА: А зашто да га бијеш?

МИЛЕ: Зна он зашто... Написао на плоту кредом: „ Миле не зна земљопис“...
Упамтиће он мене...

РИСТА (изненађено): А зато! ... (Пауза док Миле стално вежба)
Па је'л мислиш да то нешто помаже?

МИЛЕ: Сигурно да помаже!... Да не помаже - не бих вежбао! Је'н - два! Је'н - два!

РИСТА: (пажљиво посматра Милета како вежба; шета нервозно око њега): Миле!

МИЛЕ (не престајући да вежба): Шта је?

РИСТА: Је л' важи да и ја вежбам с тобом?

МИЛЕ: Зашто да вежбаш?

РИСТА: Онако...

МИЛЕ: Не важи!

РИСТА: (тражи нешто по џеповима): Миле... Је'л важи да ти дам једну марку па да вежбамо заједно?

МИЛЕ: (вежба, само okreће главу према Ристи) Какав је?

РИСТА: Порторико, фина марка...

МИЛЕ: (престаје да вежба): Добро, дај! И стани овде поред мене...(Узме марку и настави да вежба.)

РИСТА: (стане поред Милета према публици и вежба, гледајући шта Миле ради): Је ли добро овако?

МИЛЕ: Добро је!... Је'н - два Је'н - два! ... А сад мало ово (Промени вежбу)

РИСТА: А што? (Престане.) Хајде још мало...

МИЛЕ (почиње да се облачи, закопчава се, као после готове вежбе): Па шта би ти хтео? За једну марку - па цео дан?

РИСТА: Није важно... Даћу ти још једну марку... Венецуела...

МИЛЕ: Добро онда...Хајде још мало (Раскопчава се и наставља да вежба.)

РИСТА (не престајући да вежба): Што сам запео?

МИЛЕ: Стварно, што си толико запео да вежбаш?

РИСТА (полако престаје да вежба): Онако... треба ми...

МИЛЕ: Шта може теби да треба?!

РИСТА (закопчавајући се и опрезно гледајући у Милета): Може да ми треба. Оно на плоту није написао Жиле, него ја!

Завеса

Душан Радовић

ЗАДАЦИ

- Одиграјте овај текст по улогама, па онда сви заједно разговарајте о тој ситуацији. Да ли се некоме догодило да је погрешно оптужио друга или другарицу? Како се осећа невина особа коју су оптужили?
- Уведите нове ликове и продужите причу.

РАЗГОВАРАМО

- Текст има две целине, одреди их. Које су кључне реченице у првом, а које у другом делу? Запишите их на листиће. Зашто су тако вредне марке које долазе из Порторика и Венецуеле? Ко је мудрији у овој причи, Миле или Риста? Зашто“

СТВАРАМО

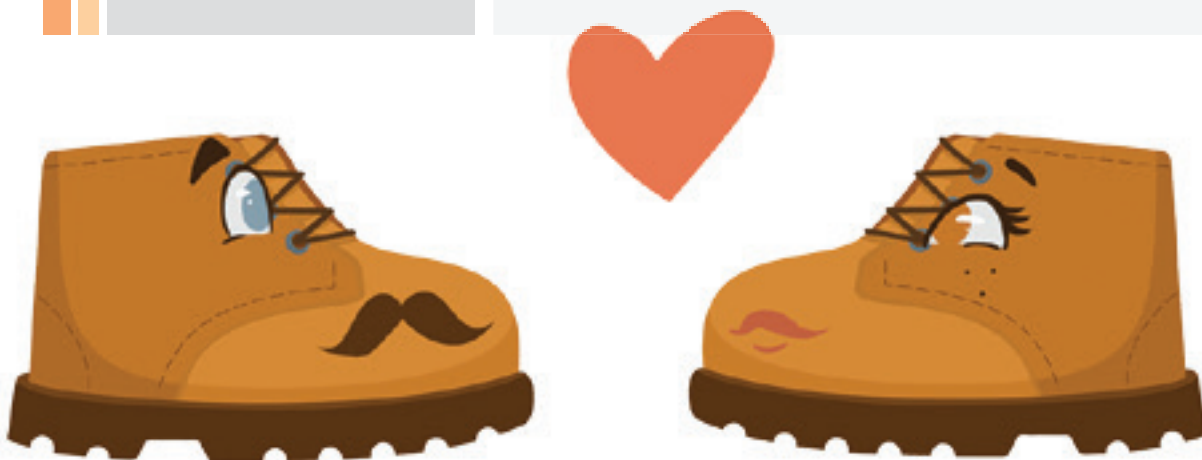
- Осмислите нови драмски текст. Нека наслов буде „А зашто она пева“. Смислите два лика и заплет радње. После заплета, мора да дође расплет и весели крај.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Миле је имао „добар“ разлог зашто вежба. Сви знамо колико спорт и вежбање користе нашем здрављу. Организујте неко спортско такмичење. На пример турнир у малом фудбалу. Израдите плакат којиме ћете информисати све заинтересоване о времену и месту одржавања турнира. Потрудите се да израдите и улазнице за турнир.

ЗАЉУБЉЕНЕ ЦИПЕЛЕ

Био једном један пар ципела, муж и жена. Десна ципела, која је била господин звала се Никола, а лева, његова госпођа, звала се Тина.

Живеле су у једној лепој картонској кутији, умотане у свилени папир. Биле су веома срећне и надале се да ће тако живети заувек.

Кад, једног лепог дана, продавачица их узе из кутије и даде једној Госпођи да их проба. Ова их је обула, прошетала неколико корака у њима и видећи да јој савршено пристају, рече :

- Купујем их !

- Да вам их спакујем? - упитала је продавачица.

- Нема потребе - одговорила је госпођа - задржаћу их на ногама.

Платила је и изашла у својим новим ципелама.

И тако су Никола и Тина цео дан провели ходајући, а да се ниједном нису видели. Нашли су се тако увече у неком мрачном плакару.

- Тина, јеси ли то ти?

- Ја сам, Никола!

- Сва срећа! Већ сам се уплашио да сам те изгубио!

- И ја исто. Где си био цео дан?

- Ја? На десној нози.

- А ја сам све време била на левој.

- Сад ми је све јасно - рече Никола. - Сваки пут кад си ти била напред, ја сам био позади, и обрнуто, кад си ти била позади, ја сам био напред. Зато се цео дан нисмо видели.

- Зар ћемо сад стално тако живети? - уплаши се Тина.

- Бојим се да је тако!

- Ужасно! Цео дан да те не видим, мили мој Никола! Никад се с тим нећу помирити!

- Слушај - рече Никола - имам идеју: пошто сам ја увек на десној, а ти увек на левој нози, сваки пут кад будем кренуо напред, ја ћу мало скренути ка

теби. Тако ћемо се поздрављати. Важи?

- Важи!

Сутрадан, током целог дана, Никола је чинио како је обећао Тини. Госпођа која је носила ципеле није могла да направи ни три корака, а да њена десна нога не закачи леву пету, и трас! Сваки пут би се нашла на земљи.

Веома забринута, истог дана, отишла је до доктора.

- Докторе, не знам шта ми је. Саплићем саму себе.

- Сами себе саплићете?

- Да, докторе! При скоро сваком кораку десна нога ми закачи леву пету, саплетем се и паднем.

- Врло озбиљна ствар - рече доктор.- Ако се настави, мораћу да вам одсечем десно стопало. Изволите рецепте за лекове: Коштаће вас десет хиљада франака. Мени за преглед дугујете две хиљаде франака, и сутра дођите на контролу.

Увече, у плакару Тина је упитала Никола:

- Јеси ли чуо шта је казао доктор?

- Јесам, чуо сам.

- Ужасно! Ако госпођи одсеку десно стопало, она ће те бацити и бићемо заувек раздвојени! Морамо нешто да предузмемо!

- Да, али шта?

- Слушај, имам идеју: пошто сам ја на левој нози, сутра ћу ја скретати ка теби сваки пут кад будем кренула напред важи?

-Важи ?

Тина одржа обећање тако да је током целог сутрашњег дана лева нога ударала у десну пету и трас! Госпођа би се нашла на земљи. Још забринутија, поново оде код доктора.

- Докторе, све ми је лошије. Сад ми лева нога удара у десну пету!

- Стање се погоршава - рече доктор. - Ако се настави мораћемо да вам одсечемо оба стопала! Изволите рецепт за лекове: Коштаће вас двадесет хиљада франака. Мени дугујете три хиљаде за преглед, и обавезно ми се сутра јавите.

Увече је Никола упитао Тину:

- Јеси ли чула?

- Чула сам.

- Шта ће бити с нама ако госпођи одсеку оба стопала?

- Не смем ни да помислим!

- Тина, тако те волим!

- И ја тебе Никола!

- Никад те нећу напустити!

- Ни ја тебе Никола!

И тако су њих двоје у мраку разговарали ни не слутећи да госпођа која их

је купила шета нечујно ходником у папучама, јер од бриге није могла да заспи. Пролазећи поред плакара чула је цео њихов разговор, а како је била веома паметна, одмах је све схватила.

- Тако дакле - помисли она. – Нисам ја болесна, већ се моје две ципеле воле! Како су слатке!

Узела је тада лекове које је платила тридесет хиљада франака, све побацала у канту за ђубре, а сутрадан рекла својој кућној помоћници:

- Запамтите овај пар ципела! Ја их више нећу обувати, али свакако желим да их сачувам. Добро их очистите, намажите, пазите да увек буду угланцане, и немојте их случајно одвајати једну од друге!

Кад је остала сама, кућна помоћница помисли:

„Госпођа мора да је полудела кад хоће да чува ципеле које више неће обувати! За једно петнаесетак дана, кад их госпођа буде заборавила, ја ћу их украсти!”

Петнаестак дана касније она их је, крадом, узела и обула. Али, чим их је обула и она стаде саму себе саплитати. Једне вечери, док је силазила помоћним степеништем да баца ђубре, Никола и Тина пожелеше да се пољубе, и бум! Трас! Цангр! Кућна помоћница се зауставила на одморишту, косе пуне отпадака из ђубрета, док јој се низ чело, као локна, спирално, спуштала кора од јабуке.

„Ове ципеле су зачаране”, помисли она. „Никад их више нећу обути. Даћу их мојој хромој рођаци!”

Тако је и урадила. Рођака, која је била хрома, готово цео дан је проводила седећи на столици, скупљених стопала. Кад би негде кренула, било је то тако лаганим кораком да нико није могао да се саплете. А ципеле су биле веома срећне, јер су сад, чак и дању, биле једна поред друге.

Време је пролазило. Нажалост, пошто је била хрома, рођака је једну ципелу кварила брже него друге. Једне вечери Тина рече Николи:

- Осећам како ми ђон постаје танак, сасвим танак! Ускоро ћу се пробушити!

- Не, то не смеш да дозволиш - рече Никола. – Ако нас, баце, опет ћемо бити раздвојени!

- Знам ја то врло добро – рече Тина – али шта да радим? Старење не могу да избегнем!

И заиста, осам дана касније, Тинин ђон се пробушио. Хрома девојка купила је нове ципеле, а Николу и Тину бацила у ђубре.

- Шта ће сад бити с нама? – упита Никола.

- Не знам – узврати Тина. Кад бих само била сигурна да се нећемо раздвојити!

- Приђи ближе – рече Никола – и завежи моју пертлу за твоју. Тако нас никад неће раздвојити!

И Никола и Тина свезаше своје пертле. Заједно су их избацили у канту за смеће на улици, заједно их је камион за ђубре одвезао и оставио на неком пустом земљишту.

Живели су ту заједно све до дана кад су их један дечак и једна девојчица пронашли.

- Јао, погледај! Ципеле које се држе под руку!

- Мора да су муж и жена - рече девојчица.

- Пошто су брачни пар – рече дечак – сад ћемо их послати на свадбени пут!

Дечак, узео ципеле, прикуца их, једну поред друге, за једну даску, однесе их до обале реке и спусти их у воду, која их понесе ка мору. Док су се ципеле удаваљале, девојчица им је махала марамицом довикујући

- Збогом ципеле, и срећан пут! Тако су, Никола и Тина, који нису више ништа очекивали од живота, отпутовали на диван свадбени пут.

Пјер Гријари

СТВАРАМО

- Замисли велику радњу са играчкама.
- Шта мислиш, да ли се играчке између себе друже?
- Које су у свађи, а које у љубави?
- Шта играчке раде ноћу, а шта преко дана?
- Одабери једну играчку и напиши причу из тог лика.

ЗАДАЦИ

- Поделите се у групе. Свака група добија део текста исеченог на реченице. Ваш задатак је да поређајте траке према редоследу догађаја у причи. Ако желите, можете и да промените редослед, али пазите да прича има смисао.

РЕЧНИК

- **ФРАННАК** - паре које су се некада користиле у Француској
- **ХРОМ** – ћопав, онај који има једну ногу краћу

MOJ DEČAK

Imam dečaka. Radoznao dečak. Pita, a ja – odgovaram li odgovaram.

Nešto znam – nešto ne znam. Neki put, ga, priznajem mada to nije lepo, i

prevarim.

- Ima li nepojediv sladoled? – pita tako.

- Nema – kažem, a vidim njemu žao.

- Ni čokolada?

- Ni čokolada.

- Šteta – kaže ozbiljno. A već se rastužio.

„Nesavršen je ovaj svet“ , kao da govori njegova čupava glavica. Šta da radim? Kako da ga utešim?

Čekaj – viknem. – Nemoj se rasplakati.- I onda počnem nadu-

gačko da mu pričam. Kad svrši školu, a treba da bude radišan, postaće čuven čovek, zaslužan i slavan. Biće ponos svog kraja. Živeće u izobilju. I tada će imati sve. Čak i nepojediv sladoled i nepojedivu čokoladu.

Sad meni treba – klima njegova glavica. - A to je daleko. Ko će dočekati?

Bilo je leto, pa od jare umekšao asfalt.

Vreme je – kaže mati – da ga vodiš kod bake.

Sad je leto na selu. Neka pije dosta mleka. A vazduh planinski će ga dobro ojačati.

Tako je – složim se. I počnem spremanje na put.

U vozu je bio dobar sve do užine. Mati mu je spremila pitu od trešanja.

Zagrizao parče, upro oči u mene.

- Ima li nepojediv kolač? Upita iznenada.

- Misliš: jedeš ga, i već si sit, a on stoji, ni za mrvu se nije smanjio?

- Baš takav – reče.

- E, takvog nema.

- Znači, sve ima svoj svršetak – kao da kažu njegove rastužene oči.

I opet se sneveseli.

Kod bake čudan postade: odbi se od mene. Od nje se ne miče. Sve nešto šapuće. I, rekao bih, nešto kriju od mene, jer čim priđem, kao zaverenici učute.

Uveče isto: sa bakom leže. Ja slušam: „Šu...šu... šu...“ baka šapće, a on

tek zasmije se, ili čuti – sav se pretvorio u uvo.

Pomirio sam se sa sudbinom. Sad je bakin, kažem, nije više moj. Ali, čekaj, vratićemo se u grad. Opet ćeš ti oko mene; a ja se neću dati. Baš tako mislim, kad ugledam njega – trči preko polja k meni, a u korpici nosi puno jagoda.

- Da te pitam nešto?
- Pitaj! – odgovorim i ja, onako izdaleka.
- Ima li nepojeđivih jagoda?
- Opet ti isto. Nema. Evo probaj, pa ćeš videti.

- Znači, sve se potroši, sve se svrši?
- Tako je... Drukčije ne može biti.

Stiže i stade pored mene. Utom i baka dođe. Gleda on baku, a u očima mu neka vragolija.

A ima li neispričivih priča?

Opet na mucu, kažem mu da nema.

Kako nema! – čudi se moj dečak.

Pogledaj, eto neispričive price.

Baka!

Jeste, baka!

Priznam mu: - E, baš si me nadmudrio. Tačno, baka je neispričiva priča. To nikako nisam smeo zaboraviti. Nasmejamo se sve troje. I ja mu čestitah. Baš je pametan moj dečak, najpametniji.

Branko V. Radičević

ZADACI

- Izvuci sva pitanja koja je dečak postavio u priči?
- Kako bi mu ti odgovorio/la? Šta dečak misli kada kaže „nepojeđiv“?
- Iz kojih rečenica se vidi blizak odnos između dečaka i bake?

ŠTA MISLIŠ?

- Zašto deca vole da postavljaju pitanja?
- Koje je tvoje omiljeno pitanje?
- Ko ti daje najpotpunije odgovore?
- Postavite po nekoliko pitanja u vezi teksta. Stavite zatim pitanja u šešir, izvlačite i odgovarajte na njih.

RAZGOVARAMO

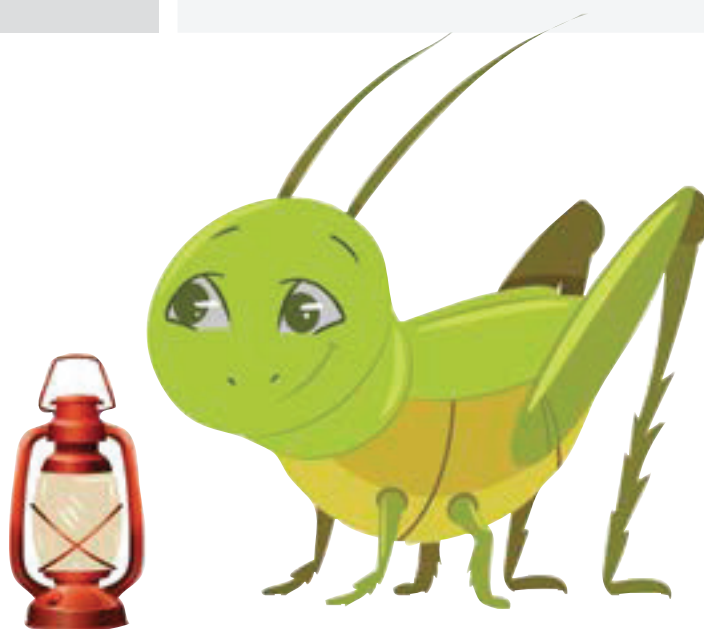
- Na koliko mesta se odvija radnja u ovoj priči? Odredi te celine.
- Gde se dečak najbolje oseća? Zašto? Kakva pitanja muče dečaka?
- Ko mu pomaže da shvati svet oko sebe? Kako?

STVARAMO

- Zamisli da si novinar. Kakva bi pitanja postavio svome gostu? Neka ti kao primer posluži intervju sa **najboljim teniserom sveta Novakom Djokovićem.**

СВИТАЦ ТРАЖИ ПРИЈАТЕЉА

Једне летње вечери излете свитац из траве, подиже свој плавичасти фењер и поче да лети тамо - амо.

- Шта ли то тражи?

- Пријатеља он тражи!

Јер сви имају понеког, имају много пријатеља, а он ни једног јединог.

А какава је срећа имати пријатеља и играти се са њим! Тако је пожелео да и он има бар једног пријатеља и пође да га потражи.

Летео је, тако, летео кад чу у трави неко шуштање. Издиже фењер да погледа шта је и спази скакавца како узбуђено жури некуд.

- Скакавчићу, скакавчићу - позва га свитац.

- Шта хоћеш? – одазва се овај.

- Желиш ли да ми постанеш пријатељ?

- Е, па хајде да се играмо - обрадова се свитац.

- Добро - сагласи се скакавац, али мало касније, морам да потражим братића.

Врло је несташан. Негде се изгубио, а већ је мрак. Још се

није вратио кући па је мајка врло забринута. Послала ме је да га пронађем. А ти си дошао у прави час. Хајде, осветли ми пут и помози да га пронађем.

Е, немогу да ти светлим - одговори свитац - морам да идем да тражим пријатеља.

Дижући свој плавичасти фењерчић, свитац одлете даље.

Опет је летео тако околу кад чу у трави неки шум. Подиже фењер да види шта је то, кад угледа једног мрава који је грабио напред, носећи велики товар.

Хеј, ти - позва га свитац.

Мрав се одазва.

Хоћеш ли да ми будеш пријатељ?

Мрав се одазва.

- Хоћеш ли да ми будеш пријатељ?

- Хоћу - одговори мрав.

- Онда пођи са мном да се играмо.

- Добро - сагласи се мрав - само чекај да однесем кући овај товар.

Баш си добродошао јер сам залутао. Хајде, помози ми да пронађем пут.

Али свитац рече.

Не могу да ти помогнем, јер морам да тражим пријатеља.

Са тим речима подиже свој фењерчић - и оде даље.

Једне летње вечери свитац је опет летео тамо - амо са својим уздигнутим плавичастим фењерчићем. Шта ли он тражи?

- Још тражи пријатеља.

- Па зар га већ није нашао?

- Није.

Драга децо, ви сви знате како се може пронаћи пријатељ. Научите и свица, јер он стално лети уоколу тржећи га.

Како је само уморан.

Сун Ју Ђин

РАЗГОВАРАМО

- Наведи особине свица. Шта су свица замолили скакавац и мрав?
- Шта им је он одговорио? Како је свитац доживљавао пријатељство?
- Зашто свитац није нашао пријатеља?

ЗАДАЦИ

- Замисли да си ти свитац и да пишеш дневник. Како би изгледала једна страница из тог дневника?
- Како разумеш пословицу „Пријатељ се у невољи познаје“?

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Већ сте раније научили како се пишу писма. Замисли да си ти уредник часописа „Вести с ливаде“ и да треба да одговориш на следеће писмо:
Драги уредниче,
Како да нађем пријатеља? Питао сам и скакавца и мравца да ли би се дружили са мном, али су ми они одговорили да имају важнија посла. Тако сам усамљен и уморан од трагања за пријатељем.
Надам се да моје писмо неће завршити у ђубрету!
Ви сте ми последња нада!

Свитац

ДА ВЕРУЈЕМО У ЧУДА

Верујем у ствар невероватну,
најневероватнију међу свим стварима:

верујем да има ноћ кад оживе
цртежи све деце света
на зидовима,
на тротоарима.

Верујем да има ноћ кад оживе

возови смешни
климави
и чике са главама буцмастим као крушке.

Оживе лавови са очима ко дугмад,
зубима као чешљеви,
и као старе виљушке.

Верујем да оживе пилићи налик на гљиве,
принцезе налик на шљиве,
крилате локомотиве...

Верујем сви оживе.

Врте се крај дечијих ногу
слике смешне и лепе.

На њон се неком залепе.
На босу ногу залепе.

И видиш сваку ће сличицу
понети неко.

И видиш како низ улице
скакуће

до неба скакуће.

Скакуће...
Скакуће...
Скакуће...

ШТА МИСЛИШ?

- У чему је разлика између сна и маште?
- Шта значи сањарење?
- У чему су слични песници и деца?

ЗАДАЦИ

- Пронађи смешне слике у овој песми.
- Опиши како изгледа „принцеза налик шљиви“.
- Шта значи стих „ верујем да има ноћ кад оживе“?
- Шта нам песник открива овом песмом?

СТВАРАМО

- Нацртај један свој сан, цртеж стави у коверат и пошаљи га на адресу најбољег пријатеља.
- Напиши песму „Ја верујем у чуда“ и прочитај је гласно пред целим разредом.
- Направи рекламу за пицаму у којој се сањају само смешни снови.

Мирослав Анђић

ЉУТИТО МЕЧЕ

Месец обукао чизмице жуте,
облаци обукли плаве капуте
Па целе ноћи небом језде.
доле, у шуми, једно мече
замишљено, већ треће вече,
гледа у звезде.

Мече се љути већ трећи дан
што га терају у зимски сан
и замишљено само ћути.
Тата се љути, мама се љути
и сви му веле:
Откад постоје мед и пчеле,
откад постоје сунце и вече,
нисмо видели такво мече.

„Шта ћеш да радиш“, мама га пита
„кад лишће сасвим, сасвим, пожути
и снег напада изнад рита?“
а мече ћути.

„Шта ћеш да радиш“, бака му вели
„кад свет од снега сасвим побели?“

Тата се љути, мама се љути,
а мече ћути.
Одједном мече љутило рекло
шта га је пекло:

„Нећу да спавам, нећу и тачка.
Зашто не спавају зец и мачка?“

И птица изнад наших глава
зашто не спава?“

А онда тихо, тихо рече:
„Баш ми је криво што сам мече“.

Сад мама ћути, и тата ћути,
и сви су страшно забринути.
Мече се љути:
„Узећу“ каже „тротинет,
Идем међ` децу, међу свет.
Нећу да спавам. Нећу и тачка!
Што не спавају зец и мачка?“

Месец обукао чизмице жуте,
облаци обукли плаве капуте
па целе ноћи небом језде.
доле, у шуми, једно мече
замишљено, већ треће вече,
гледа у звезде.

Бранислав Црнчевић

ЗАДАЦИ

- Како ти реагујеш када ти кажу да је време за кревет?
- Шта мислиш о изјави мечета: „Баш ми је криво што сам мече“.
- Шта би мечету рекли зец, мачка и птица?

СТВАРАМО

- Нацртај мече како вози тротинет.
- Нацртај мече како гледа у звезде.

РЕЧНИК

РИТ - мочвара

РАЗГОВАРАМО

- У које доба године се дешава радња ове песме?
- Зашто мече неће да спава? Са ким би мече волело да се дружи?
- Како реагују родитељи на његову љутњу?

КАКВЕ ЈЕ БОЈЕ ПОТОК

Потоку који шумом тече,
опрезно приђе један јелен
и напивши се воде рече:
поток је као шума зелен.

Крај стења поток даље тече,
о камена се ломећ ребра,
скакутајући зеко рече:
Поток је овај сав од сребра.

Кроз поље поток даље тече
под ведро небо изашав
а ластавица озго рече:
Поток је као небо плав.

И поток, даље, тече, тече
над њим бели облаци стоје,
лебдећи бели лептир рече:
Поток је овај беле боје.

С мноштвом звезда дође вече,
угаси своје боје дан,
плашљива срна тихо рече:
Гле, сав је поток озвездан.

ЗАДАЦИ

- Читајте рецитацију подељени у групама и разговарајте о њеној структури.
- Колико строфа има, колико стихова има свака строфа.
- Издвојите речи које се звучно подударaju: тече-рече, јелен – зелен...

СТВАРАМО

- Осмисли сусрет свих животиња из песме на извору потока.
- Како би текао њихов разговор?
- У чему би се све животиње сложиле?

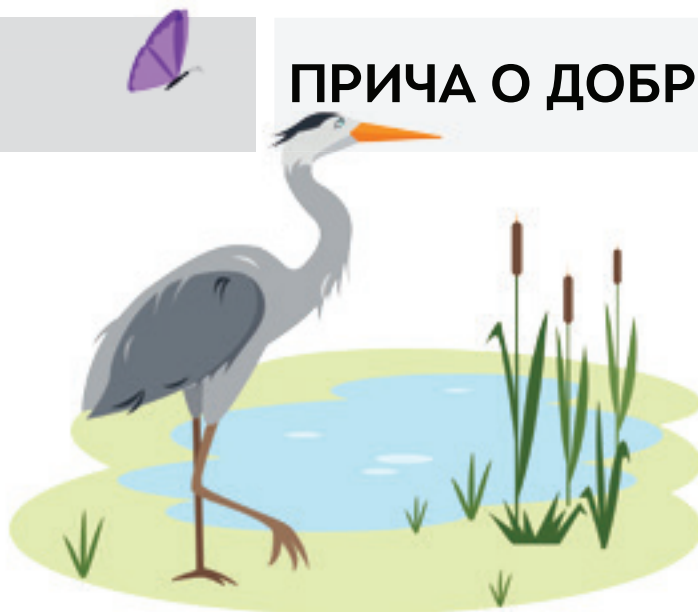
РАЗГОВАРАМО

- У свакој строфи поток је друге боје.
- Објасни. Кроз које све пределе поток тече? Какав је поток преко дана а какав је у току ноћи?
- Објасни реч „озвездан“.

ШТАМИСЛИШ?

- Да си ти боја, која би боја био/била? Зашто?
- Како би изгледао свет да нема боја?
- Шта је све плаво? Шта је за тебе важније, звук или мирис? Зашто?

ПРИЧА О ДОБРОЈ РОДИ

Била једна, бистра, плава и велика бара. По целој бари расла је трска само у средини није.

У сред баре било је плаво водено огледало. А у густој шуми трске имала је једна рода гнездо. Ноћу је спавала у гнезду а дању је стајала на једној ноzi у сред воденог огледала и кљуном – шарала по води!

Сви који слушају ову причу сад ће рећи: знамо зашто је рода шарала кљуном по води! Тражила је жабу да је улови!

Али није тако.

Јер, ово није прича о таквој роди.

Рода, о којој је ова прича, ЦРТАЛА је по воденом огледалу! Цртала је најлепше лептире који постоје на свету! Можда је цртала и неке који пре нису постојали, али ПОСТАЛИ су кад их је рода нацрала.

Рода је цртала по воденом огледалу, по површини воде. И слика се одмах ГУБИЛА. Насликан лептир брисао се са воде брже него што би прави лептир могао да одлети!

А кад рода нацрта лептира и он нестане, отплови или одлети, рода каже: Срећан ти пут!

И црта новог лептира. Још лепше.

А КАД је ловила жабе?

Ова рода – није ловила жабе!

А шта је она ручала?

Ништа није ручала.

Од раног јутра па све док се дан бели рода је цртала лептире.

А увече, кад потамни дан, потамни и водено огледало. Тада рода није могла да црта, и могла је да лови жабе, али жабе се ноћу сакрију – не можеш их уловити.

Зато је рода вечерала оно што има: мало водене траве и по неки трски лист. И била је срећна и задовољна у свом гнезду мислећи на нови дан и лептире које ће цртати.

Волела је рода кад поред ње пролети неки одистински лептир. О, задивљено је гледала за њим и шапутала: Велики свет је леп зато што на њему има малих лептира!

Једнога дана док је рода цртала лептира кљуном по воденом огледалу – пролети тим путем прави лептир.

Рода је шапутала за њим: Како је свет леп!
Али, и жаба је видела лептира. И жаба је гледала за њим. Али, жаба је скочила и лептира ухватила. Држи жаба лептира за оба крила а рода виче:

- Пустити лептира! - али жаба није хтела и спремала се да га прогута. А рода у два скока дохвати жабу! Е, сад је жаба била у родином кљуноу! Укљештена као орах у крчкалицу! Само јој је вирила глава. И још увек је држала лептира за оба крила.

Жаба је хтела да моли роду да је пусти, али није могла да говори јер би јој лептир одлетео!

И рода је хтела да каже жаби да пусти лептира, али није могла да говори јер би јој жаба побегла.

Само лептир, коме је жаба држала крила, могао је да говори и рекао је:

-Добра родо! Хоћеш пустити жабу ако жаба пусти мене?

А добра рода климнула је главом да хоће.

Само, шта вреди, жаба је била глупа и ништа није разумела. Жаба ту није видела КОРИСТ за себе, мислила је: ако ја пустим лептира а рода пусти мене – сви ће остати гладни! Боље је да прогутам лептира и да се наручам а рода нека прогута мене па нека се наруча!

Глупа жаба! Није се сетила да јој не вреди ручак у стомаку кад је неко прогута!

-Глупа жабо! Зини, да ја одлетим! Онда тебе рода неће појести! – љутито је повикао лептир.

Жаба није хтела да зине, али је морала нешто да пита, јер ништа није разумела. Али, чим је отворила уста – лептир одлети!.

А добра рода пусти жабу и запрети јој својим лепим црвеним кљуном да други пут лептире не дира.

Али ко би знао да нам каже да ли је жаба то разумела... ми знамо да је побегла, а – где, то не знамо. Можда да пита некога оно што не зна. А можда да прича жабама како постоји рода која не лови жабе! И да их позове да гледају ту роду. Онако, издалека, за сваки случај.

Својанка Грозданов-Давидовић

РАЗГОВАРАМО

- По чему се ова рода разликује од свих других рода?
- Како је заволела лептире?
- Како је рода почела да једе само биљну храну?
- На који начин је рода спасила лептира од жабе?

ЗАДАЦИ

- Нађи опис баре у којој је живела рода. Шта мислиш, како су остале роде гледале на добру роду?
- На основу чега можемо да кажемо да је рода уметница?

Извјештај је начин на који усменим или писменим путем преносимо одређене информације слушаоцима или читаоцима о неком догађају. Битне особине извештаја су:

- 1) Тачност
- 2) Јасност,
- 3) Сажетост (краткоћа)

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Ти си извештач познате телевизијске куће. Направи директно укључење са отварања родине изложбе из барске галерије.

BAŠ SU MI MUDRI MAMA I TATA

Baš su mi mudri mama i tata:
Jutros mi u kući doneli – brata!

Prvo se za reč javila mama -
NEKO ĆE VREME ŽIVETI SA NAMA...

Onda se ohrabrio i ćutljivi tata -
ZAR NIJE LEPO IMATI BRATA?

NIKAKO! Dreknuh pomalo zlovoljan -
ZA SADA SAM I SEBI SAM DOVOLJAN!

Tata i mama na to su se skupili –
ZNAŠ, OVAJ, SINE... MI SMO GA KUPILI...

ČUJTE, DA STE GA SMESTA VRATILI!
ALI, KAKO? VEĆ SMO GA PLATILI...

NEĆU U KUĆI DA TRPIM ŠTOŠTA!
ALI, SINKO SKUPO NAS KOŠTA...

BAŠ STE NEZRELI! ZAR SE NE STIDITE?
NEKA DANAS OSTANE, A SUTRA VIDITE!

A SADA NOSITE TU VAŠU „ROBU“,
I TO ŠTO DALJE U DRUGU SOBU!

Dragomir Đorđević

ZADACI

- Nađi stihove u kojima su najizraženiji dečakova ljutnja i ljubomora.
- Zameni u ovoj pesmi reči i stihove tako da iz nje izbijaju radost i sreća što je dečak dobio brata.
- Napravite igrokaz po stihovima.

RAZGOVARAMO

- Šta je tema ove pesme?
- Zašto je dečak tako burno reagovao kada je čuo da je dobio brata?
- Kako su se snašli njegovi roditelji u takvoj situaciji?

ŠTA MISLIŠ?

- Šta je to ljubomora? Da li životinje osećaju ljubomoru?
- Šta ti radiš kada osetiš ljubomoru? Koji je najbolji lek za ljubomoru?

ШТА ЈЕ ОТАЦ

Молим вас, реците
отац шта је.
Да ли је отац тата
или - судија за прекршаје?

Мене отац стално испитује
и жели ово и оно да чује.
и кад сам у школу пошла
и кад сам из школе дошла,
и зашто је ово овако зашто је оно онако,
и зашто је ово овде -
и зашто оно није онде,
и како сам смела ово
и како сам смела оно,
и знам ли ја да сам већ велика
и знам ли ја да више нисам мала,
знам ли да је "карактер тврђи од челика"
и знам ли ја пошто је шнала?
и зашто нисам мислила
и како нисам пазила
и шта сам опет згазила
и како, како
и зашто, зашто,
и смем ли, смем ли,
и знам ли, знам ли?

Па зато питам
отац шта је.
Да ли је отац тата
или - судија за прекршаје?

Драган Лукић

СТВАРАМО

- Прочитај песму тако што ћеш уместо отац – ставити мајка, а уместо тата – мама. Не заборави да промениш наслов!

РАЗГОВАРАМО

- У чему је разлика између оца и тате у овој песми?
- На који начин нам песник приказује оца?
- Шта девојчица замера свом оцу?
- Шта се крије иза татиних примедби?
- Какав је тон у овој песми?
- Какво ти је понашање када се наљутиш?
- Да ли ћутиш или као ова девојчица много причаш?
- На основу чега схватамо да је овај отац у основи брижан?
- Шта би био савет за ову девојчицу?

ШТА МИСЛИШ?

- Шта теби најчешће приговарају родитељи?
- Како се тада осећаш?
- Да ли родитељи поштују твоје мишљење?
- А ти њихово?

ЛЕД СЕ ТОПИ

Лица: Боле и Божо
(Двориште. Сваки дан на по једном старом сандуку.)

БОЛЕ: Је ли, Божо, знаш ли ти како се лед пробија?

БОЖО: Не знам, али што те то занима сад кад леда нема нигде у фрижидеру?

БОЛЕ: Нисам знао да си тако закржљао! Ја говорим о оном другарском леду, а ти запео!..

БОЖО: Какав ти је то ребус!? У последње време нешто много фантазираш, у чему је ствар?

БОЛЕ: Ма, хето бих, на сваки начин бих хтео да оној уображеној Гордани докажем како сам ја много добар друг, али никако да пробијем лед!

БОЖО: Слушај. Ја знам, тај лед се не пробија, него се топи, а то значи...

БОЛЕ: Шта значи?

БОЖО: То значи полако, постепено, мало-помало...

БОЛЕ: Пробао сам...Прво сам јој украо оловку и сломио је на пола...После сам јој сакрио капу...После сам је гурао кад смо излазили из школе... После сам јој отео торбу и закачио на дрво... И ништа, ништа... Она све то као да не разуме!

БОЖО: Онда ти остаје још оно последње.

БОЛЕ: Које?
 БОЖО: Срце и стрела!
 БОЛЕ: А, не то никако, нећу! Доста сам јој делио чврге, зврчке и чупања! Зар сад још и да је убијем! Ти си полудео, стрела у срце, па то је сигурна смрт, зар ниси видео ни једног каубоја како гине од индијанске стреле!

БОЖО: И ти мени кажеш да сам закржљао, а не знаш да сем индијанске стреле постоји још и она друга - нацртана стрела и срце!

РЕЧНИК

- **ЗАКРЖЉАО** – заостао у развоју
- **РЕБУС** – врста језичке загонетке
- **КАУБОЈ** – амерички сточар
- **ИНДИЈАНЦИ** – староседеоци Северне Америке

Александар Појовић

РАЗГОВАРАМО

- Шта је тема овог драмског текста?
- О ком леду говоре Боле и Божо?
- Зашто за Гордану Боле каже да је уображена?
- Пронађи у тексту део који објашњава на које начине Боле показује Гордани да му се она допада? Шта мислиш о томе?

ШТАМИСЛИШ?

- Шта значи изрека „Љубав све побеђује“?
- Како изгледа заљубљена особа?
- Знаш ли како се каже „волим те“ на неком другом језику?

ЗАДАЦИ

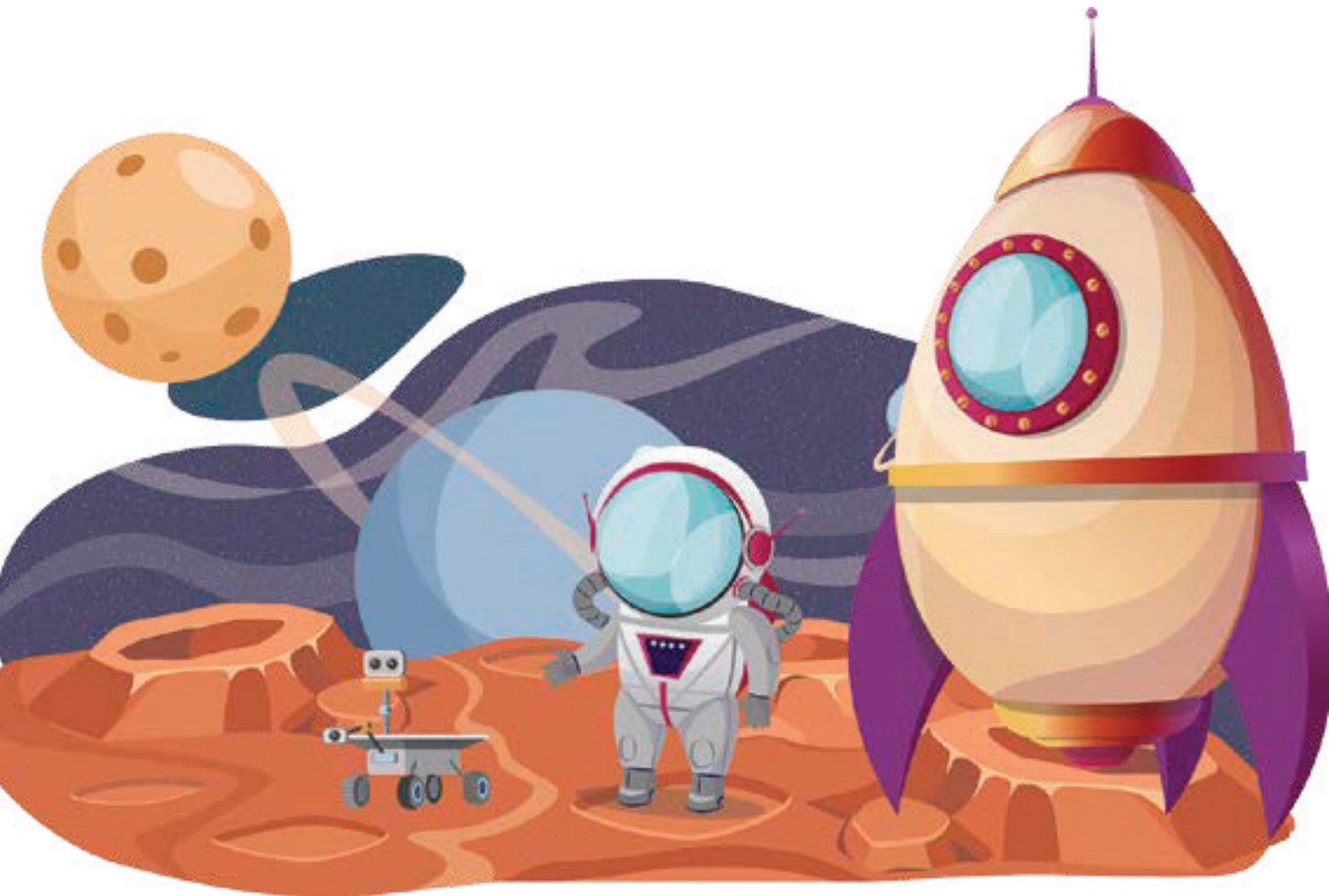
- Одиграјте овај драмски текст у разреду.
- Замените Болета и Божу са Аном и Миленом.

МЕДИЈСКА КУЛТУРА

- Изводећи овај драмски текст, направили сте једну малу драмску представу. Драмске претставе се играју у позориштима. Свако позориште има више претстава које се изводе у одређеном временском периоду. То се зове репертоар позоришта. Организујте са разредом одлазак у позориште, истражите репертоар тог позоришта и заједнички донесите одлуку коју ћете представу гледати.

ПУТ НА МАРС КОСМИЧКА ПРИЧА

КОСМИЧКИ БРОД „БИБЕРЧЕ“

ФЕБРУАР 2005

Драги моји,

Улазимо у космички брод. Полећемо на далеку планету Марс. Моја кућа, моја улица, моја школа, цела Земљина кугла остаће, далеко иза нас. Јављаћу вам се редовно из кабине космичког брода. На путу сам понео књиге - дискету са бајкама о Снежани и седам патуљака, Томи Палчићу, Биберчету, Пинокију, Алиси у земљи чуда. И овај наш космички брод тако је мали да на њему има места само за мале ствари и за мале јунаке из бајки. Ту би се Палчић, Биберче и Снежанини патуљци најбоље осећали! Права снага је у Биберчету, у зрну, у атому... Наш брод се креће на атомски погон! Пошто путујемо на једну пуну

планету, ту је књига о Робинзону Крусону, који је и сам морао да преживи и као морнар морао да опстане на једном пустом острву. То му је пошло за руком јер је у својој морнарској торби понео и семе жита и других корисних биљака. Све сам то научио из тих лепих прича за „лаку ноћ“, али овде се, у космичком броду, као и у бајци, не зна када је дан а када је ноћ, као што се не зна шта је бајка, а шта истина. Добро је што сам и ја тако мали. Зато су ме примили. Зато се наш космички брод зове „Биберче“. Али нису мене само књиге припремале за пут у Космос! Моји најомиљенији телевизијски јунаци су космонаути. А у биоскопу сам највише волео да гледам филмове о Супермену! У циркусу сам се дивио акробатама који су се, прескачући са једног трапеза на други, супростављали Земљиној тежи. И космонаути морају да буду исто тако јаки и одважни. Морају да се снађу у свакој прилици... О свему што се овде догађа извештаваћу вас помоћу радио-таласа, као и помоћу једне мале филмске и једне, још мање, телевизијске камере. Радио, фотоапарат, филм, телевизија, телефон-све су то, после књиге, наравно, веома важне ствари! Желео бих у сваком тренутку да могу да се јавим мами, тати, брату и сестри, али и они да се јаве мени!

Довољно би било да им чујем глас па да, истог часа, у мислима угледам њихова драга и насмејана лица. Лепо је играти се видео- игрицама, али је много потребније и пријатније када си овако усамљен, као ми - космонаути, и када можеш из космичког брода да се јавиш својима на планети Земљи! Речи, музика, шумови који до нас допиру путем радио-таласа производе у глави слике и оног што стварно постоји и оног што само у машти можемо да замислимо! Зато је важан радио! Али, ни филм, ни телевизија, ни компјутер нису за потцењивање! „Једанпут видети- сто пута чути!“ - каже једна стара кинеска пословица.

KOSMIČKI BROD „BIBERČE“

MART 2009.

Dragi moji,

Mного sam naučio! Prosto nemam reči da vam sve to opišem! Baš je lepo od kosmonauta što su mi dozvolili da na put ponesem i ovaj moj mali mobilni telefon. To je , ako ne računamo seme, najmanja stvar na brodu! Ipak, iako je tako mali, tu su stali snimci, glasovi, muzika, šumovi, sve čega sam mogao da se setim! Tako su i moji prijatelji kosmonauti upoznali moje drugove iz škole, moju porodicu, mog psa Žuču... Sve je tu! Svi mediji, svi posrednici koji nas povezuju - i telefon i radio i televizija i kompjuter i fotoaparat! I svi su ti mediji povezani u mom mobilnom telefonu i rade kao i mi kosmonauti: svi za jednog i jedan za sve! Evo šta o tome kaže komandant našeg kosmičkog broda: Radio je, kaže on, povezan sa fotografijom (zato što možeš da čujes glas i da, u mislima, lepo vidiš sliku onoga koji ti govori); fotografija je povezana sa filmom, film sa televizijom (uključiš televizor i gledaš film); televizija

je povezana sa kompjuterom, kompjuter sa telefonom (uključiš telefon i povežeš se sa Internetom), a Internet je povezan sa veštačkim statelitima koji neprekidno kruže oko Zemljine kugle (uključiš statelitsku vezu i razgovaraš sa svojim na Zemlji), kao ja sa vama!

Mnogo vas voli i pozdravlja vaš

kosmonaut Nikola!

REČNIK

- **АТОМ** – ситна честица материје
- **ЗЕМЉИНА ТЕЖА** – привлачна сила Земље

STVARAMO

- Zamisli da si kosmonaut i da si deo ekspedicije koja putuje na Mars.
- Kako bi izgledala jedna tvoja stranica iz dnevnika?

MEDIJSKA KULTURA

- U jednom delu teksta „Biberče“, mali kosmonaut Nikola nam objašnjava: „*O svemu što se ovde događa izveštavaću vas pomoću radio-talasa, kao i pomoću jedne male filmske i jedne, još manje, televizijske kamere. Radio, fotoaparat, film, televizija, telefon-sve su to, posle knjige, naravno, veoma važne stvari! Želeo bih u svakom trenutku da mogu da se javim mami, tati, bratu i sestri, ali i oni da se jave meni!*“
- Iz ovoga zaključujemo da su navedeni mediji: radio, televizijske i filmske kamere, fotoaparat, film, televizija, telefon, knjige dragoceni izvori informacija.

JA SAM TVOJ KOMPJUTER

Znaj da nisam hvalisavac,
Radim vredno, k'o Japanac.

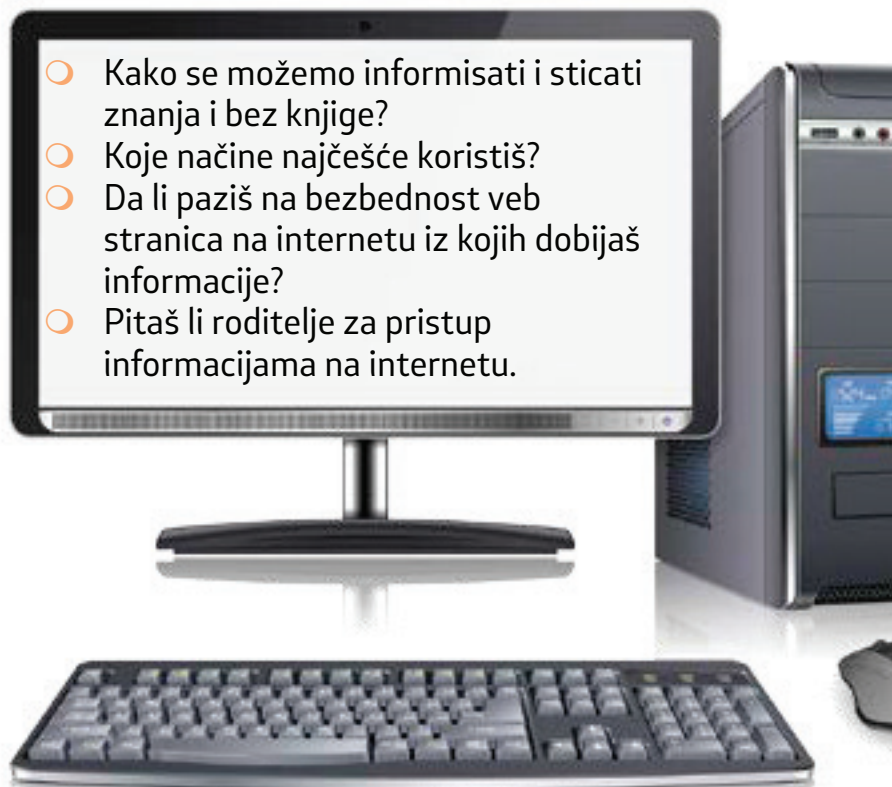
Bez mene bi ceo svet
Bio mnogo zauzet.

Bez mene ni jedna sprava
Ne bi bila ona prava.

Tek kada mi daš podatke,
Rešavam ti sve zadatke.

Volim školu volim znanje,
al' sam uvek za igranje.

Kad ne mozga tvoja glava,
Ja sam samo glupa sprava.

Milenko Pajović

MEDIJSKA KULTURA

- E-knjiga elektronska knjiga koju je moguće čitati na uređajima poput rkompjutera, tableta, pametnog telefona ili posebnih uređaja namenjenim čitanju e-knjiga.
- U e-knjizi možete imati i linkove za audio i vizuelne sadržaje i komunikaciju sa čitataocima i mesto za komentare. Nazivamo ih digitalne knjige.
- Enciklopedija je redosledno napisani pregled ljudskih znanja koja su proverena, istinita. Postoje posebne, tematske enciklopedije za jednu nauku i internet ili onlajn enciklopedije o svetu, životinjama, svemiru.

БЛИЖИ СЕ ЛЕТО

Ближи се лето;
У души већ га слутим!
Помаља златну косу
у зрелим њивама жутим.
Зрикавци су ми рекли
које у путу срето:
„Ближи се, ближи лето!”

Миришу ливаде бујне
И поља и шумарци
које у путу срето:
„Ближи се, ближи лето!”

Ближи се ближи лето!
Ко сјајна царска круна,
златна му светлуца коса
румених светлуца пуна.
Сви су ми они рекли,
кад их на путу срето:

„Ближи се, ближи лето!”

Десанка Максимовић

РАЗГОВАРАМО

- На основу чега песникиња слуги долазак лета?
- Како то да га у души слуги?
- Осећаш ли ти долазак лета?
- Испричај како замишљаш твој летњи распуст.

РЕЧНИК

- **СЛУТ** – сећати, очекивати, претпостављати
- **ЗРИКАВЦИ** – инсекти

МАЛА РИЗНИЦА ПОЈМОВА

ТЕМА

3

ТЕКСТ

Кад прочиташ неку причу, кажеш – прочитао сам један текст. И када прочиташ песму, опет кажеш – прочитао сам текст. Ако прочиташ нешто из новина или часописа, увек кажеш – прочитао сам текст. Па шта је онда текст? Текст је свако штампано дело које представља одређену целину, које има свог аутора, тј. онога ко је писао, и свој наслов.

ПИСАЦ

Писац је сваки онај који пише. То је човек који пише књиге, песме, приче, чланке итд. Испод сваког текста у твојој читанци налази се неко име. То је име писца који је написао песму или причу.

ПЕСМА

Дуџме служи **кайуџу** (прва сџирофа)
Асфалиџ служи **џуџу**.

Друџ да се **друџи** (друџа сџирофа)
Сунце да **круџи**.

Чамаџ да се морем **џлови** (џрећа сџирофа)
Мамаџ да се риба **лови**.

Песма да се леџо **џева** (чеџврџа сџирофа)
Муња да кроз облак **сева**.

Молба да се неџџо **моли** (џеџа сџирофа)
А мајка је да се **воли**.

Љубивоје Ршумовић

- Овај текст се назива песма. Зашто? Колико редова има у овој песми? Колики су то редови? Знаш ли како се они називају? Шта си уочио/ла у овој песми? Када одговориш на ова питања, знаћеш шта је песма.
- По чему разликујеш песму од приче? Упореди једну песму и једну причу из твоје читанке и закључи по чему се разликују.

СТРОФА И СТИХ

Ова песма се састоји из пет дела. Сваки тај део одвојен је један од другог и назива се строфа. Значи, песма се састоји од строфа. У свакој строфи има неколико мањих делова или неколико редова. Тај један ред у строфи или у песми назива се стих. Значи строфа се састоји од стихова. У овој песми свака строфа има по два стиха.

Строфа може имати два, три, четири, пет, шест и више стихова.

РИМА

ЧОВЈЕКОВА ОКОЛИНА

*Вода ваздух, земља шума
Скуџа живе од **давнина**.
У двије речи **што** се зове
Човјекова **околина**.*

*Човјек дивна чуда **прави**
Снагом свога бистрог **ума**
Само када су му **здрави**
Вода ваздух земља **шума**.*

Душко Трифуновић

- Ова песма има две строфе, а свака строфа има по четири стиха. Сигурно, примећујеш да се у овој песми гласовно подударују последње речи у стиховима. На пример: **рави** – **здрави**, **ума** – **шума**. Рима је подударање речи на крају два стиха.

ПЕСНИК

Научили сте да песма има свог аутора, тј. онога ко је ту песму написао. То је писац. Али, писца који пише само песме називамо – песник. Када песник сакупи више песама у једној књизи, кажемо да је то књига песама или збирка песама. Песници који пишу за децу називају се дечји песници.

БАСНА

КОРЊАЧА И ЗЕЦ

Корњача и зец њакмичили се у брзини. Тако у њвреде они рок и месѡ, ѡе крену на ѡуѡ. Знајуѡи да је рођени ѡркач, зец се није ѡолико бринуо за ѡрку, неђо леже крај ѡуѡа и задрема. А корњача, знајуѡи своју сѡоросѡ, ѡрчала је без ѡредаха. Тако она ѡресѡиђне зеца, који је сѡавао, и добије ѡобедничку нађраду.

Баснаказује да серадом честѡ ѡостѡиже више неђо ѡриродним сѡособностѡима које се занемаре.

Езоѡ

- Када прочиташ ову причу, приметићеш да се у њој говори о животињама. То су овде корњача и зец. Приче које говоре о животињама, у којима се животиње понашају као људи називају се басне. Животиње у баснама могу и говорити као људи. Њима се у баснама дају или приписују особине људи: глупост, лукавство, пождрљивост, умиљатост, издржљивост, брзина, спорост итд. За разлику од неких дугих прича,

басна је кратка, а завршава се поуком или наравоученијем. Поука или наравоученије у басни Корњача и зец дата је на крају текста.

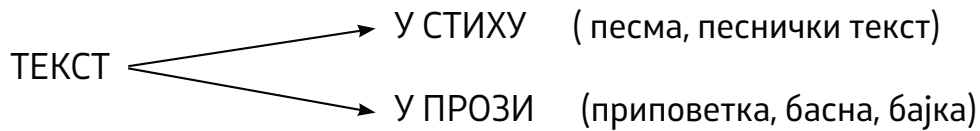
БАЈКА

Бајка је врста приче у којој се говори о нестварним или измишљеним бићама и појавама. У њима се прича о змајевима, аждајама, дивовима, ђаволима, вилама и другим измишљеним бићима. У њима се такође прича о царевима и краљевима. У бајкама има доста сукоба, нестварних догађаја и невероватних ситуација. Оне често почињу реченицом „Био једном један...“. Прочитај бајку Чардак ни на небу ни на земљи и покушај да одговориш зашто је тај текст бајка.

ПРОЗА

Сваки текст који није написан у стиховима и строфама назива се прозни текст или проза.

ПОСЛОВИЦЕ

Пословице су кратке и сажете изреке дате обично као савет или упутство. Пословицама се поучно изричу животне истине и правила.

*Исџеци ња реџи.
Ко раџи, не боџи се џлаџи.
У раџара џрне руке, а бела џоџача.
Доџовор куђу џраџи.
Своје чувај, а џуђе не дирај.*

Назив пословице није постао у народу, већ им је име дао Вук Стефановић Караџић, најзаслужнији за њихово сакупљање.

*Ако коза лаже, роџ не лаже.
Знање је џраво имање.
Мудросџи свијеџом влаџа.
Тиха вода бреџ рони.*

Пословице се, по правилу, односе на човека, на његове особине, мане и врлине и на међусобне људске односе.

ЗАГОНЕТКЕ

Загонетка је нека врста игре којом се нешто загонета, којом се тражи одговарајући одговор, који је, уствари, садржан у њој самој. За загонетку је веома важан начин одговатања. Да би смо је одгонетили, морамо бити маштовити, досетљиви и спремни да истовремено размишљамо у више правца. Загонетање је игра речима. Поставимо загонетку, а онда је размишљамо, тражимо и погађамо шта је то.

Зими њуно, леџи њразно. (Амбар)

Зла мила узли се колач свила. (Змија)

Ја сам црна и црвена свакоме сам мужу жена. (Земља)

Како у соби, џако и најољу. (Прозор)

ФАБУЛА

У бајкама, причама и приповеткама говори се о више догађаја. Ти догађаји су међусобно повезани: једни изазивају друге, једни се дешавају због других, једни се дешавају пре а једни после других. Та повезаност догађаја у јединствени ланац назива се фабула.

Песме немају фабулу зато што се у њима не прича о догађајима, већ о осећањима. Истина, неке песме су приче у стиховима и оне имају своју фабулу, – јединствени, целовити ланац догађаја.

Када сажето препричавамо неки текст, ми уствари, износимо његову фабулу. И план за препричавање садржи тај ланац повезаних догађаја.

ДРАМСКИ ТЕКСТ

За разлику од прозног текста где писац приповеда, или за разлику од песме која је написана у стиховима, драмски текст је замишљен као разговор одређеног броја људи. Прозни текст можемо да читамо и да препричамо, песму рецитујемо, а драмски текст изговарамо као да смо глумци, као да глумимо у позоришту.

Драмски текст је написан у дијалозима. Дијалог је разговор између два лица. Када два глумца разговарају на позорници, кажемо да воде дијалог. Публика седи у гледалишту, а позорница је место где глумци разговарају.

ЛИК

Свака прича има ликове. Писац одређује њихов спољашни изглед и њихове поступке. Ликови могу бити главни и споредни.

ОДЛОМАК И ОДЕЉАК

Када у књизи испод текста пише одломак, значи да је то део дужег текста.

Текст је подељен на мање делове који почињу новим редом. Сваки нови део који почиње новим редом и чини једну мању целину назива се одељак или пасус.

ПОРУКА ИЛИ ИДЕЈА

Писац, песник или приповедач, обично поруку и идеју не саопштава јасно, већ читалац мора сам да је открије. Када настојиш да после читања одређеног текста откријеш која је пишчева главна мисао, о чему он то размишља, шта поручује тим текстом, кажемо да откриваш поруку или идеју текста. У причи или песми има више идеја или порука, а нека од њих је најчешће главна. Главна идеја је понекад садржана и у наслову текста, па покушај да је и на тај начин откријеш.

РИТАМ

Ишли смо у Африку
Да садимо паприку
Знате ону жуту
Фину али љуту.

Љубивоје Ршумовић

- Прочитај пажљиво ову строфу. Које њене слоге посебно наглашаваш, а које не наглашаваш. У свакој песми се другачије смењују наглашени и ненаглашени, дуги и кратки, па зато свака песма има свој посебан ритам.
- Ритам настаје смењивањем наглашених и ненаглашених, дугих и кратких слогова.

ПРИПОВЕДАЧ

Ако си научио ко је писац, није ти тешко да знаш ко је приповедач. Писац који пише песме назива се песник, а писац који пише приче назива се приповедач. Зашто се он тако назива? Зато што нам нешто прича или приповеда. А то значи излагати догађаје по одређеном редоследу.

Приповедач може да приповеда у првом лицу, тј. да прича: „ја сам једног дана...“ или у трећем лицу, тј да прича: Он је једног дана отишао.

